

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ)

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΙΠΠΙΑΣ ΜΕΙΖΩΝ

μετάφραση
ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΟΥΖΟΥ
Ι. Θ. ΚΑΚΡΙΑΗ

ΠΠ - ΒΥΠ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1973

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος Σέμνης Χ. Καρούζου	ζ'
Πρόλογος Ι. Θ. Κακριδῆ	ιβ'
«Ἰππίας Μείζων», μετάφραση	1
Ἐπιλεγόμενα Ι. Θ. Κακριδῆ	43

I

Με τὴ μετάφραση τοῦ «*Ἰππία Μελζονος*» ἀσχολήθηκε ὁ Χρῆστος Καροῦζος στὰ χρόνια τοῦ πολέμου. Εἶχε χάσει τότε κάθε ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα, θαμμένα καθὼς ἦταν γιὰ φύλαξη στοὺς κόλπους τῆς γῆς ἢ σὲ ἀπρόσιτα ὑπόγεια Μουσείων. Πιστεύοντας ὅτι κάθε μελέτη τῶν μνημείων ἔπρεπε νὰ στηρίζεται πρὶν ἀπ' ὅλα στὴν ἄμεση ἐποπτεία, εἶχε ὑποχρεωτικὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία τῶν ἀρχαϊκῶν γλυπτῶν τῆς σχολῆς τῆς Πάριου, ποῦ, Ἐφορος τῶν Κυκλάδων ἕως τὸ 1942, τὰ εἶχε προσέξει, ἀγαπήσει, συγκεντρώσει καὶ κατατάξει γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ δημοσίευση.

Ὅταν, ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1942, ἔγινε Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, θεώρησε κύριο ἔργο του τὴν προστασία τῶν θησαυρῶν ποῦ τοῦ εἶχαν ἐμπιστευτῆ καὶ ποῦ ἀπαιτοῦσε καθημερινὴ μέριμνα. Παράλληλα ὡστόσο χρησιμοποίησε τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες στὴν ἐργασία τοῦ γραφείου, γυρίζοντας σὲ μιὰ παλαιότερη κλίση του, στὴν ἐξέταση τῆς ἀρχαίας αἰσθητικῆς θεωρίας. Εἶχε, τὸ 1940 κιάλας, δημοσιεύσει στὸ «*Ἐπιτόμβιον Χρήστου Τσουντα*» τὴ σοφὴ ἐκείνη μελέτη του «*Περικαλλὲς ἄγαλμα*», ποῦ θέμα της ἦταν «*Αἰσθήματα καὶ Ἰδέες τῶν ἀρχαϊκῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν τέχνη*»¹. Μαζὶ μὲ τὴν ἐνάργεια τῆς ἔκθεσης, συντέλεσε ὄχι λίγο καὶ ἡ χρῆση τῆς δημοτικῆς γλώσσας γιὰ νὰ χαρίση περισσότερη δροσιὰ στὸ κείμενο, νὰ τὸ κάνη συναρπαστικό. Ἡ ἰδιτυπία ὡστόσο τῆς ἐργασίας ἐκείνης ἦταν ἡ ἐπιλογή τῶν ἀρχαίων

1. Ἐκδοση τοῦ Ὑραϊκοῦ Ἀρχείου, τόμ. ΣΤ'. Ἐανατυπώθηκε στὴ «*Βιβλιοθήκη τοῦ Φιλολόγου*», ἀρ. 5, Ἀθήνα 1946. Γερμανικὴ μετάφραση (μὲ τὸν ἑλληνικὸ τίτλο) στὸ τεῦχος «*Inschriften der Griechen*» (Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1972).

ἐπιγραμμάτων, ὄχι μὲ ἐπιδειχτική ἢ σχολαστική παράθεση χωρίων, ἀλλὰ μὲ κριτική χρήση τους, σὲ συνάρτηση μὲ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Ὁλοφώτεινα συμπεράσματα στάθηκαν ὁ καρπὸς τῆς συνθετικῆς αὐτῆς ἔρευνας.

Μερικὲς δημοσιεύσεις του κυκλαδικῶν ἔργων μεσολάβησαν ἀπὸ τότε ἕως τὰ χρόνια τοῦ πολέμου, ὅταν ἀποφάσισε, στερημένος, εἶδαμε, ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὰ μνημεῖα, νὰ καταπιαστῆ μὲ τὴ μετάφραση τοῦ «Ἰππία Μείζονος». Τὸν ἐκέντριζε πρὸς αὐτὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν ἀρχαία αἰσθητική, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ ἐσωτερικὴ παρόρμηση νὰ ἀποδώσῃ τὸ πλατωνικὸ κείμενο στὴ δημοτικὴ, τὴν ἐθνικὴ μας γλώσσα. Θέλησε νὰ δείξῃ κι αὐτὸς πόσο ὠριμὴ ἦταν νὰ ἀποδώσῃ καὶ τίς πιὸ περίπλοκες ἀφρημένες ἔννοιες.

Τὰ χειρόγραφα του, σὲ σαθρὸ, κατοχικὸ χαρτί, μαρτυροῦν πότε ἔσκυψε πάνω στὸ ἐπίτονο τοῦτο ἔργο. Ἦταν τὰ καλοκαίρι-νὰ βράδια τοῦ 1942-1944, μέσα στὸ γραφεῖο τῆς κατοικίας του στὴν ὁδὸ Ἀλωπεκῆς καὶ Μαρασλῆ, μὲ τὰ κλειστά, ὑποχρεωτικὰ σκοτεινιασμένα παράθυρα. Γοητευμένος ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου καὶ ποιητῆ ἔσκυβε ὧρες πολλὲς ἀπάνω του, ἀνηφώντας τὴν ἀβάστακτη ζέστη. Κάτω στὸ πεζοδρόμιο ἀντηχοῦσαν βαριὰ τὰ βήματα τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν ποὺ ἀνέβαιναν πρὸς τὸ Μαρὰσλειο, ὅπου ἦταν στρατωνισμένοι. Ἔως ἀργὰ τὴ νύχτα ἀκούγονταν τὰ περισσότερα νοσταλγικὰ παρὰ πολεμικὰ τραγούδια τους (μιὰ ἀπὸ τίς μοιραῖες ἀπανθρωπίες τοῦ πολέμου εἶναι ὅτι δὲν ὑπῆρχε στὴ βασανισμένη τούτη χώρα ἔλεος γιὰ τὰ παιδιὰ αὐτά, τὰ κύρια θύματα ἐνὸς μανιακοῦ γιὰ ἐξουσία καὶ γιὰ δύναμη).

Τὴν προσφορὰ τοῦ Χρήστου Καρούζου στὴν ἐξέταση τῆς αἰσθητικῆς θεωρίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὴν κάνει πολυτιμότερη ἢ ἔλλειψη στὴ διεθνικὴ ἀρχαιολογία σχετικῶν ἐργασιῶν (μὲ ἐξαίρεση μερικὲς μελέτες τοῦ Bernhard Schweitzer γιὰ τὴν ἑλληνιστικὴ τεχνοκριτική), πράγμα ποὺ ἔχει ὑπογραμμιστῆ καὶ ἀπὸ ξένους ἀρχαιολόγους².

2. Βλέπε Walter Groß, Grundlagen der Archäologie 492 (ἔκδ. Hausmann).

Θὰ ἦταν χωρὶς ἄλλο λιγότερο γλαφυρὲς οἱ ἔρευνες τοῦ Χρήστου Καρούζου ἂν, μαζὶ μὲ τὴν πλούσια γνώση τῶν κειμένων, ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νέων, δὲν εἶχε καὶ μιὰ σπάνια αἰσθητικότητα γιὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Στὸ ἀναλυτικὸ ἄρθρο του «Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Χρήστου Καρούζου» ὁ καθηγητῆς τῆς Βασιλείας Κάρολος Schefold ἀφοῦ σταματήσῃ στὶς παρορμήσεις ποῦ, νέος τότε, δέχτηκε ὁ Χρήστος Καρούζος, στὰ χρόνια ποῦ ὁ Buschor ἦταν Διευθυντῆς τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, χρησιμοποιοῦ καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς σπουδαιότερες δημοσιεύσεις τοῦ πρώτου καὶ προχωρεῖ στὴ διαπίστωση ὅτι ὁ Χρήστος Καρούζος «ἦταν ἓνας ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ ἀπὸ τὴ μεγαλόπνοη φωτιὰ τοῦ Buschor κέρδισαν νέα μορφή... Τὴν τέχνη τῆς ἀνάλυσης τὴν κατεῖχε κυριαρχικά», καὶ παρακάτω: «Ἡ αἰσθησιμὴ γιὰ τὸ ἀτομικὸ τὸν ἐμπόδισε ὄχι μόνο ἀπὸ κάθε σχηματικὴ ἀπόψη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἀφρημένον κανόνα, ἀπὸ κάθε κλασικισμὸ... Γιὰ τὸν Καρούζο οἱ γλώσσες τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων ποιητῶν στὴ θαναμαστὴ πληρότητά τους εἶναι ζωντανὴ πραγματικότητα, δὲν ὑπῆρξε ἓνας ἀτικμιστής».

Προχωρώντας στὴν ἐξέταση καθεμιᾶς ἀπὸ τίς δημοσιεύσεις τοῦ Χρήστου Καρούζου τονίζει ὁ Schefold ὅτι τὸ ιδιαίτερο τῆς αἰσθητικῆς του εἶναι πὼς «ὁ ἀρχαιολόγος Καρούζος εἶναι σύγχρονα φιλόλογος μὲ τὴν πιὸ ὁμορφὴ σημασία τῆς λέξης. Ἀπὸ ἐκεῖ πηγάζει ἡ ἀδιάκοπη προσπάθειά του γιὰ τὴ διατύπωση τῆς δικῆς του γλώσσας... ἀπὸ ἐκεῖ ἀκόμη καὶ ἡ προσπάθειά του γιὰ τὴ γερμανικὴ γλώσσα: λίγοι ξένοι χάρισαν στοὺς Γερμανοὺς ἓνα βιβλίο στὴ γλώσσα τους, ὅπως εἶναι ὁ Ἄριστοδόκιος. Μόνο ἓνας ποῦ κατέχει τὰ γερμανικὰ ὅπως ὁ Καρούζος μπόρεσε νὰ κρατήσῃ στὴ γερμανικὴ μορφή τοῦ βιβλίου τόσα πολλὰ ἀπὸ τὴν ἰδιότητα παραστατικῆς δύναμης καὶ δροσερότητας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας», ὅπως τονίζει ὡς ἐκδότης τοῦ βιβλίου ὁ Emil Kunze... Ἡ αἰσθησιμὴ γιὰ τὴ γλώσσα εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς αἰσθησιμῆς τοῦ Καρούζου γιὰ τὴ μορφή γενικά... κανένας ἄλλος ἐπιστήμονας στὰ νεώτερα χρόνια δὲν χρησιμοποίησε μὲ τέτοια ἔκταση τίς φιλολο-

γικές και επιγραφικές μαρτυρίες με τόση γνώση της παράδοσης, όπως ο Καρούζος»³.

Η γενικότερη προσήλωσή του στο πρόβλημα της γλώσσας εκδηλώθηκε και στη διάλεξή του που τυπώθηκε τελευταία σε τομίδιο: «Dante, De vulgari eloquentia»⁴. Όταν η 'Ακαδημία της 'Αθήνας του ανέθεσε να μιλήσει μαζί με άλλους για τον Ντάντε στις εορτές των 700 χρόνων από τη γέννηση του μεγάλου ποιητή, ο Χρήστος Καρούζος διάλεξε το πιο δύσκολο θέμα, την ανάλυση και ιστορία της πραγματείας αυτής, που είχε γραφή στη λατινική γλώσσα του μεσαίωνα. Καθώς δὲν ήταν τότε γνωστή ή γερμανική μετάφραση του έργου, χρησιμοποίησε για τη διεξοδική ανάλυσή του το λατινικό κείμενο και, βοηθητικά μόνο, μιαν ιταλική μετάφραση. Μήνες ολόκληρους επεξεργάστηκε εντατικά το θέμα του πριν να δώσει μια από τις στοχαστικότερες ερμηνείες του έργου, πριν να χαρίσει ένα από τα πιο λαγυρά νέα ελληνικά κείμενα, που δείχνει και ένα άλλο άκρο, την οικουμενική παιδεία του Καρούζου. «Η αξιομακάριστη ιταλική γλώσσα...», ή φράση του αυτή, γραμμένη το 1966, ήχει σήμερα σαν μοιρολόγι, σαν απόσπασμα μιᾶς ἐλεγείας θρηνητικής.

Με τον πρόωρο θάνατο του Χρήστου Καρούζου έχασε τόσο ή αρχαιολογική όσο και ή φιλολογική επιστήμη ένα έργο που, χρόνια ολόκληρα, τον είχε κυριέψει: τη γένεση του πορτραίτου, του εικονιστικού αγάλματος, στον 5ον αι. π. Χ. "Αφθονα χωρία συγγραφέων, συγκεντρωμένα με αυτό το σκοπό, σε συνάρτηση με τα μνημεία, που τόσο τα κατείχε, θα εφώτιζαν το πρόβλημα, τις

πνευματικές προϋποθέσεις για το πώς πρώτοι οί "Ελληνες άνθρωποι προχώρησαν προς την ατομική ανάδειξη των προσωπικοτήτων της εποχής τους: των φιλοσόφων, ποιητών, ρητόρων, στρατηγών κ.ά., των ανδρών εκείνων που, και μέσα από τα αντίγραφα της ρωμαϊκής εποχής, κυρίεψαν με τις φυσιογνωμίες τους, ύψωσαν τα πνεύματα—ιδιαίτερα από την ιταλική 'Αναγέννηση και έπειτα—και θέρμαναν και θερμαίνουν τις ψυχές των ανθρώπων.

Το πώς κατόρθωσε στα μεταπολεμικά χρόνια να παρουσιάσει τον «'Αριστόδικο», να γράψει ένα πλήθος ερευνητικές δημοσιεύσεις, να ασχοληθῆ με το πορτραίτο, ενώ παράλληλα είχε το βαρύν χρέος να σώξει κάθε φορά το 'Εθνικό Μουσείο από πολλαπλούς κινδύνους, να παρακολουθῆ τις κτιριακές εργασίες του, να προχωρήσει τέλος έως το γιγαντικό έργο της ανασύστασής του και της επανέκθεσης των αρχαίων, όλα αυτά μαζί μόνο ο συνδυασμός ιδιοφυΐας, εργατικότητας και πατριωτισμού, μόνο το ακοίμητο πάθος για τον αρχαίο κόσμο μπορούσαν να τα ερμηνεύσουν.

"Υστερ' από τις μεταφράσεις των αρχαίων τραγωδιών από τον Ernst Buschor ο «'Ιππίας Μείζων», έργο ενός αρχαιολόγου και αυτός, είναι μια άκρομη προσπάθεια να αποδοθῆ από όχι ειδικό φιλόλογο ένα αρχαίο κείμενο, φιλοσοφικό τη φορά αυτή. Θα ήταν αδύνατο να πάρη το χειρόγραφο τελική μορφή χωρίς την επιστήμη και την αυτοθυσία του στενοῦ του φίλου Γιάννη Κακριδή. Για τις δυσκολίες που συνάντησε πριν να φτάσει στην τελική διατύπωση του κειμένου θα μιλήσει ο ίδιος στις ακόλουθες γραμμές.

Σ. Χ. Κ.

3. 'Αρχαιολογικόν Δελτίον 24, 1969, 230 - 239. 'Ο Emil Kunze, Διευθυντής τότε του Γερμανικού 'Ινστιτούτου, όχι μόνο είχε, μαζί με τον Χρήστο Καρούζο, την ιδέα της έκδοσης του βιβλίου σε δύο γλώσσες, αλλά και εφρόντισε για την εκτύπωσή του από το 'Ινστιτούτο και προλόγισε τον ' 'Αριστόδικο'. ('Η ελληνική έκδοση στην 'Αθήνα, 1961. 'Η γερμανική στον έκδοτικό οίκο Kohlhammer, 1961).

4. Έκδοτ. οίκος «'Ερμής», 'Αθήνα 1972. Παλαιότερα είχε τυπωθῆ περίληψή της σε απλή και σε άλλη πολυτελέστερη έκδοση με τη φροντίδα του 'Ιταλικού 'Ινστιτούτου της 'Αθήνας, που περιέχει και τις άλλες όμιλίες στην 'Ακαδημία 'Αθηνών.

II

“Όταν ή αγαπητή Σέμνη Καρούζου, με τή συμφωνία και του Διοικητικού Συμβουλίου του Ίνστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, μου εμπιστεύτηκε το χειρόγραφο του Χρήστου Καρούζου, να το έπεξεργαστώ, ώστε να μπορή να εκδοθή, είχα τήν πρόθεση ή επέμβασή μου να γίνη όσο το δυνατό λιγότερο αισθητή· γιατί μπροστά μου είχα το κείμενο ενός επιστήμονα, που και με του στοχασμού του το βάθος και με τής ψυχής του τή θερμή έπόπτευε όχι μόνο τής αρχαίας τέχνης τον κόσμο, αλλά και των παλιών Έλλήνων τή γραμματεία σ' ένα βαθμό που δύσκολα τον φτάνουν άλλοι. Ακόμα μελετούσε και δούλευε έντατικά τή νεοελληνική γλώσσα, για να προεκτείνη τις δυνατότητές της, ώσπου να γίνη αξια να αποδώση και τον πιο βαθύ φιλοσοφικό στοχασμό και το πιο ανάλαφρο κίνημα τής ψυχής. Με τέτοιαν απόφαση δέχτηκα το βαρύ χρέος να αναθεωρήσω τή μετάφραση του «Ίππία». Γρήγορα όμως και με πολλή μου λύπη διαπίστωσα πως ήμουν αναγκασμένος από τα πράγματα να ξαναδουλέψω από τήν αρχή τή μετάφραση με βάση πάντα το κείμενο του Καρούζου, αλλά με μεγαλύτερη έλευθερία στην οριστική διατύπωση.

“Ο Καρούζος είχε ρίξει στο χαρτί το πρώτο σχέδιο τής μετάφρασης μέσα στα σκοτεινά χρόνια τής Κατοχής, το δίχως άλλο λογαριάζοντας, όταν κάποτε θα έφταναν πιο φωτεινές μέρες, να τήν ξαναδουλέψη, χρησιμοποιώντας και τή νεώτερη βιβλιογραφία, που του έμενε άπροσπέλαστη στους καιρούς εκείνους. “Όταν όμως ο πόλεμος έτελειώσε, ο Καρούζος πήρε πάνω του τόσο βαριές και υπεύθυνες υποχρεώσεις – τήν οργάνωση του Έθνικού Μουσείου και τήν αποπεράτωση άλλων μελετών του, όπως ο θαυμαστός «Αριστόδικος» –, ώστε ή μετάφραση του «Ίππία» έμεινε

στο συρτάρι περιμένοντας. “Ο πρόωρος θάνατος έπειτα δέν τον άφησε να ξαναγυρίση στο πλατωνικό κείμενο και να το αποδώση στα νεοελληνικά όπως αυτός ήθελε και ήξερε να το αποδώση.

Στο χειρόγραφο του Καρούζου βλέπει κανείς σε κάθε σχεδόν φράση τον άγώνα του να πετύχη τήν κατάλληλη νεοελληνική λέξη και σύνταξη, κάθε στιγμή άμφιβάλλοντας αν πραγματικά τή βρήκε – αυτό σημαίνουν οι υπογραμμισμένες φράσεις τής νεοελληνικής διατύπωσης και ή παράθεση του αρχαίου κειμένου στο περιθώριο –, συχνά καταγράφοντας δύο παράλληλες αποδόσεις, για να αποφασίση αργότερα ποιά θα προτιμούσε τελικά, ή και αφήνοντας άμετάφραστη τήν πλατωνική λέξη, γιατί εκείνη τήν ώρα δέν έβρισκε πως θα ταίριαζε να μεταφραστή. “Έτσι, ή εθούνη για τήν οριστική μορφή τής μετάφρασης έγινε πολύ πιο βαριά· το κείμενο χρειάστηκε να αναχωνευτή όλόκληρο, τότε τότε να δοθούν και νέες λύσεις, πάντα μέσα στο πνεύμα του πρώτου έργατη τής μετάφρασης, όσο δύσκολο και αν είναι να μήν προδοθή το πνεύμα αυτό, χωρίς να το θέλουμε. “Έτσι θα εξηγήση ο αναγνώστης γιατί ή μετάφραση παρουσιάζεται σαν ένα έργο κοινό. “Αν υποχώρησα στην επίμονη αυτή άπαιτηση τής Σέμνης Καρούζου, ο λόγος είναι ότι δέν ήθελα να βγάλω από πάνω μου τήν εθούνη που συμμερίστηκα στη μεταφραστική αυτή προσπάθεια.

Κάθε κείμενο, για να αποδοθή πιστά σε μιαν άλλη γλώσσα, προβάλλει, έξω από τις γενικές, και τις ιδιαίτερές του δυσκολίες. “Ενός φιλοσοφικού κειμένου ή μετάφραση ύψώνει προβλήματα διαφορετικά από ενός ποιητικού ή ιστορικού. Εϊδικά στο διάλογό μας δύο ήταν τα κύρια προβλήματα που άπαιτούσαν τή λύση τους και που δέν μπόρεσαν να λυθούν άπόλυτα ικανοποιητικά· το ένα, να κρατηθή καθαρή ή πορεία των συλλογισμών στον άγώνα των δύο συνομιλητών να ορίσουν τί είναι το ώραίο· γιατί από τή γλώσσα μας λείπουν τα άπαρέμφοτα και οι μετοχές, στοιχεία που τόσο εύκόλυναν τον αρχαίο φιλόσοφο να εκφράζεται σφιχτά και μαζί άνετα και άπαρεξήγητα. “Έπειτα, οι τρόποι που προσφωνεί ο Σωκράτης τον Ίππία – ενώ ο σοφιστής άπευθύνεται στο συνομιλητή του σχεδόν χωρίς εξαίρεση με το όνομά του μόνο – δέν έγινε δυνατό να βρούν στα νεοελληνικά τήν αντίστοιχη

έκφρασή τους. Τὸ ὧ φίλε μπορεῖ βέβαια νὰ μείνη καὶ στὴ γλώσσα μας (χωρὶς τὸ ἐπιφώνημα), τὸ ὧ ἑταῖρε ὅμως ἀποκλείεται νὰ ἀποδοθῆ μετὰ τὸ 'σύντροφε' – ἀπὸ ποῦ ὡς ποῦ ὁ 'Ἰππίας σύντροφος τοῦ Σωκράτη; Καὶ πῶς νὰ βρεθοῦν στὴ γλώσσα μας τὰ ἰσότιμα μετὰ τὰ ὠγαθέ, ὧ γενναῖε, ὧ ἄριστε, ὧ βέλτιστε, ὧ θαυμάσιε; Κάθε λαὸς καὶ κάθε ἐποχὴ ἔχουν τὸ δικό τους σύστημα χαιρετισμοῦ καὶ προσφώνησης – κάθε χαιρετισμὸς καὶ προσφώνηση μετὰ τὸ δικό τους χρώμα. Αὐτὸ τὸ σύστημα ὀργανώνεται σιγὰ σιγὰ μέσα ἀπὸ τὶς ἰδιότυπες καὶ ἀνεπανάληπτες σχέσεις ἀνάμεσα στὰ μέλη μιᾶς ὀρισμένης κοινωνίας σὲ μιὰν ὀρισμένη ἐποχὴ. Νὰ τὰ μεταφράση κανεὶς κατὰ λέξη σὲ μιὰν ἄλλη κοινωνία καὶ ἐποχὴ (π.χ. 'σὺ ποῦ εἶσαι ὁ καλύτερος ἀπ' ὄλους μας', ἢ: 'σὺ ποῦ εἶσαι νὰ σὲ θαυμάζω κανεὶς') θὰ κατανοῦσε ψεύτικο καὶ κωμικό. Ἰκανοποιητικὴ λύση δὲν βρέθηκε – μόνο συμβιβασμὸς, καὶ μερικὲς φορὲς, φοβοῦμαι, κακὸς συμβιβασμὸς.

Ἀπὸ τὰ σχετικὰ μετὰ τὴ μετάφραση τοῦ «Ἰππία», ἄλλα κατάλοιπα τοῦ Καρούζου δὲν βρέθηκαν παρὰ μόνο μιὰ περίληψη τοῦ διαλόγου – πῶς πολὺ, πιστεύω, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἴδιο νὰ παρακολουθῆ τὴν ἐξέλιξη τοῦ διαλόγου παρὰ γιὰ νὰ δημοσιευθῆ, τόσο ἐξαντλητικὴ ποῦ εἶναι, μαζί μετὰ τὴν μετάφραση –, ἕνας κατάλογος τῶν ὀχτῶ ὀρισμῶν τοῦ ὠραίου καὶ δύο τρεῖς πρόχειρα σημειώματα, ὅπου καταγράφονται λίγα χωρία σχετικὰ μετὰ τὸ ὠραῖο ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο ἔργο τοῦ φιλοσόφου, ἀκόμα μερικοὶ ὀρισμοὶ τοῦ ὠραίου ἀπὸ νεώτερους αἰσθητικούς. Ἔτσι, χρειάστηκε νὰ συμπληρωθῆ τὸ κενὸ μετὰ τὰ «Ἐπιλεγόμενα», ὅπου δίνεται ἕνας σύντομος κατατοπισμὸς πάνω στὰ προβλήματα τοῦ διαλόγου: γνησιότητα, δομὴ καὶ τεχνικὴ, πορεία τῆς συζήτησης (ἐδῶ ἀντλήσαμε πολλὰ ἀπὸ τὴν περίληψη τοῦ Καρούζου). Ὅτι ὁ ἴδιος, ἂν πρόφταινε, θὰ ἔδινε μιὰ πολὺ πῶς φιλοσοφημένη ἀνάλυση τοῦ ὠραίου, συγκρίνοντας τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ «Ἰππία» μετὰ ἄλλους παλιούς καὶ νεώτερους, εἶναι βέβαιο. Σὲ τόσο βαθιὰ νερὰ ὅμως ὁ συνεργάτης του δὲν τόλμησε νὰ προχωρήσῃ.

Σὲ μιὰ μετάφραση ὁ φιλόλογος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μελετήσῃ ὅλα τὰ προβλήματα ποῦ προβάλλει τὸ ἔργο καὶ νὰ ἐνημερωθῆ στὴ σύγχρονη βιβλιογραφία, ὅχι ὅμως καὶ νὰ προωθήσῃ

τὴν ἔρευνα· ἢ, ἂν τὸ κάνει, νὰ διατυπώσῃ τὶς γνώμες του σὲ ἄλλους χώρους· γιὰ τὸ κοινὸ ποῦ θὰ διαβάσῃ τὴν μετάφραση οὔτε θέλει οὔτε μπορεῖ νὰ παρακολουθῆ μιὰ συζήτηση πάνω σ' ἕνα πρόβλημα π.χ. γραφῆς τοῦ κειμένου ἢ ἐρμηνείας, εἴτε τοῦ ἔργου ὀλόκληρου εἴτε ἐνὸς χωρίου. Ἔτσι, ἀπὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἂς μὴ ζητήσῃ κανεὶς νέες θέσεις πάνω στὸν «Ἰππία» καὶ στὰ θέματά του.

Τώρα ποῦ τελειώνω τὸ σύντομο αὐτὸ σημείωμα σκέφτομαι πῶς δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεῖμαι μετὰ τὴ μοίρα μου: μοῦ δόθηκε στὴ ζωὴ ἢ χάρη νὰ βάλω τὸ ὄνομά μου δίπλα σὲ δύο ἀπὸ τὰ πῶς τιμημένα ἑλληνικὰ ὀνόματα, τοῦ Νίκου Καζαντζάκη καὶ τοῦ Χρήστου Καρούζου.

Ἀπρίλης τοῦ 1973

I. Θ. Κ.

ΙΠΠΙΑΣ ΜΕΙΖΩΝ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Πρόλογος ΣΩ. Ἄ, ὁ Ἴππίας ὁ ὄμορφος καὶ σοφός! Πάει
καὶ ἀρχὴ τῆς καιρὸς πολὺς ποὺ ἔχεις νὰ μᾶς ἔρθῃς στὴν Ἀθήνα!
συζήτησης. ΙΠ. Μὰ δὲν ἀδειάζω, Σωκράτη! Ἡ Ἥλιδα, ὅ-
ταν ἔχη νὰ κανονίσῃ ἓνα ζήτημα μὲ κάποιαν ἄλλη πολιτεία, σὲ
μένα πρῶτον ἔρχεται πάντα καὶ ἐμένα προτιμάει γιὰ πρεσβευτὴ,
γιατὶ ἔχει τὴ γνώμη πὼς εἶμαι ὁ πιὸ ἱκανὸς νὰ κρίνω καὶ νὰ με-
ταφέρω τοὺς λόγους, ὅσοι τυχὸν λέγονται ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἀπὸ τὴν
ἄλλη πολιτεία. Ἔτσι, πῆγα πολλὰς φορὲς καὶ σὲ ἄλλες πολιτείες
πρεσβευτῆς, τίς περισσότερες ὅμως καὶ γιὰ τὰ περισσότερα καὶ
σπουδαιότερα ζητήματα στὴ Λακεδαίμονα. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος
—γιὰ ν' ἀπαντήσω στὴν ἀπορία σου— ποὺ δὲν ἔρχομαι συχνὰ σὲ
τοῦτα ἐδῶ τὰ μέρη.

ΣΩ. Αὐτὸ θὰ πῆ, Ἴππία, νὰ εἶναι κανεὶς ἀληθινὰ σοφὸς καὶ
ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος! Γιατὶ ὅχι μόνο στὴν ἰδιωτικὴ σου ζωὴ
εἶσαι ἱκανός, παίρνοντας πολλὰ χρήματα ἀπὸ τοὺς νέους, νὰ τοὺς
δίνῃς περισσότερη ὠφέλεια ἀπὸ ὅση παίρνεις, ἀλλὰ καὶ στὴ δημό-
σια εἶσαι ἱκανὸς νὰ κἀνῃς καλὸ στὴν πολιτεία σου, ὅπως ταιριάζ-
ει σ' ἓναν ἄνθρωπο ποὺ χαίρεται τὴν τιμὴ τοῦ κόσμου καὶ δὲν τὸν
παραπετοῦν. Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ λόγος, Ἴππία, ποὺ οἱ παλιοὶ ἐκεῖ-
νοι, ὅσοι ἔβγαλαν ὄνομα μεγάλο γιὰ τὴ σοφία τους, ὁ Πιττακὸς
καὶ ὁ Βίας καὶ ὁ κύκλος τοῦ Θαλῆ τοῦ Μιλήσιου, ἀκόμα καὶ οἱ
ὕστερότεροι ὡς τὸν Ἀναξαγόρα—ὅτι εἴτε ὅλοι εἴτε οἱ περισσό-
τεροὶ τοὺς παρουσιάζονται νὰ κρατιοῦνται μακριὰ ἀπὸ τὴν πολι-
τικὴ;

ΙΠ. Γιὰ ποῖον ἄλλο λόγο νομίζεις, Σωκράτη, ἂν ὅχι γιατί
δὲν εἶχαν τὴ δύναμη οὔτε τὴν ἱκανότητα νὰ φτάσῃ τὸ μυαλό τους
καὶ γιὰ τὰ δύο μαζί, τόσο γιὰ τὰ κοινὰ ὅσο καὶ γιὰ τὰ ἰδιωτικά;

ΣΩ. Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Δία, πρέπει λοιπὸν νὰ ποῦμε πὼς,
ὅπως οἱ ἄλλες τέχνες ἔχουν προκόψει καὶ δίπλα στοὺς τωρινούς
τεχνίτες οἱ παλιοὶ δὲν ἄξιζον καὶ πολλὰ —

δική σας τέχνη, τῶν σοφιστῶν, ἔχει προκόψει καὶ πὼς οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ μπροστὰ σὲ σᾶς δὲν ἀξίζουν καὶ πολλὰ πράγματα;

III. Πολὺ σωστά μιλεῖς.

ΣΩ. Ὡστε, ἂν τώρα, Ἴππία, ὁ Βίας ξαναγύριζε στὴ ζωὴ ἀνάμεσά μας, ὁ κόσμος, ἂν τὸν σύγκρινε μὲ σᾶς, θὰ ἔβαζε μαζί του τὰ γέλια, τὸ ἴδιο ὅπως λένε οἱ ἀνδριαντοποιοὶ γιὰ τὸν Δαίδαλο πὼς, ἂν ζοῦσε τώρα καὶ ἔκανε ἔργα σὰν αὐτὰ πού τὸν δόξασαν, ὁ κόσμος θὰ γελοῦσε μὲ τὴν καρδιά του μαζί του.

III. Ἔτσι εἶναι, Σωκράτη, ὅπως τὰ λές. Ἐγὼ ὅμως συνηθίζω τοὺς παλιούς καὶ ὄσους ἔζησαν πιδ μπροστὰ ἀπὸ μᾶς νὰ τοὺς παινεύω καὶ πιδ πολὺ ἀπὸ τοὺς τωρινούς· ἔτσι φυλάγομαι ἀπὸ τὸ φθόνο τῶν ζωντανῶν καὶ δὲν ἔχω νὰ φοβᾶμαι τὴν ὀργὴ τῶν νεκρῶν.

ΣΩ. Καλὰ κάνεις, Ἴππία, πού τὰ συλλογίσαι καὶ τὰ λογαριάζεις ἔτσι· αὐτὴ τὴ γνώμη ἔχω. Μπορῶ ἀκόμα καὶ νὰ σοῦ ἔρθω μάρτυρας πὼς λές ἀλήθεια καὶ πὼς ἡ τέχνη σας πραγματικὰ ἔχει προκόψει τόσο, ὥστε νὰ μπορῆ, δίπλα στὰ ἰδιωτικά, νὰ καταγίνεται καὶ μὲ τὰ δημόσια πράγματα. Ἄς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὸν Γοργία, τὸν Λεοντίνο σοφιστῆ: Ἦρθε ἐδῶ πρεσβευτῆς ἀπὸ τὸν τόπο του γιὰ δημόσια ζητήματα, γιὰτὶ πίστευαν πὼς εἶναι ὁ πιδ ἰκανὸς ἀπὸ τοὺς Λεοντίνους νὰ καταγίνεται μὲ τὰ πολιτικά, καὶ ὄχι μόνο μιλώντας μπροστὰ στὸν ἀθηναϊκὸ δῆμο ἔδωσε τὴν ἐντύπωση πὼς μίλησε θαυμάσια, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδιώτης ἔκανε ὀμιλίες στὸ κοινὸ καὶ πλησιάζοντας τοὺς νέους ἔβγαλε χρήματα πολλὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλη. Ἦ, ἂν προτιμᾶς, ὁ φίλος μας ὁ Πρόδικος πού ξέρουμε ἦρθε καὶ ἄλλοτε πολλές φορές μὲ δημόσια ἀποστολὴ, καὶ τώρα τελευταῖα, φτάνοντας ἀπὸ τὴν Τζιά μὲ δημόσια ἀποστολὴ, ὄχι μόνο μίλησε στὴ βουλὴ μὲ πολλὴ ἐπιτυχία, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδιώτης ἔκανε ὀμιλίες στὸ κοινὸ καὶ πλησιάζοντας τοὺς νέους κέρδισε χρήματα ὅσα δὲν φαντάζεσαι. Ἀπὸ ἐκείνους ὅμως τοὺς παλιούς κανένας ποτὲ δὲν ἐνόμισε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρη χρήματα γιὰ τὸν κόπο του οὔτε νὰ κἀνη ὀμιλίες στὸ κοινὸ, γιὰ νὰ δείξῃ τὴ σοφία του μπροστὰ σὲ κάθε λογῆς ἀνθρώπους· τόση ἀφέλεια εἶχαν καὶ τόσο δὲν εἶχαν καταλάβει πὼς τὰ χρήματα ἔχουν ἀξία μεγάλη. Ἀντίθετα, ἀπὸ τούτους πού εἴπαμε τόσο ὁ ἓνας ὅσο καὶ ὁ ἄλλος ἔβγαλαν ἀπὸ τὴ σοφία τους περισσότερα χρήματα ἀπὸ ὅ,τι ἄλλος

τεχνίτης ἀπὸ ὁποιαδήποτε τέχνη· καὶ ἀκόμα πιδ πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Πρωταγόρας.

III. Ἐ λοιπόν, Σωκράτη, ἰδέα δὲν ἔχεις πόσες ὁμορφες δουλειές γίνονται γύρω ἀπὸ τὰ πράγματα αὐτά! Γιατὶ ἂν ἤξερες πόσα χρήματα ἔχω βγάλει ἐγὼ, θὰ ἔμενες μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Γιὰ νὰ ἀφήσω τὰ ἄλλα, κάποτε πού πῆγα στὴ Σικελία, τὸν καιρὸ πού ὁ Πρωταγόρας βρισκόταν ἐκεῖ καὶ εἶχε μεγάλες ἐπιτυχίες καὶ ἦταν καὶ μεγαλύτερος στὰ χρόνια, ἐγὼ, πολὺ νεώτερός του, σὲ πολὺ λίγον καιρὸ ἔβγαλα πάνω ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα μνές, καὶ ἀπὸ μιὰ πολὺ μικρὴ πολιτεία, τὴν Ἴνυκὸ, πάνω ἀπὸ εἴκοσι μνές. Φορτωμένος χρήματα γύρισα στὴν πατρίδα μου καὶ τὰ ἔδωσα στὸν πατέρα μου, ἔτσι πού τὰ ἔχασαν καὶ ἀποροῦσαν ὄχι μόνο ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ οἱ πατριῶτες μου οἱ ἄλλοι. Καὶ πάω νὰ πιστέψω πὼς ἐγὼ ἔχω βγάλει περισσότερα χρήματα παρὰ δύο μαζί σοφιστὲς ἄλλοι, ὁποιους καὶ νὰ πῆς.

ΣΩ. Ὁμορφὴ καὶ δυνατὴ εἶναι, Ἴππία, ἡ ἀπόδειξη πού φέρνεις τόσο τῆς δικῆς σου σοφίας ὅσο καὶ τῶν τωρινῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στοὺς ἀρχαίους, πόσο ξεχωρίζουν· γιὰτὶ ἀπὸ τὰ λόγια σου βγαίνει πὼς τῶν πιδ παλιῶν ἡ κουταμάρα ἦταν μεγάλη. Λένε πὼς ὁ Ἀναξαγόρας ἔπαθε τὸ ἀντίθετο ἀπὸ σᾶς: ἐνῶ εἶχε κληρονομήσει περιουσία μεγάλη, τὴν παραμέλησε ὀλωσδιόλου καὶ τὴν ἔχασε ὀλόκληρη· τόσο χωρὶς νοῦ ἦταν ἡ σοφία του¹. Καὶ γιὰ τοὺς παλιούς τοὺς ἄλλους λένε παρόμοια. Μὲ ὅσα λοιπόν τώρα λές φαίνεται πὼς προβάλλεις μιὰν ὁμορφὴ ἀπόδειξη γιὰ τὴ σοφία τῶν τωρινῶν μπροστὰ στοὺς παλιούς, καὶ πολλοὶ συμφωνοῦν μαζί σου ὅτι ὁ σοφὸς πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ εἶναι σοφὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ σοφός, ὅπως φαίνεται, θὰ πῆ αὐτὸς πού βγάζει ὅσο μπορεῖ περισσότερα χρήματα. Ἄς τὰ ἀφήσουμε ὅμως αὐτά. Πές μου τώρα, σὺ ὁ ἴδιος ἀπὸ τίς πολιτεῖες πού πηγαίνεις ποῦθε ἔβγαλες τὰ περισσότερα χρήματα; Τὸ δίχως ἄλλο ἀπὸ τὴ Λακεδαίμονα, πού ἔχεις πάει καὶ τίς πιδ πολλές φορές. Ἦ ὄχι;

III. Ὁχι, μὰ τὸν Δία, Σωκράτη.

1. Οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίζεσθαι: Ὑπαινωγμὸς στὸν βασικὸ ρόλο πού ἔπαιξε ὁ Νουῆς στὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Ἀναξαγόρα.

ΣΩ. Τί λές; Τὰ λιγότερα ἀπ' ὅλα;

ΙΠ. Οὐτε τὸ παραμικρὸ ποτέ!

ΣΩ. Αὐτὸ πὸν λές εἶναι ἀπίστευτο καὶ παράξενο, Ἴππια. Γιά πές μου ὅμως, ἡ σοφία ἢ δική σου δὲν εἶναι τέτοια πὸν νὰ κάνη καλύτερους στὴν ἀρετὴ ὅσους καταπιάνονται μαζί της καὶ τὴ μαθαίνουν;

ΙΠ. Καὶ πολὺ μάλιστα, Σωκράτη.

ΣΩ. Πιστεύεις λοιπὸν πὸς τοὺς γιούς τῶν Ἴνυκίνων ἦσουν ἱκανὸς νὰ τοὺς κάνης καλύτερους, ἐνῶ τῶν Σπαρτιατῶν δὲν μποροῦσες;

ΙΠ. Κάθε ἄλλο!

ΣΩ. Νὰ ποῦμε τότε πὸς οἱ Σικελιωῦτες ἐπιθυμοῦν νὰ γίνωνται καλύτεροι, ἐνῶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὄχι;

ΙΠ. Τὸ δίχως ἄλλο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, Σωκράτη.

ΣΩ. Μήπως τότε δὲν ἤθελαν τὴ συναναστροφή σου, γιατί τοὺς ἔλειπαν τὰ χρήματα;

ΙΠ. Ὅχι βέβαια! Τὰ χρήματα δὲν τοὺς λείπουν.

ΣΩ. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος πὸν, ἐνῶ τὸ ἤθελαν καὶ εἶχαν χρήματα καὶ σὺ μποροῦσες νὰ τοὺς ὠφελήσης πάρα πολὺ, δὲν σέ ξεπροβόδωσαν φορτωμένον χρήματα; Ἡ μήπως εἶναι αὐτό, ὅτι δηλαδή οἱ Λακεδαιμόνιοι μποροῦσαν νὰ μορφώσουν τὰ παιδιά τους καλύτερα ἀπὸ ὅ,τι σὺ; Αὐτὸς νὰ ποῦμε πὸς εἶναι ὁ λόγος, καὶ σὺ τὸ παραδέχεσαι;

ΙΠ. Μὲ κανέναν τρόπο!

ΣΩ. Τί νὰ ποῦμε λοιπὸν; Εἶναι οἱ νέοι πὸν δὲν κατάφερες νὰ πείσης στὴ Λακεδαίμονα ὅτι, ἂν ἔρχονταν κοντά σου, θὰ πρόκοβαν στὴν ἀρετὴ περισσότερο παρά κοντὰ στοὺς δικούς των; Ἡ εἶναι οἱ πατέρες τους πὸν δὲν μπόρεσες νὰ πείσης ὅτι ἔπρεπε νὰ τοὺς παραδίνουν καλύτερα σὲ σένα παρά νὰ τοὺς φροντίζουν οἱ ἴδιοι - ἂν βέβαια γνολιάζωνται καθόλου γιά τοὺς γιούς των; Δὲν φαντάζομαι ἀπὸ φθόνον νὰ μὴν ἤθελαν τὰ παιδιά τους νὰ γίνουν ὅσο μπορεῖ πιὸ καλά.

ΙΠ. Ἐγὼ τουλάχιστο δὲν νομίζω πὸς τὸ ἔκαναν ἀπὸ φθόνον.

ΣΩ. Καὶ ὅμως ἡ Λακεδαίμονα ἔχει καλοὺς νόμους.

ΙΠ. Πὸς ὄχι;

ΣΩ. Καὶ στίς πολιτεῖες πὸν ἔχουν καλοὺς νόμους ἐκεῖνο πὸν τιμοῦν περισσότερο εἶναι ἢ ἀρετὴ.

ΙΠ. Βέβαια.

ΣΩ. Καὶ σὺ ξέρεις καλύτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὴ μεταδίνης σὲ ἄλλον.

ΙΠ. Καὶ πολὺ μάλιστα, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἐνας ξέρει καλύτερα ἀπὸ ὅλους νὰ μεταδίνῃ τὴν τέχνη τῆς ἵππασίας· αὐτὸν δὲν θὰ τὸν τιμοῦσαν περισσότερο στὴ Θεσσαλία ἀπὸ ὅ,τι στὴν ἄλλη Ἑλλάδα καὶ δὲν θὰ ἔπαιρνε ἐκεῖ τὰ περισσότερα χρήματα, ἢ καὶ ἀλλοῦ, ὅπου δίνουν σημασία μεγάλη στὴν τέχνη αὐτὴ;

ΙΠ. Φυσικά.

ΣΩ. Ἐνας ἄλλος μπορεῖ νὰ δίνῃ τὰ πιὸ σπουδαῖα μαθήματα ἀρετῆς· αὐτὸν δὲν θὰ τὸν τιμήσουν προπάντων στὴ Λακεδαίμονα καὶ δὲν θὰ βγάλῃ ἐκεῖ, φτάνει νὰ θέλῃ, τὰ περισσότερα χρήματα, ἢ καὶ σὲ ὅποια ἄλλη ἑλληνικὴ πολιτεία ἔχει καλοὺς νόμους; Φαντάζεσαι, ἀγαπητέ μου, πὸς στὴ Σικελία θὰ τὸν τιμήσουν περισσότερο καὶ στὴν Ἴνυκί; Αὐτὸ νὰ πιστέψουμε, Ἴππια; Γιατί ἂν σὺ μοῦ τὸ λές αὐτό, πρέπει νὰ τὸ πιστέψω.

ΙΠ. Μὰ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἔχουν γονικὸ, Σωκράτη, νὰ μὴν ἀλλάζουν τοὺς νόμους των μήτε νὰ μορφώνουν τοὺς γιούς των ἔξω ἀπὸ ὅ,τι τὸ συνήθιζαν ὡς τότε.

ΣΩ. Πὸς τὸ λές αὐτό; Τὸ ἔχουν γονικὸ οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ κάνουν λάθη καὶ ὄχι τὸ σωστό;

ΙΠ. Αὐτὸ ἐγὼ τουλάχιστο δὲν θὰ τὸ ἔλεγα, Σωκράτη.

ΣΩ. Μὰ δὲν θὰ ἔκαναν τὸ σωστό, ἂν μόρφωναν τοὺς νέους καλύτερα καὶ ὄχι χειρότερα;

ΙΠ. Σωστά! Εἶναι ὅμως ἀντίθετο μὲ τοὺς νόμους των νὰ μορφώνουν τοὺς νέους μὲ μόρφωση πὸν ἔρχεται ἀπέξω· ἀλλιῶς, νὰ τὸ ξέρης, ἂν κανεὶς εἶχε ποτὲ πάρει ἀπὸ ἐκεῖ χρήματα γιά τὴ μόρφωση τῶν νέων, θὰ ἔπαιρνα καὶ ἐγὼ, πολὺ περισσότερα μάλιστα. Εἶναι ἀλήθεια πὸς χαίρονται, ὅταν μὲ ἀκοῦν, καὶ μὲ παινοῦν. Ὅπως ὅμως σοῦ εἶπα, ὁ νόμος δὲν τοὺς ἀφήνει.

ΣΩ. Καὶ ὁ νόμος, Ἴππια, εἶναι, πιστεύεις, βλάβη γιά τὴν πολιτεία ἢ ὠφέλεια;

ΙΠ. Τὸ νόμο τὸν βάζουν, φαντάζομαι, γιὰ νὰ ὠφελήση, καμιά φορά ὅμως βλάπτει, ἂν δὲν τὸν ἔχουν βάλει σωστά.

ΣΩ. Τί λές; Αὐτοὶ ποὺ βάζουν τὸ νόμο δὲν τὸν βάζουν μὲ τὴν ιδέα πὼς εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο καλὸ στὴν πόλη καὶ πὼς χωρὶς αὐτὸν εἶναι ἀδύνατο μιὰ πολιτεία νὰ κυβερνηθῇ μὲ τάξη;

ΙΠ. Σωστά μιλεῖς.

ΣΩ. "Όταν λοιπὸν δὲν πετύχουν τὸ καλὸ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ νομοθετήσουν, τότε ἔχουν πέσει ἔξω καὶ σ' αὐτὸ ποὺ εἶναι σύμφωνο μὲ τοὺς νόμους καὶ στὸ νόμο. Ἡ μήπως ἔχεις ἄλλη γνώμη;

ΙΠ. Ἄν θέλουμε νὰ ἀκριβολογήσουμε, Σωκράτη, ἔτσι εἶναι οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν συνηθίζουν νὰ χαρακτηρίζουν ἔτσι αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΣΩ. Ποιοί, Ἰππία; Ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν ἢ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ξέρουν;

ΙΠ. Ὁ πολὺς κόσμος.

ΣΩ. Αὐτοὶ εἶναι ποὺ ξέρουν τὴν ἀλήθεια, ὁ πολὺς κόσμος;

ΙΠ. Ὁχι βέβαια.

ΣΩ. "Όσοι ὅμως ξέρουν πιστεύουν, θαρρῶ, πὼς τὸ πιὸ ὠφέλιμο καὶ ὄχι τὸ πιὸ ἀνώφελο εἶναι ἀληθινὰ πιὸ σύμφωνο μὲ τὸ νόμο γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ δὲν τὸ παραδέχεσαι;

ΙΠ. Ναι, τὸ παραδέχομαι, ἀληθινὰ εἶναι ἔτσι ποὺ τὰ λές.

ΣΩ. Τὰ πράγματα λοιπὸν εἶναι καὶ ἔχουν ἔτσι ὅπως τὰ πιστεύουν ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν— ἢ ὄχι;

ΙΠ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Γιὰ τοὺς Λακεδαιμονίους λοιπὸν εἶναι, ὅπως σὺ λές, πιὸ ὠφέλιμο νὰ μορφώνονται μὲ τὴ δική σου διδασκαλία, παρ' ὅλο ποὺ εἶναι ξενόφερτη, παρὰ μὲ τὴν ἐγχώρια.

ΙΠ. Καὶ σωστά τὸ λέω.

ΣΩ. Καὶ τὰ πιὸ ὠφέλιμα ὅμως εἶναι πιὸ σύμφωνο μὲ τὸ νόμο— καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λές, Ἰππία;

ΙΠ. Τὸ εἶπα βέβαια.

ΣΩ. Σύμφωνο λοιπὸν μὲ τὸ λόγο σου, γιὰ τοὺς γιουὺς τῶν Λακεδαιμονίων εἶναι πιὸ σύμφωνο μὲ τὸ νόμο νὰ μορφώνονται ἀπὸ τὸν Ἰππία καὶ πιὸ παράνομο νὰ μορφώνονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς των,

ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς ἀπὸ σένα ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν περισσότερο.

ΙΠ. Μὰ καὶ βέβαια θὰ ὠφεληθοῦν, Σωκράτη.

ΣΩ. Πᾶνε λοιπὸν ἐναντία στὸ νόμο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ποὺ δὲν σοῦ δίνουν χρήματα καὶ δὲν σοῦ ἐμπιστεύονται τοὺς γιουὺς των.

ΙΠ. Τὸ παραδέχομαι· γιὰτὶ πιστεύω πὼς αὐτὰ τὰ λές γιὰ λογαριασμὸ μου καὶ δὲν εἶμαι ἐγὼ ποὺ πρέπει νὰ σοῦ ἀντιμιλήσω σ' αὐτά.

ΣΩ. Τοὺς πιάσαμε λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, τοὺς Λάκωνες νὰ πηγαίνουν ἐναντία στὸ νόμο, καὶ μάλιστα στὰ πιὸ σπουδαῖα πράγματα, αὐτοὺς ποὺ ὁ κόσμος πιστεύει πὼς κρατοῦν τοὺς νόμους πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τότε ὅμως, γιὰ τὸ ὄνομα τῶν θεῶν, Ἰππία, γιὰ τί λογῆς πράγματα σὲ παινεύουν καὶ τί λογῆς εἶναι αὐτὰ ποὺ χαίρονται νὰ σὲ ἀκοῦν; Ἐκεῖνα βέβαια ποὺ ἐσὺ τὰ ξέρεις καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὰ σχετικὰ μὲ τὰ ἄστρα καὶ τὰ οὐράνια φαινόμενα— ἢ ὄχι;

ΙΠ. Οὔτε νὰ τὸ λές! Τέτοια πράγματα δὲν τὰ σηκώνουν καθόλου.

ΣΩ. Μήπως τότε χαίρονται νὰ ἀκοῦν κάτι ἀπὸ τὴ γεωμετρία;

ΙΠ. Καθόλου! Γιὰτὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς, ἂν μπορῶ νὰ τὸ πῶ, δὲν ξέρουν οὔτε νὰ μετροῦν καλὰ καλὰ.

ΣΩ. Τότε κάθε ἄλλο παρὰ ποὺ θὰ τὸ σήκωναν, ἂν τοὺς μιλοῦσες γιὰ μαθηματικά.

ΙΠ. Κάθε ἄλλο, μὰ τὸν Δία.

ΣΩ. Μὰ τότε βέβαια θὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἐσὺ ξέρεις νὰ τὰ ξεδιαλύνης μὲ μεγαλύτερη ἀκρίβεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, γιὰ τὴν ἀξία δηλαδὴ ποὺ ἔχουν τὰ γράμματα καὶ οἱ συλλαβὲς καὶ οἱ ρυθμοὶ καὶ οἱ ἀρμονίες.

ΙΠ. Γιὰ ποιές, καλέ μου, ἀρμονίες καὶ γιὰ ποιά γράμματα μοῦ μιλεῖς!

ΣΩ. Μὰ τότε ποιά εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ὅταν σὲ ἀκοῦνε νὰ τὰ λές χαίρονται καὶ σὲ παινεύουν; Πές μου το μόνος σου, γιὰτὶ ἐγὼ δὲν τὸ βρίσκω.

ΙΠ. Γιὰ τίς γενιές, Σωκράτη, τόσο τῶν ἡρώων ὅσο καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ γιὰ τοὺς οἰκισμοὺς, πὼς χτίστηκαν στὰ παλιὰ χρόνια οἱ πολιτεῖες, καὶ, μὲ δυὸ λόγια, ὅλα ὅσα ἔχουν νὰ κάνουν μὲ

πράγματα παλαιικὰ τοὺς ἀρέσει πάρα πολὺ νὰ τὰ ἀκοῦν, τόσο ποὺ ἐγὼ γιὰ τὸ χατίρι τους βρέθηκα στὴν ἀνάγκη ἕλα αὐτὰ νὰ τὰ καλομάθω καὶ νὰ τὰ καλοσπουδάσω.

ΣΩ. Μὰ τὸν Δία, Ἴππια, εἶσαι τυχερὸς ποὺ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν βρίσκουν εὐχαρίστηση, ὅταν κανεὶς τοὺς ἀραδιάζει τοὺς ἄρχοντες τοὺς δικούς μας ἀπὸ τὸν Σόλωνα καὶ κάτω· ἀλλιῶς θὰ δυσκολευόσουν πολὺ νὰ τοὺς καλομάθης.

ΙΙΙ. Πῶς τὸ λὲς αὐτό, Σωκράτη; Πενήντα ὀνόματα, καὶ μιὰ φορὰ νὰ τὰ ἀκούσω, θὰ τὰ θυμηθῶ ἀπέξω.

ΣΩ. Σωστὰ μιλεῖς! Δὲν τὸ συλλογίστηκα πῶς κατέχεις τὴν τέχνη νὰ θυμᾶσαι. Τώρα καταλαβαίνω πῶς μὲ τὸ δίκιο τους οἱ Λακεδαιμόνιοι χαίρονται μαζί σου, τόσο πολλὰ ποὺ ξέρεις, καὶ σὲ βάζουν νὰ τοὺς τὰ λές, ὅπως τὰ παιδιὰ τὶς γερόντισσες, γιὰ νὰ τοὺς ἱστοροῦν εὐχάριστα παραμῦθια.

ΙΙΙ. Μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, καὶ γιὰ τὶς ἄμορφες ἀπασχολήσεις τώρα τελευταῖα μίλησα ἐκεῖ μὲ ἐπιτυχία, καθὼς ἀνάπτυξα πλατιά μὲ τί πρέπει νὰ ἀπασχολοῦνται οἱ νέοι· γιὰτὶ γι' αὐτὲς ἔχω συντάξει ἕναν πολὺ πολὺ ἄμορφο λόγο, ποὺ ἔξω ἀπὸ τὶς ἄλλες του ἀρετὲς ξεχωρίζει καὶ στὸ λεχτικό. Τὸ λόγο μου βρῆκα ἀφορμὴ καὶ τὸν ἄρχισα ἔτσι πάνω κάτω: "Ὅταν ἡ Τροία πάρθηκε, ὁ λόγος λέει πῶς ὁ Νεοπτόλεμος ρώτησε τὸν Νέστορα ποιὲς εἶναι οἱ ἄμορφες ἀπασχολήσεις ποὺ ἕνας νέος, ἂν ἀπασχολοῦνταν μὲ αὐτὲς, θὰ ἔβγαζε πολὺ καλὸ ὄνομα. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ παίρνει νὰ μιλήσῃ ὁ Νέστορας καὶ τὸν συμβουλεύει πάρα πολλὰ ταιριαστὰ μὲ τὸ νόμο καὶ πάρα πολὺ ἄμορφα. Αὐτὸν λοιπὸν τὸ λόγο καὶ ἐκεῖ τὸν ἀπάγγειλα καὶ ἐδῶ ἔχω στὸ νοῦ νὰ τὸν ἀπαγγεῖλω μεθαύριο στὸ διδασκαλεῖο τοῦ Φειδοστράτου, καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ, ποὺ ἀξίζει νὰ ἀκουστοῦν. Εἶναι ὁ Εὐδίκος τοῦ Ἀπημάντου ποὺ μὲ παρακάλεσε γι' αὐτό. Κοίταξε ὅμως νὰ βρεθῆς καὶ σὺ ἐκεῖ καὶ νὰ φέρης καὶ ἄλλους, φτάνει νὰ εἶναι ἱκανοὶ ἀκούγοντας νὰ κρίνουν ὅσα θὰ πῶ.

ΣΩ. Αὐτὰ θὰ γίνουν, πρῶτα ὁ θεός, Ἴππια. Τώρα ὅμως ἀποκρίσου μου μὲ λίγα λόγια γιὰ τὸ ζήτημα—καλὰ ποὺ μοῦ τὸ θύμισες! Τώρα κοντά, ἀκριβέ μου φίλε, κάποιος μὲ ἔβαλε στὰ στενά, ὅταν ἐγὼ σὲ μιὰ συζήτηση πῆρα νὰ κατηγορῶ μερικὰ πράγματα

πῶς εἶναι ἄσκημα, ἄλλα νὰ τὰ παινεύω πῶς εἶναι ἄμορφα. Αὐτὸς τότε μὲ ρώτησε, μὲ πολὺ μάλιστα ἄσκημο τρόπο, ἔτσι πάνω κάτω: Καὶ ἀπὸ ποῦ μοῦ ξέρεις ἐσύ, Σωκράτη, εἶπε, τί λογῆς εἶναι τὰ ἄμορφα καὶ τὰ ἄσκημα; Ἔλα πῆς μου, θὰ μποροῦσες νὰ ὀρίσης τί εἶναι τὸ ἄμορφο; Καὶ ἐγὼ, ἔτσι ἀνάξιος ποὺ εἶμαι, βρέθηκα στὰ στενά καὶ δὲν εἶχα νὰ τοῦ ἀποκριθῶ ὅπως ταίριαζε. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἀφῆκα καὶ ἔφυγα, ἤμουν θυμωμένος μὲ τὸν ἑαυτό μου καὶ τὰ ἔβαζα μαζί του, καὶ ἔλεγα: Ἐννοια σου! Μόλις ἀνταμῶσω κάποιον ἀπὸ σᾶς τοὺς σοφοὺς, θὰ τὸν ἀκούσω καὶ θὰ μάθω καὶ θὰ σπουδάσω καλά, καὶ ἔπειτα θὰ πάω πίσω σ' αὐτὸν ποὺ μὲ ρώτησε καὶ θὰ ἀνοίξω ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μαζί του τὸν πόλεμο γιὰ ὅσα λέγαμε. Σὲ καλὴ λοιπὸν ὥρα, ὅπως εἶπα, ἤρθες. Ἐξήγησέ μου καλὰ τὸ ἄμορφο αὐτὸ καθαυτό, τί εἶναι, καὶ δοκίμασε τὴν ἀπόκρισή σου νὰ μοῦ τὸ πῆς μὲ τὴν πιὸ μεγάλη ἀκρίβεια, γιὰ νὰ μὴν τὴν πάθω ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ γίνω πάλι γελοῖος. Γιατὶ σὺ βέβαια τὸ ἔχεις ξεκαθαρίσει αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μέσα στὰ τόσα ποὺ ξέρεις, ἕνα τέτοιο μάθημα δὲν θὰ ἦταν γιὰ σένα τίποτα τὸ σπουδαῖο.

ΙΙΙ. Ἐξάπαντος δὲν εἶναι σπουδαῖο, μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, καὶ—ἂν μπορῶ νὰ τὸ πῶ—δὲν ἀξίζει καὶ πολλὰ πράγματα.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν θὰ τὸ μάθω εὐκολα καὶ ἀπὸ ἐδῶ κι ἐμπρὸς κανέννας δὲν θὰ μὲ βάλῃ μπροστά.

ΙΙΙ. Ἐξάπαντος κανέννας· ἀλλιῶς ἡ δουλειά μου θὰ ἦταν τιποτένια, νὰ τὴν κἀνῃ ὅποιος ὅποιος.

ΣΩ. Ὁραῖα, μὰ τὴν Ἥρα, τὰ λές, Ἴππια, φτάνει νὰ μπορέσουμε τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν νὰ τὸν βάλουμε κάτω. Ἐχεις καμιὰν ἀντίρρηση νὰ πάρω ἐγὼ τὴ θέση ἐκείνου, καὶ ὅταν ἐσύ ἀποκρίνεσαι νὰ σοῦ ἀντιμιλῶ, ὥστε νὰ μὲ μορφώσης ὅσο γίνεται καλύτερα; Κάτι ξέρω ἀπὸ ἀντιλογίες. Ἄν λοιπὸν δὲν σὲ νοιάζῃ, λέω νὰ σοῦ ἀντιμιλῶ, γιὰ νὰ ἀποχτήσω πιὸ στέρεη γνώση.

ΙΙΙ. Καὶ δὲν ἀντιμιλεῖς! Ὅπως σοῦ εἶπα τώρα δά; δὲν εἶναι καὶ πολὺ μεγάλο αὐτὸ ποὺ μὲ ρωτᾷς. Ἐγὼ θὰ μπορέσω νὰ σὲ διδάξω νὰ ἀποκρίνεσαι καὶ σὲ πολὺ πιὸ δύσκολα ἀπὸ αὐτὸ πράγμα—τόσο ποὺ κανέννας ἄνθρωπος νὰ μὴν μπορῇ νὰ σὲ βάλῃ μπροστά.

ΣΩ. Ἄχ, τί καλὰ ποὺ μιλεῖς! Τότε, ἀφοῦ καὶ σὺ μοῦ τὸ λές,

ἔλα νὰ γίνω, ὅσο μπορῶ, ἐκεῖνος καὶ νὰ δοκιμάζω νὰ σὲ ρωτῶ. Ἄν τοῦ ἀπάγγελνες τὸ λόγο αὐτὸν ποὺ λές γιὰ τίς ἄμορφες ἀπασχολήσεις, ἐκεῖνος ἀκούγοντάς τον, μόλις θὰ σταματοῦσες νὰ μιλήσ, πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ ρωτοῦσε ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ γιὰ τὸ ἄμορφο – αὐτὸ τὸ συνήθειο ἔχει – καὶ θὰ ἔλεγε: Ἦλεῖτε ξένε, οἱ δίκαιοι δὲν εἶναι μὲ τῆ δικαιοσύνη ποὺ γίνονται δίκαιοι; Δῶσε ἀπόκριση, Ἴππία, σὰν νὰ σὲ ρωτᾷ ἐκεῖνος.

ΙΠ. Θὰ ἀποκριθῶ, ὅτι μὲ τῆ δικαιοσύνη.

ΣΩ. Εἶναι κατιτὶ λοιπὸν αὐτό, ἡ δικαιοσύνη. Ἦ ὄχι;

ΙΠ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Λοιπὸν μὲ τῆ σοφία εἶναι καὶ οἱ σοφοὶ σοφοὶ καὶ μὲ τὸ ἀγαθὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἀγαθὰ. Ἔτσι;

ΙΠ. Πῶς ὄχι;

ΣΩ. Καὶ αὐτὰ¹ εἶναι βέβαια κάτι ποὺ ὑπάρχει· γιὰτὶ ἐξάπαντος δὲν εἶναι κάτι ποὺ δὲν ὑπάρχει.

ΙΠ. Εἶναι βέβαια κάτι ποὺ ὑπάρχει.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ ὅλα τὰ ἄμορφα μὲ τὸ ἄμορφο εἶναι ἄμορφα. Ἔτσι;

ΙΠ. Ναί, μὲ τὸ ἄμορφο.

ΣΩ. Μὲ τὸ ἄμορφο, ποὺ εἶναι κάτι ποὺ ὑπάρχει. Ἦ ὄχι;

ΙΠ. Ποὺ ὑπάρχει. Πῶς ἀλλιῶς;

ΣΩ. Πές μου λοιπὸν, ξένε, θὰ πῆ, τοῦτο τὸ ἄμορφο τί εἶναι;

ΙΠ. Ἐκεῖνος ποὺ τὸ ρωτᾷ αὐτό, Σωκράτη, δὲν γυρεύει νὰ μάθῃ ἄλλο τίποτα παρὰ τί εἶναι ἄμορφο. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΣΩ. Δὲν τὸ πιστεύω. Ἐκεῖνο ποὺ ρωτᾷ, Ἴππία, εἶναι τί εἶναι τὸ ἄμορφο.

ΙΠ. Καὶ σὲ τί ξεχωρίζει τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο;

ΣΩ. Σὲ τίποτα, φαντάζεσαι;

ΙΠ. Μὰ δὲν ξεχωρίζουν σὲ τίποτα!

ΣΩ. Φυσικά, σὺ ξέρεις καλύτερα. Ὅμως κοίταξε, καλέ μου: σὲ ρωτᾷ ὄχι τί εἶναι ἄμορφο παρὰ τί εἶναι τὸ ἄμορφο.

Πρῶτος ὀρισμὸς τοῦ ἄμορφου. ΙΠ. Κατάλαβα, καλέ μου, καὶ θὰ τοῦ ἀποκριθῶ τί πράγμα εἶναι τὸ ἄμορφο, καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας φόβος νὰ μὲ βγάλη πῶς δὲν ξέρω τί λέω. Ἄν πρέπῃ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, Σωκράτη, ξέρε το καλά, μιὰ ἄμορφη κοπέλα εἶναι κάτι ἄμορφο.

ΣΩ. Ὅμορφη, ἀλήθεια, μὰ τὸ σκύλο, Ἴππία, καὶ περίφημη ἢ ἀπόκρισή σου. Ἄν λοιπὸν ἐγὼ τοῦ δώσω τὴν ἀπόκριση αὐτή, δὲν θὰ ἔχω δώσει ἄλλη ἀπόκριση παρὰ σ' αὐτὸ ποὺ μὲ ρώτησε, καὶ μάλιστα σωστή, καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ μὲ βγάλουν πῶς δὲν ξέρω τί λέω. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΙΠ. Καὶ πῶς θὰ ἔβγαινες ψεύτης, Σωκράτη, τῆ στιγμῆ ποὺ ὄλος ὁ κόσμος ἔχει αὐτὴ τῆ γνώμη, καὶ ὅλοι ὅσοι ἀκοῦν θὰ μαρτυρήσουν ὅτι μλεῖς σωστά;

ΣΩ. Πάει καλά!¹

ΙΠ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Ἔλα ὅμως τώρα, Ἴππία, νὰ πάρω πάνω μου αὐτὸ ποὺ λές σὰν νὰ τὸ λέω ἐγὼ. Ἐκεῖνος τότε θὰ μὲ ρωτήσῃ κάπως ἔτσι: Ἐμπρός, Σωκράτη, ἀποκρίσου μου! Ὅλα αὐτὰ ποὺ λές πῶς εἶναι ἄμορφα θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι ἄμορφα, μόνο ἂν ὑπάρχῃ τὸ ἄμορφο καθαυτό. Ἦ ὄχι; Καὶ ἐγὼ θὰ πῶ πῶς ἂν ἡ ἄμορφη κοπέλα εἶναι κάτι ἄμορφο, τότε ὑπάρχει κάτι ποὺ ἐξαιτίας του αὐτὰ τὰ πράγματα μπορούν νὰ εἶναι ἄμορφα.

ΙΠ. Καὶ φαντάζεσαι πῶς αὐτὸς θὰ δοκιμάσῃ πῶς νὰ σὲ βγάλη ψεύτη, πῶς δὲν εἶναι ἄμορφο αὐτὸ ποὺ λές, ἢ, ἂν δοκιμάσῃ, πῶς δὲν θὰ γελάσουν μαζί του ὅλοι;

ΣΩ. Πῶς θὰ δοκιμάσῃ, ζακουστὲ μου φίλε, τὸ ξέρω καλά. Ἄν τώρα δοκιμάζοντας κἀνὴ τοὺς ἄλλους νὰ γελάσουν μαζί του, αὐτὸ θὰ τὸ δείξῃ τὸ ἴδιο τὸ πράγμα. Θέλω ὅμως νὰ σοῦ πῶ τὸ τί ἐκεῖνος θὰ πῆ.

ΙΠ. Καὶ δὲν τὸ λές!

ΣΩ. Σωκράτη μου, νὰ σὲ χαρῶ, θὰ πῆ. Καὶ ἡ φοράδα ἢ

1. Τὸ χωρίο παρουσιάζει δυσκολίες. Φαίνεται πῶς ὁ Σωκράτης ὑπογραμμίζει τὴν ἀτοπία τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ Ἴππία. – Στῆ διανομῆ τῶν λόγων ἀνάμεσα στοὺς δύο ὀμιλητὲς ἀκολουθοῦμε τὸν P. Friedländer (*Platon* 22, 292, ὑποσ. 5).

1. Ἡ σοφία καὶ τὸ ἀγαθόν.

ὄμορφη, πού και ὁ θεός τὴν παίνεψε στὸ χρησμὸ τοῦ¹, δὲν εἶναι ὄμορφο πράγμα; Τί θὰ ποῦμε, Ἰππία; Θὰ τοῦ ποῦμε πὼς και ἡ φοράδα εἶναι ὄμορφο πράγμα, ὅποια βέβαια εἶναι ὄμορφη. Ἡ ὄχι; Πὼς θὰ τολμούσαμε νὰ ἀρνηθοῦμε γιὰ τὸ ὄμορφο πὼς δὲν² εἶναι ὄμορφο;

ΙΙΙ. Ἀλήθεια λές, Σωκράτη. Καὶ ὁ θεός σωστά τὸ εἶπε· γιατί στὸν τόπο μου ἔχουμε πολὺ πολὺ ὄμορφα ἄλογα.

ΣΩ. Καλά, θὰ πῆ· και ἡ λύρα ἡ ὄμορφη; Δὲν εἶναι ὄμορφο πράγμα; Νὰ τὸ δεχτοῦμε, Ἰππία;

ΙΙΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἐκεῖνος ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ θὰ πῆ - εἶμαι λίγο πολὺ σίγουρος, ἀν κρίνω ἀπὸ τὸν τρόπο πού σκέφτεται: Καλέ μου ἐσύ, τί θὰ πῆς γιὰ τὴ χύτρα τὴν ὄμορφη; Δὲν εἶναι τάχα ὄμορφο πράγμα;

ΙΙΙ. Μὰ ποιὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, Σωκράτη; Πόσο ἀμόρφωτος πρέπει νὰ εἶναι, τὴν ὥρα πού τολμάει σὲ ἓνα τόσο σοβαρὸ ζήτημα νὰ ἐκφράζεται μὲ τόσο πρόστυχε ἐκφράσεις.

ΣΩ. Τέτοιος εἶναι, Ἰππία! Μὲ καθόλου λεπτοὺς τρόπους, ἓνας ἀπὸ τὸν χοντρὸ λάβ, πού δὲν νοιάζεται γιὰ τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ὅπωςδήποτε, πρέπει νὰ δώσουμε ἀπόκριση στὸν ἄνθρωπο, και ἐγὼ τουλάχιστο τὴ λέω ἀπὸ τώρα τὴ γνώμη μου: Ἄν ἡ χύτρα εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ καλὸν τσουκαλά, γυαλιστερὴ και στρογγυλὴ και καλοψημένη, ὅπως εἶναι κάτι ὄμορφες χύτρες μὲ δύο αὐτιά, πού χωροῦν ἔξι χόες³, πάρα πολὺ ὄμορφες - ἀν ρωτοῦσε γιὰ μιὰ τέτοια χύτρα, πρέπει νὰ συμφωνήσουμε πὼς εἶναι ὄμορφη. Πὼς μπορούμε γιὰ ἓνα πράγμα πού εἶναι ὄμορφο νὰ ποῦμε πὼς δὲν εἶναι ὄμορφο;

ΙΙΙ. Μὲ κανέναν τρόπο, Σωκράτη.

1. Ὁ Σωκράτης μοιάζει νὰ ἀναφέρεται σ' ἓνα χρησμὸ πού δόθηκε στοὺς Μεγαρεῖς:

*Γαίης μὲν πάσης τὸ πελασγικὸν Ἄργος ἄριστον,
ἵπποι θρηϊκίαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναικες*

(Σχόλ. Θεοκρ. 14, 48).

2. Ἡ περιττὴ ἀρνηση ὑπάρχει και στὸ πρωτότυπο.

3. Κάπου εἴκοσι λίτρα.

ΣΩ. Καὶ μιὰ χύτρα λοιπὸν ὄμορφη, θὰ πῆ, δὲν εἶναι κάτι ὄμορφο; Δῶσε ἀπόκριση.

ΙΙΙ. Νομίζω ὡστόσο, Σωκράτη, πὼς τὸ πράγμα ἔχει ἔτσι: Καὶ αὐτὸ τὸ κουζινικὸ εἶναι βέβαια ὄμορφο, ἀν εἶναι ὄμορφα δουλεμένο, γενικὰ ὅμως, ἀν τὸ συγκρίνουμε μὲ τὴ φοράδα και τὴν κοπέλα και ὅλα τὰ ἄλλα ὄμορφα, δὲν ἀξίζει νὰ ποῦμε πὼς εἶναι ὄμορφο.

ΣΩ. Ἄς εἶναι! Καταλαβαίνω, Ἰππία, πὼς σ' αὐτὸν πού μᾶς τὰ ρωτᾷ αὐτὰ ἐμεῖς πρέπει μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἀντιμιλήσουμε: Ἄνθρωπέ μου, δὲν ξέρεις πὼς ὁ λόγος τοῦ Ἡρακλείτου εἶναι σωστός, ὅτι δηλαδή ὁ πιὸ ὄμορφος ἀπὸ τοὺς πιθήκους εἶναι ἄσκημος, ὅταν τὸν βάλῃς δίπλα στοὺς ἄνθρώπους, και ὅτι ἡ πιὸ ὄμορφη ἀπὸ τίς χύτρες εἶναι ἄσκημη, ὅταν τὴ βάλῃς δίπλα στίς κοπέλες, ὅπως λέει ὁ Ἰππίας ὁ σοφός; Ἔτσι δὲν εἶναι, Ἰππία;

ΙΙΙ. Ἔτσι εἶναι, Σωκράτη· πολὺ σωστά τοῦ ἀποκρίθηκες.

ΣΩ. Ἄκουε τώρα· ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ, τὸ ξέρω καλὰ ὅτι θὰ πῆ: Τί λές τώρα, Σωκράτη; Τίς κοπέλες, ἀν τίς βάλῃ κανεὶς δίπλα στοὺς θεοὺς, δὲν θὰ πάθουν τὸ ἴδιο πού παθαίνουν οἱ χύτρες, ὅταν τίς βάζουν δίπλα στίς κοπέλες; Καὶ ἡ πιὸ ὄμορφη κοπέλα δὲν θὰ φανῆ ἄσκημη; Ἡ μήπως δὲν λέει τὸ ἴδιο και ὁ Ἡράκλειτος, πού ἐσύ τὸν φέρνεις γιὰ μάρτυρα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ πιὸ σοφὸς μπροστά στὸ θεὸ θὰ φανῆ πῖθηκος και στὴ σοφία και στὴν ὄμορφιά και σὲ ὅλα τὰ ἄλλα; Νὰ παραδεχτοῦμε, Ἰππία, ὅτι ἡ πιὸ ὄμορφη κοπέλα μπροστά στοὺς θεοὺς εἶναι ἄσκημη;

ΙΙΙ. Καὶ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ἀντικρούσῃ τὴ γνώμη αὐτὴ, Σωκράτη;

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν τὰ παραδεχτοῦμε αὐτὰ, θὰ γελᾷσῃ και θὰ πῆ: Σωκράτη, θυμᾶσαι τί ἦταν αὐτὸ πού σὲ ρώτησα; Καὶ βέβαια, θὰ τοῦ πῶ: τί πράγμα τάχα εἶναι τὸ ὄμορφο καθαυτό; Καὶ τότε θὰ πῆ: Ἐγὼ σὲ ρώτησα γιὰ τὸ ὄμορφο, και σὺ στὴν ἀπόκρισή σου μοῦ μιλεῖς γιὰ κείνο πού καταντάει νὰ εἶναι, ὅπως ὁ ἴδιος λές, τόσο ὄμορφο ὅσο και ἄσκημο. Ἡ ὄχι; Ἔτσι φαίνεται, θὰ πῶ. Ἡ τί ἄλλο μὲ συμβουλεύεις, καλέ μου, νὰ πῶ;

ΙΙΙ. Αὐτὸ βέβαια. Ὅταν σοῦ πῆ ὅτι μπροστά στοὺς θεοὺς οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι ὄμορφοι, δὲν θὰ λήψῃματα.

ΣΩ. Ἄν σέ ρωτοῦσα, θὰ πῆ, ἀπὸ τὴν ἀρχή, ποιὸ πράγμα εἶναι ὁμορφο μαζὶ καὶ ἄσκημο, καὶ σὺ μοῦ ἀποκρινόσουν λέγοντας αὐτὰ πού εἶπες τώρα, θὰ εἶχες ἀποκριθῆ σωστά. Τὸ ὁμορφο ὅμως καθαυτό, πού μὲ αὐτὸ στολίζονται καὶ τὰ ἄλλα ὅλα καὶ φαίνονται ὁμορφα, ὅταν προστεθῆ τὸ στοιχεῖο¹ ἐκεῖνο, νομίζεις καὶ τώρα πὼς εἶναι μιὰ κοπέλα ἢ μιὰ φοράδα ἢ μιὰ λύρα;

Δεύτερος III. Μὰ ἂν εἶναι αὐτό, Σωκράτη, πού γυρεύει, τότε ὀρισμός. εἶναι τὸ πιὸ εὐκόλο πράγμα νὰ τοῦ ἀποκριθῆ κανεὶς τί εἶναι τὸ ὁμορφο, πού μὲ αὐτὸ στολίζονται ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ὅταν αὐτὸ προστεθῆ φαίνονται ὁμορφα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὀλωσδιόλου ἀπλοῦκός καὶ ἀπὸ ὁμορφα πράγματα δὲν καταλαβαίνει τίποτα. Ἄν λοιπὸν τοῦ ἀποκριθῆς ὅτι αὐτὸ πού ρωτᾷ, τὸ ὁμορφο, δὲν εἶναι παρὰ τὸ χρυσάφι καὶ τίποτε ἄλλο, θὰ βρεθῆ στὰ στενά καὶ δὲν θὰ δοκιμάσῃ νὰ σὲ βγάλῃ πὼς δὲν ξέρεις τί λές. Γιατί ὅλοι, φαντάζομαι, ξέρουμε ὅτι ὅπου τοῦτο προστεθῆ, ἀκόμα καὶ ἂν πιὸ πρὶν φαινόταν ἄσκημο, μόλις στολιστῆ μὲ χρυσάφι, θὰ φανῆ ὁμορφο.

ΣΩ. Δὲν τὸν ἔχεις δοκιμάσει τὸν ἄνθρωπο αὐτόν, Ἰππία, πόσο στριμμένος εἶναι καὶ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ παραδεχτῆ κάτι εὐκόλο.

III. Καὶ τί μὲ αὐτό, Σωκράτη; Ὅ,τι λέγεται σωστά, θὰ ἀναγκαστῆ νὰ τὸ δεχτῆ, ἢ, ἂν δὲν τὸ δεχτῆ, ὅλος ὁ κόσμος θὰ γελάσῃ μαζὶ του.

ΣΩ. Καὶ ὅμως, καλέ μου, ὅχι μόνο δὲν θὰ δεχτῆ τὴν ἀπόκριση αὐτὴ παρὰ θὰ μὲ πάρῃ καὶ στὸ ψιλὸ καὶ θὰ πῆ: Ἔ φαντασμένε ἐσὺ, ὁ Φειδίας πιστεύεις πὼς εἶναι κακὸς τεχνίτης; Καὶ ἐγὼ, πιστεύω, θὰ πῶ πὼς μὲ κανέναν τρόπο.

III. Καὶ σωστά θὰ πῆς, Σωκράτη.

ΣΩ. Σωστά βέβαια. Ἐκεῖνος ὅμως, μόλις ἐγὼ παραδεχτῶ γιὰ τὸν Φειδία πὼς εἶναι καλὸς τεχνίτης, Καὶ ὕστερα φαντάζεσαι, θὰ πῆ, πὼς τοῦτο τὸ ὁμορφο πού λές ἐσὺ ὁ Φειδίας δὲν τὸ ἤξερε;

1. Κατὰ λέξη: ἡ μορφή (εἶδος).

Καὶ ἐγὼ θὰ πῶ: Τί θέλεις νὰ πῆς μὲ αὐτό; Γιατί, θὰ πῆ, τῆς Ἀθηναῖς τὰ μάτια τὰ ἔκανε ἀπὸ φίλντισι, ὅχι χρυσά, οὔτε τὸ ἄλλο πρόσωπο οὔτε τὰ πόδια οὔτε τὰ χέρια, τὴν ὥρα πού ἂν ἦταν χρυσά θὰ φαίνονταν πάρα πολὺ ὁμορφα, βέβαια. Ἔτσι ἔπεσε ἔξω, ἀπὸ κουταμάρα, γιατί δὲν ἤξερε πὼς τὸ χρυσάφι, ὅπως λές, εἶναι πού τὰ κάνει ὅλα ὁμορφα, ὅπου καὶ νὰ προστεθῆ. Ὅταν τὰ λέῃ αὐτά, τί νὰ τοῦ ἀποκριθοῦμε, Ἰππία;

III. Καμιὰ δυσκολία! Ὅθι ποῦμε ὅτι σωστά ἔκαμε: γιατί καὶ ὅ,τι εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ φίλντισι εἶναι, φαντάζομαι, ὁμορφο.

ΣΩ. Γιατί ὅμως τότε, θὰ πῆ, δὲν ἔκανε καὶ τὰ μέσα μέρη τῶν ματιῶν ἀπὸ φίλντισι, μόνο ἀπὸ πέτρα;—καὶ μάλιστα κοίταξε νὰ βρῆ πέτρα πού νὰ μοιάζῃ ὅσο γίνεται περισσότερο μὲ τὸ φίλντισι. Ἡ μήπως καὶ ἡ πέτρα ἢ ὁμορφη εἶναι κάτι ὁμορφο; Ὅθι τὸ δεχτοῦμε, Ἰππία;

III. Ὅθι τὸ δεχτοῦμε, φτάνει νὰ ταιριάζῃ.

ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲν ταιριάζῃ, θὰ ποῦμε πὼς εἶναι κάτι ἄσκημο; Νὰ τὸ παραδεχτῶ ἢ ὅχι;

III. Παραδέξου το, ὅταν βέβαια δὲν ταιριάζῃ.

ΣΩ. Καὶ τώρα τί; Τὸ φίλντισι καὶ τὸ χρυσάφι, θὰ πῆ, σοφὸ μου ἐσὺ, ὅταν ταιριάζῃ, κάνει τὰ πράγματα νὰ φαίνονται ὁμορφα, ὅταν ὅμως δὲν ταιριάζῃ, ἄσκημα. Ἔτσι δὲν εἶναι; Ὅθι τὸ ἀρνηθοῦμε αὐτό, ἢ θὰ συμφωνήσουμε μαζὶ του πὼς μιλεῖ σωστά;

III. Ὅθι συμφωνήσουμε σὲ τοῦτο τουλάχιστο, ὅτι ἐκεῖνο πού ταιριάζει στὸ κάθε πράγμα κάνει τὸ κάθε πράγμα ὁμορφο.

ΣΩ. Καὶ τί ἀπὸ τὰ δύο ταιριάζει, θὰ πῆ, στὴ χύτρα, πού πιὸ πρὶν λέγαμε, τὴν ὁμορφη, ὅταν κανεὶς τὴ βάζῃ στὴ φωτιά γεμάτη ὁμορφο χυλὸ ἀπὸ ὄσπρια: μιὰ κουτάλα ἀπὸ χρυσάφι ἢ ἀπὸ σκόξυλο;

III. Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλῆ, τί λογιῆς ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς πού λές, Σωκράτη! Δὲν θέλεις νὰ μοῦ πῆς ποιὸς εἶναι;

ΣΩ. Δὲν θὰ τὸν γινώριζες, ἂν σοῦ ἔλεγα τὸ ὄνομά του.

III. Καὶ τώρα ὅμως ἐκεῖνο πού ξέρω εἶναι πὼς εἶναι πολὺ χοντροκέφαλος!

ΣΩ. Ἀνάποδος εἶναι, πολὺ ἀνάποδος, Ἰππία! Τί θὰ τοῦ ποῦμε ὅμως; γιὰ ποιά ἀπὸ τίς δύο κουτάλες πὼς ταιριάζει στὸ χυλὸ

και στη χύτρα; Αυτή βέβαια που είναι από συκόξυλο· ή όχι; γιατί κάνει το χυλό να μοσκοβολά περισσότερο, και την ίδια ώρα, αγαπητέ μου, δεν είναι φόβος να μάς τσακίση τη χύτρα και να χύση το χυλό και να σβήση τη φωτιά και αυτούς που περιμένουν να φάνε να τους κάνη να χάσουν ένα τόσο ορεχτικό φαγητό. 'Εκείνη όμως ή χρυσή θα τα έκανε όλα αυτά, για τοῦτο μου φαίνεται πώς πρέπει να ποῦμε πώς ή κουτάλα από συκόξυλο ταιριάζει περισσότερο από τη χρυσή. 'Η μήπως ἐσύ ἔχεις ἄλλη γνώμη;

III. 'Αλήθεια, ταιριάζει, Σωκράτη, περισσότερο. 'Οπωσδήποτε όμως ἐγὼ δὲν θὰ συζητούσα με ἕναν ἄνθρωπο που ρωτάει τέτοια πράγματα.

ΣΩ. Και πολύ σωστά, καλέ μου! Σε σένα βέβαια δὲν θὰ ταιριάζε να γεμίζουν τ' αὐτιά σου με τέτοιας λογῆς λέξεις—σε σένα, που εἶσαι τόσο ὁμορφα ντυμένος και ὁμορφα ποδεμένος και ἔχεις τόσο μεγάλο ὄνομα σε ὄλους τοὺς Ἕλληνας για τὴ σοφία σου. Ἐμένα όμως καθόλου δὲν με πειράζει να σμίγω με τὸν ἄνθρωπο αὐτόν. Γι' αὐτὸ μάθε τα σε μένα ἀπὸ πιὸ πρὶν και δῶσε ἀπόκριση για τὸ χατίρι τὸ δικό μου. Ἄν λοιπὸν ταιριάζη πιὸ πολὺ ἢ κουτάλα ἀπὸ συκόξυλο παρὰ ἀπὸ χρυσάφι, θὰ πῆ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, δὲν θὰ ἦταν ἀναγκαστικά και πιὸ ὁμορφη, τὴ στιγμή που παραδέχτηκες, Σωκράτη, ὅτι αὐτὸ που ταιριάζει εἶναι πιὸ ὁμορφο ἀπὸ αὐτὸ που δὲν ταιριάζει; Να παραδεχτοῦμε λοιπὸν, Ἰππία, πὼς ἢ κουτάλα ἀπὸ συκόξυλο εἶναι πιὸ ὁμορφη ἀπὸ τὴ χρυσή; Ἡ ὄχι;

III. Θέλεις να σοῦ πῶ, Σωκράτη, τί να τοῦ πῆς πὼς εἶναι τὸ ὁμορφο, για να γλιτώσης ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ λόγια;

ΣΩ. Και βέβαια να μοῦ πῆς, ὄχι όμως ἀμέσως· πιὸ πρὶν να μοῦ πῆς για ποιὰν ἀπὸ τίς δύο κουτάλες που ἔλεγα τώρα δὰ να ἀποκριθῶ πὼς ταιριάζει και εἶναι πιὸ ὁμορφη.

III. Καλά, ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἀποκρίσου του πὼς εἶναι ἢ δουλεμένη ἀπὸ συκιά.

ΣΩ. Τώρα λέγε αὐτὸ που ἤθελες τώρα δὰ να πῆς· γιατί με αὐτὴν τὴν ἀπόκριση, ἂν τοῦ πῶ πὼς τὸ ὁμορφο εἶναι τὸ χρυσάφι, νομίζω πὼς τὸ χρυσάφι δὲν θὰ φανῆ καθόλου πιὸ ὁμορφο ἀπὸ τὸ ξύλο τῆς συκιάς. Τώρα όμως τί λὲς πάλι πὼς εἶναι τὸ ὁμορφο;

III. Ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ· γιατί μοῦ φαίνεται πὼς γυρεύεις στήν

ἀπόκρισή μας να ποῦμε για τὸ ὁμορφο πὼς εἶναι τέτοιο, που ποτὲ πουθενὰ σε κανέναν να μὴ φαίνεται ἄσκημο.

ΣΩ. Βεβαίωτατα, Ἰππία. Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ ἔπιασες σωστὰ τὸ θέμα.

III. Ἄκου λοιπὸν! Ἄν σ' αὐτὸ που θὰ πῶ φέρη κανεὶς καμιάν ἀντίρρηση, τότε—να εἶσαι σίγουρος—ἐγὼ θὰ ὁμολογήσω πὼς δὲν ξέρω τί μοῦ γίνεται.

ΣΩ. Λέγε το λοιπὸν μιὰν ὥρα ἀρχύτερα, για τὸ ὄνομα τῶν θεῶν!

Τρίτος III. Λέγω λοιπὸν πὼς πάντοτε και για κάθε ἄνθρωπο ὄρισμός· και σε κάθε τόπο τὸ πιὸ ὁμορφο για ἕναν ἄντρα, που εἶναι πλούσιος, γερὸς, τιμημένος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, εἶναι να φτάση σε βαθιὰ γεράματα, να φροντίση να κάνη για τοὺς γονεὶς του, ὅταν πεθάνουν, μιὰ ὁμορφη κηδεὶα και τέλος να τὸν θάψουν τὰ παιδιὰ του ὁμορφα και ἀρχοντικά.

ΣΩ. Πῶ πῶ, Ἰππία! Ἀληθινὰ, μίλησες θαυμάσια, περίφημα, ἀντάξιά σου! Και μά τὴν Ἡρα, σε χαίρομαι, γιατί μοῦ φαίνεται πὼς μοῦ παραστέκεσαι, ὅσο μπορεῖς, γεμάτος καλὴ διάθεση. Ὅμως τὸν ἄνθρωπο αὐτόν δὲν τὸν πιάσαμε, και τώρα εἶναι που θὰ γελάση με τὴν καρδιά του μαζί μας—ξέρε το καλά!

III. Και τί θὰ κερδίση με τὰ γέλια του, Σωκράτη; Γιατί ὅταν σ' αὐτὰ δὲν ἔχη να πῆ τίποτε και ὅμως γελάη, θὰ γελάση με τὸν ἑαυτό του, και αὐτὸς θὰ εἶναι που μαζί του θὰ γελάσουν ὅσοι εἶναι μπροστά.

ΣΩ. Ἴσως ἔχεις δίκιο· ἴσως όμως με τὴν ἀπόκριση αὐτὴ—ἔτσι ψυχανεμίζομαι—ὑπάρχει φόβος να μὴ γελάση μονάχα μαζί μου.

III. Τί θέλεις να πῆς;

ΣΩ. Ὅτι, ἂν τύχη και κρατῆ ραβδί και δὲν τὸ βάλω στὰ πόδια για να γλιτώσω, θὰ δοκιμάση τὸ δίχως ἄλλο να με προφτάση.

III. Τί λὲς; Ἀφέντης σου εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός; και ἂν τὸ κάνη αὐτό, δὲν θὰ τὸν σύρουν στὰ δικαστήρια και δὲν θὰ τιμωρηθῆ; Ἡ μήπως ἢ πολιτεία σας δὲν ἔχει δικαστήρια, μόνο ἀφήνει τοὺς πολίτες να δέρνη ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἄδικα;

ΣΩ. Καθόλου δὲν τοὺς ἀφήνει.

ΙΠ. Τότε λοιπὸν θὰ τιμωρηθῆ, ἂν σὲ δείρῃ ἄδικα.

ΣΩ. Δὲν τὸ πιστεύω, Ἰππία, ὄχι! Ἄν τοῦ ἔδινα αὐτὴ τὴν ἀπόκριση, ἐγὼ τουλάχιστο εἶμαι τῆς γνώμης πὼς θὰ μὲ ἔδερνε μὲ τὸ δίκιο του.

ΙΠ. Καὶ ἐγὼ τῆς ἴδιας γνώμης εἶμαι, Σωκράτη, τῆ στιγμῇ πού ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸ πιστεύεις.

ΣΩ. Νὰ σοῦ πῶ λοιπὸν γιατί καὶ ὁ ἴδιος τὸ πιστεύω ὅτι μὲ τὸ δίκιο του θὰ μὲ ἔδερνε, ἂν ἔδινα αὐτὴ τὴν ἀπόκριση; Ἡ θέλεις καὶ σὺ νὰ μὲ δείρῃς δίχως κρίση; Ἡ θὰ δεχτῆς νὰ σοῦ μιλήσω;

ΙΠ. Θὰ ἦταν φοβερό, Σωκράτη, ἂν δὲν ἐδεχόμουν. Τί θέλεις ὅμως νὰ πῆς;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πῶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως λίγο πὶο πρὶν θὰ παρασταίνω ἐκεῖνον, γιὰ νὰ μὴ λέω σὲ σένα λόγια σὰν αὐτὰ πού θὰ πῆ ἐκεῖνος σὲ μένα, βαριά καὶ ἀναπάντεχα. Τὸ δίχως ἄλλο, πές μου, θὰ πῆ, Σωκράτη, θαρρεῖς πὼς ἄδικα θὰ τὸ ἔτρωγες τὸ ξύλο; Πῆρες νὰ τραγουδᾷς ἕναν ἀτέλειωτο διθύραμβο¹, καὶ βρέθηκες νὰ τραγουδᾷς τόσο παράφωνα, πέρα γιὰ πέρα ἄσχετα μὲ αὐτὰ πού σὲ ρώτησα. Πῶς τὸ λές αὐτό; θὰ πῶ ἐγώ. — Πῶς; θὰ πῆ. Τὸ ξέχασες κιόλας; Ἐγὼ σὲ ρώτησα γιὰ τὸ ὁμορφο καθαυτὸ, πού ἂν προστεθῆ σὲ ὅτιδήποτε τὸ κάνει νὰ εἶναι ὁμορφο — μὰ πέτρα εἶναι, μὰ ξύλο, μὰ ἄνθρωπος, μὰ θεός, μὰ κάθε πράξη, μὰ κάθε μάθησι. Ἡ ὁμορφιά αὐτὴ καθαυτὴ τί εἶναι — αὐτὸ ρωτῶ, ἄνθρωπέ μου, καὶ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὸ φωνάξω πὶο δυνατὰ — οὔτε πέτρα νὰ ἦσουν καθισμένος δίπλα μου, καὶ μάλιστα μυλόπετρα, δίχως αὐτιά καὶ δίχως μυαλό! — Ἄν λοιπὸν ἐμένα μ' ἐπιανε φόβος, θὰ σοῦ κακοφαινόταν, Ἰππία, ἂν τοῦ ἀποκρινόμουν ἔτσι: Μὰ εἶναι ὁ Ἰππίας πού εἶπε πὼς αὐτὸ εἶναι τὸ ὁμορφο! Καὶ ὅμως ἐγὼ τὸν ρώτησα ἀκριβῶς ὅπως σὺ ἐμένα, γι' αὐτὸ δηλαδὴ πού εἶναι ὁμορφο

1. Ὁ τρίτος ὀρισμὸς τοῦ Ἰππία (291 d), δοσμένος μὲ πολλὰ λόγια καὶ σὲ κάπως πανηγυρικὸ τόνο, θυμίζει στὸν ἀντιρρησία ἕναν ἀτέλειωτο διθύραμβο, ἕνα ποιητικὸ εἶδος πού στη σύγχρονη μὲ τὸν Πλάτωνα μορφή του δὲν ἄρρεσε καθόλου στὸ φιλόσοφο. Ἀπὸ πάνω, τὸ 'τραγουδῆ' τοῦ Ἰππία εἶναι παράφωνο.

γιὰ τὸ καθετὶ καὶ πάντοτε. Τί λές λοιπὸν; Δὲν θὰ σοῦ κακοφανεῖ, ἂν τὰ πῶ αὐτά;

ΙΠ. Ἐκεῖνο πού ξέρω, Σωκράτη, εἶναι ὅτι αὐτὸ πού ἐγὼ εἶπα ὁμορφο εἶναι γιὰ τὸ καθετὶ ὁμορφο καὶ θὰ φαίνεται ὁμορφο.

ΣΩ. Θὰ εἶναι ὅμως καὶ γιὰ πάντα; θὰ πῆ; γιατί τὸ ὁμορφο εἶναι βέβαια πάντοτε ὁμορφο.

ΙΠ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Καὶ ἦταν πάντοτε ὁμορφο — ἢ ὄχι; θὰ πῆ.

ΙΠ. Καὶ ἦταν.

ΣΩ. Τάχα καὶ γιὰ τὸν Ἀχιλλέα, θὰ πῆ, ὁ ξένος ὁ Ἡλεῖος εἶπε πὼς ἦταν ὁμορφο νὰ ταφῆ ὕστερα ἀπὸ τοὺς προγόνους του; Καὶ γιὰ τὸν παππού του τὸν Αἰακὸ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ θεοῦ¹, καὶ γιὰ τοὺς θεοὺς τοὺς ἴδιους;

ΙΠ. Τί εἶναι πάλι αὐτό; Νὰ πάρῃ ἡ εὐχή! Τοῦτα πού ρωτᾷε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς οὔτε κἀν εὐσέβεια στοὺς θεοὺς δείχνουν!

ΣΩ. Καὶ τί μὲ αὐτό; Καὶ ἄλλος νὰ ἦταν ἐκεῖνος πού ρωτοῦσε, ἢ ἀπάντησι πὼς ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα δὲν δείχνει ἔτσι κι ἄλλιῶς πολλὴ ἀσέβεια;

ΙΠ. Μπορεῖ.

ΣΩ. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ εἶσαι σὺ πού δείχνεις ἀνευλάβεια, θὰ πῆ, τὴν ὥρα πού λές ὅτι γιὰ ὅλους καὶ πάντοτε εἶναι ὁμορφο νὰ θαφτῆ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του καὶ νὰ θάψῃ τοὺς γονεῖς του. Μήπως δὲν ἦταν ἕνας ἀπὸ ὅλους ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὅλοι αὐτοὶ πού τώρα δὰ λέγαμε;

ΙΠ. Μὰ ἐγὼ δὲν μιλοῦσα βέβαια γιὰ τοὺς θεοὺς.

ΣΩ. Οὔτε καὶ γιὰ τοὺς ἥρωες, ὅπως φαίνεται.

ΙΠ. Ὅχι, γιὰ ὅσους τουλάχιστο ἦταν παιδιὰ θεῶν.

ΣΩ. Γιὰ ὅσους ὅμως δὲν ἦταν;

ΙΠ. Γι' αὐτοὺς ναί.

ΣΩ. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ λόγια σου, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ τοὺς ἥρωες γιὰ τὸν Γάνταλο καὶ τὸν Δάρδανο καὶ τὸν Ζῆθο εἶναι

1. Ὁ Ἀχιλλέας εἶχε μητέρα τῇ Θέτιδα, πού ἦταν θεά. Ὁ Αἰακὸς ἦταν γιὸς τοῦ Δία.

φοβερό και άνόσιο και άσκημο, για τον Πέλοπα όμως και για τους άλλους έχουν γεννηθῆ με τον ίδιο τρόπο¹, είναι όμορφο.

III. Έγώ τουλάχιστο αυτή τῆ γνώμη έχω.

ΣΩ. Σὺ λοιπόν πιστεύεις, θά μου πῆ, κάτι πού ως πρὶν ἀπὸ λίγο δὲν τὸ δεχόσουν, ὅτι τὸ νὰ θαφτῆ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του, ἀφοῦ πρῶτα ἔχει θάψει τοὺς προγόνους του, εἶναι μερικὲς φορές και για μερικοὺς άσκημο. Ἀκόμα περισσότερο, καθὼς φαίνεται, πιστεύεις γι' αὐτὸ πὼς εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ και νὰ εἶναι για ὄλους ὁμορφο. ὥστε αὐτὸ, καθὼς και ἐκεῖνα πρὶν, τόσο ἢ κοπέλα ὅσο και ἡ χύτρα, ἔχει πάθει τὸ ἴδιο, και με ἀκόμα πρὶν γελοῖο τρόπο εἶναι για τὸν ἕναν ὁμορφο, για τὸν ἄλλον ὄχι ὁμορφο. Και οὔτε και σήμερα ἀκόμα, θά πῆ, εἶσαι ἱκανός, Σωκράτη, νὰ ἀποκριθῆς για τὸ ὁμορφο αὐτὸ πού ρωτῶ, τί ἀκριβῶς εἶναι. Αὐτὰ λέγοντας και παρόμοια θά με ντροπιάσῃ με τὸ δικιο του, ἀν τοῦ ἀποκριθῶ ἔτσι. — Τίς περισσότερες φορές, Ἰππία, με αὐτὸν πάνω κάτω τὸν τρόπο κουβεντιάζει μαζί μου. Κάποτε κάποτε ὁμως, λὲς και με λυπᾶται πού εἶμαι ἀπραγος και ἀμόρφωτος και μου δείχνει ὁ ἴδιος τὸ δρόμο ρωτώντας με ἀν τέτοιας λογῆς μου φαίνεται πὼς εἶναι τὸ ὁμορφο ἢ και για ὅποιο ἄλλο θέμα τύχη νὰ με ρωτάῃ και νὰ γίνετα κουβέντα πάνω σ' αὐτὸ.

III. Τί θέλεις νὰ πῆς, Σωκράτη;

Τέταρτος ΣΩ. Έγώ θά σοῦ τὸ ἐξηγήσω: Σωκράτη παράξενε, ὀρισμός. μου λέει, σταμάτα νὰ δίνῃς τέτοιες ἀποκρίσεις και με τὸν τρόπο αὐτὸν· γιατί εἶναι πολὺ ἀνόητες και δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀποδείξῃ κανεὶς πὼς δὲν στέκουν. Κοίταξε λοιπὸν μήπως σοῦ φαίνεται πὼς κάτι τέτοιο εἶναι ὁμορφο, αὐτὸ πού τώρα δὰ τὸ ἀγγίξαμε, ὅταν ἀπαντώντας εἶπαμε ὅτι τὸ χρυσάφι εἶναι ὁμορφο για ὅσα ταιριάζει, για ὅσα ὁμως δὲν ταιριάζει ὄχι, τὸ ἴδιο και για ὄλα τὰ ἄλλα, ὅτι εἶναι ὁμορφα, ὅταν αὐτὸ² προστεθῆ. Κοίταξε λοιπὸν αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ταιριαστὸ και τῆ φύση αὐτοῦ τοῦ ταιριαστοῦ, μήπως αὐτὸ τυχαίνει νὰ εἶναι τὸ ὁμορφο. Έγώ, εἶναι ἀλήθεια, συνηθίζω νὰ συμφωνῶ μαζί του σὲ τέτοια πράγματα κάθε φορά. Μήπως

1. Δὲν ἔχουν δηλ. θεϊκοὺς γονεῖς.

2. Τὸ ταιριαστὸ.

κι ἔχω τί ἄλλο νὰ τοῦ πῶ; Σὺ ὁμως ἔχεις τῆ γνώμη ὅτι τὸ ταιριαστὸ εἶναι ὁμορφο;

III. Ὅπως δὴποτε, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἄς τὸ σκεφτοῦμε, μήπως τυχὸν βρεθοῦμε γελασμένοι.

III. Και βέβαια νὰ τὸ σκεφτοῦμε.

ΣΩ. Κοίταξε λοιπὸν! Αὐτὸ πού λέμε ταιριαστὸ εἶναι τάχα ἐκεῖνο πού ὅταν προστεθῆ κάνει κάθε πράγμα πού θά τοῦ προστεθῆ νὰ φαίνεται ὁμορφο ἢ ἐκεῖνο πού τὸ κάνει νὰ εἶναι ὁμορφο; ἢ μήπως οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο;

III. Ἐμένα μου φαίνεται...

ΣΩ. Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο;

III. Ἐκεῖνο πού τὸ κάνει νὰ φαίνεται ὁμορφο· ὅπως ὅταν κανεὶς βάλῃ φορέματα και ποδήματα πού τοῦ πᾶνε, φαίνεται πρὶν ὁμορφος, ἀκόμα κι ἀν ἦταν νὰ γελαῖς μαζί του.

ΣΩ. Τότε ὁμως, ἀν τὸ ταιριαστὸ εἶναι κάτι πού κάνει τὰ πράγματα νὰ φαίνονται πρὶν ὁμορφα ἀπὸ ὅ,τι πραγματικὰ εἶναι, τότε τὸ ταιριαστὸ θά ἦταν ἕνα ξεγέλασμα σχετικὰ με τὸ ὁμορφο· δὲν θά ἦταν αὐτὸ πού ἐμεῖς γυρεύουμε, Ἰππία — ἢ ὄχι; γιατί αὐτὸ πού ἐμεῖς γυρεύουμε εἶναι ἐκεῖνο πού κάνει ὄλα τὰ πράγματα νὰ εἶναι ὁμορφα, τὸ ἴδιο ὅπως ἀν ζητούσαμε ἐκεῖνο πού κάνει ὄλα τὰ μεγάλα μεγάλα, τὴν ὑπεροχῆ· γιατί ὄλα τὰ μεγάλα εἶναι ἢ ὑπεροχῆ πού τὰ κάνει μεγάλα· ἀκόμα και ἀν δὲν φαίνονται, τὴν ὥρα πού ὑπερέχουν, εἶναι ἀναγκαστικὰ μεγάλα. Ἔτσι λοιπὸν, λέμε, και τὸ ὁμορφο, ἐκεῖνο πού κάνει ὄλα τὰ πράγματα νὰ εἶναι ὁμορφα, εἴτε φαίνονται εἴτε ὄχι, τί μπορεῖ νὰ εἶναι; Τὸ ταιριαστὸ μιὰ φορά δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι· γιατί αὐτὸ τὰ κάνει νὰ φαίνονται πρὶν ὁμορφα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι, καθὼς ὁ ἴδιος λὲς, τί ἀκριβῶς ὁμως εἶναι δὲν τὰ ἀφήνει νὰ φανοῦν. Ἐκεῖνο ὁμως πού τὰ κάνει νὰ εἶναι ὁμορφα, ὅπως τώρα δὰ εἶπα, εἴτε φαίνονται εἴτε ὄχι, αὐτὸ πρέπει νὰ προσπαθήσουμε νὰ ποῦμε τί εἶναι· γιατί αὐτὸ εἶναι πού γυρεύουμε, ἀν βέβαια γυρεύουμε τὸ ὁμορφο.

III. Μὰ τὸ ταιριαστὸ, Σωκράτη, με τὴν παρουσία του τὰ κάνει και νὰ εἶναι και νὰ φαίνονται ὁμορφα.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατο για ὅσα εἶναι πραγματικὰ ὁμορφα

νά μή φαίνωνται πώς είναι ὁμορφα, ἀν βέβαια εἶναι μπροστά αὐτό πού τὰ κάνει νά φαίνωνται ὁμορφα - ἢ ὄχι;

III. Ἀδύνατο.

ΣΩ. Νά τὸ παραδεχτοῦμε, λοιπόν, Ἰππία, ὅτι ὅλα τὰ πραγματικά ὁμορφα, καὶ οἱ θεομοὶ καὶ οἱ ἀπασχολήσεις, θεωροῦνται πώς εἶναι ὁμορφα καὶ φαίνονται ὁμορφα πάντοτε σὲ ὅλους; Ἡ μήπως ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο, νά ποῦμε ὅτι δὲν τὰ ξέρουν καὶ ὅτι περισσότερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο αὐτὰ εἶναι πού προκαλοῦν μαλώματα καὶ πολέμους καὶ στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ ἀνάμεσα στὰ ἄτομα καὶ στὴ δημόσια ἀνάμεσα στίς πολιτεῖες;

III. Πιὸ σωστό τὸ δεύτερο, Σωκράτη· ὅτι δὲν τὰ ξέρουν.

ΣΩ. Δὲν θὰ ἦταν ὅμως ἔτσι, ἀν εἶχαν καὶ τὴν ἰδιότητα νά φαίνωνται· θὰ τὴν εἶχαν ὅμως, ἀν τὸ ταιριαστό ἦταν ὁμορφο καὶ ἔκανε τὰ πράγματα ὄχι μόνο νά εἶναι ὁμορφα ἀλλὰ καὶ νά φαίνωνται. Ἔτσι τὸ ταιριαστό, ἀν εἶναι ἐκεῖνο πού κάνει τὰ πράγματα νά εἶναι ὁμορφα, θὰ ἦταν τὸ ὁμορφο, αὐτό πού ἐμεῖς γυρεύουμε, ὄχι ὅμως βέβαια ἐκεῖνο πού τὰ κάνει νά φαίνωνται. Ἄν πάλι τὸ ταιριαστό εἶναι ἐκεῖνο πού τὰ κάνει νά φαίνωνται ὁμορφα, δὲν θὰ ἦταν τὸ ὁμορφο, αὐτό πού ἐμεῖς γυρεύουμε· γιατί ἐκεῖνο τὰ κάνει νά εἶναι ὁμορφα· τὸ ἴδιο ὅμως πράγμα νά τὰ κἀνῃ ὄχι μόνο νά φαίνωνται ἀλλὰ καὶ νά εἶναι ὄχι μόνο ὁμορφα, ἀλλὰ καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο, δὲν θὰ μπορούσε ποτέ. Ἄς διαλέξουμε λοιπόν τί μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ταιριαστό· ἐκεῖνο πού κάνει νά φαίνωνται ὁμορφα ἢ νά εἶναι ὁμορφα;

III. Νά φαίνωνται, αὐτὸ πιστεύω ἐγὼ τουλάχιστο, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἀλίμονο! Μᾶς ξέφυγε λοιπόν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια, Ἰππία, τὸ ὁμορφο, νά μάθουμε τί τάχα εἶναι, τὴ στιγμὴ πού τὸ ταιριαστό φανερώθηκε πώς εἶναι κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸ ὁμορφο.

III. Ναι, μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, καὶ εἶναι ἀλήθεια πώς μοῦ φαίνεται πολὺ παράξενο.

ΣΩ. Ὅμως, ἀγαπητέ μου, ἂς μὴν τὸ παρατήσουμε ἀκόμα· γιατί ἔχω καὶ τώρα κάποιαν ἐλπίδα ὅτι θὰ μᾶς ξεφανερῶθῃ, τί τάχα νά εἶναι τὸ ὁμορφο.

III. Τὸ δίχως ἄλλο, Σωκράτη· δὲν εἶναι δὲ καὶ δύσκολο νά τὸ βρῆ κανεὶς. Ἐγὼ μάλιστα τὸ ξέρω καλὰ πώς ἀν ξεμοναχιαζόμεν

γιὰ λίγη ὥρα καὶ ἔβαζα τὸ μυαλό μου νά δουλέψῃ, θὰ μπορούσα νά σοῦ τὸ πῶ μὲ ἀκρίβεια μεγαλύτερη καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τὴν ἴδια.

Πέμπτος ΣΩ. Ὅχι, μὴ λές μεγάλο λόγο, Ἰππία! Δὲν βλέπεις ὀρισμός. σὲ τί δυσκολίες μᾶς ἔχει κιόλας μπλέξει; Φοβᾶμαι μήπως θυμώση μαζί μας καὶ μᾶς φύγη ἀκόμα πιὸ μακριά. Δὲν ξέρω ὅμως τί λέω! γιατί ἐσὺ βέβαια, φαντάζομαι, θὰ τὸ βρῆς εὐκολα, μόλις ξεμοναχιαστῆς. Ὅμως σὲ ἐξορκίζω στοὺς θεούς, ψάξε νά τὸ βρῆς ὅσο εἶμαι καὶ ἐγὼ μπροστά· ἀν μάλιστα θέλῃς, γύρευέ το μαζί μου ὅπως τώρα. Ἄν τὸ βροῦμε, δὲν θέλουμε τίποτε καλύτερο· ἀν ὄχι, θὰ κἀνω ὑπομονή, φαντάζομαι, μὲ τὴν τύχη μου. Σὺ πάλι, ὅταν φύγῃς, θὰ τὸ βρῆς εὐκολα. Καὶ ἀν τὸ βροῦμε τώρα, τὸ δίχως ἄλλο δὲν θὰ σοῦ φορτωθῶ ὕστερα, γιὰ νά μάθω τί ἦταν ἐκεῖνο πού βρῆκες μοναχός σου. Κοίταξε ὅμως τώρα τοῦτο, ἀν σοῦ φαίνεται πώς εἶναι τὸ ὁμορφο. Λέω δηλαδὴ πώς αὐτὸ εἶναι - ὅμως βάλε ὅλο σου τὸ μυαλό καὶ πρόσεχέ με μήπως πῶ κουταμάρες! Ἄς δεχτοῦμε λοιπόν πώς ὁμορφο εἶναι ὅ,τι εἶναι χρήσιμο. Αὐτὸ τὸ λέω ἔχοντας αὐτὰ στὸ νοῦ μου· γιὰ τὰ μάτια λέμε πώς εἶναι ὁμορφα ὄχι ὅσα φαίνονται πώς ἔχουν τὴν ἰδιότητα νά μὴν μποροῦν νά βλέπουν, ἀλλὰ ὅσα μποροῦν νά βλέπουν καὶ μᾶς εἶναι χρήσιμα γιὰ νά βλέπουμε. Ἔτσι δὲν εἶναι;

III. Ναι.

ΣΩ. Ἔτσι καὶ γιὰ ὀλόκληρο τὸ σῶμα λέμε πώς εἶναι ὁμορφο, τὸ ἓνα γιὰ τὸ τρέξιμο, τὸ ἄλλο γιὰ τὸ πάλεμα, τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅλα τὰ ζῶα, ἓνα ἄλογο, ἓνα πετεινό, ἓνα ὀρτύκι, καὶ γιὰ τὰ ἐργαλεῖα ὅλα καὶ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τόσο τῆς στεριᾶς ὅσο καὶ τῆς θάλασσας, καράβια φορτηγὰ καὶ καράβια πολεμικά, καὶ γιὰ τὰ σύνεργα ὅλα ὅσα ὑπηρετοῦν τὴ μουσικὴ εἴτε τις ἄλλες τέχνες καί, ἀν τὸ θέλῃς, γιὰ τις ἀπασχολήσεις καὶ τοὺς νόμους - ὅλα λίγο πολὺ δὲν τὰ ὀνομάζουμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὁμορφα; Κοιτάζουμε γιὰ τὸ καθένα ποιά εἶναι ἡ φύση του, πώς εἶναι φτιαγμένο, σὲ ποιά κατάσταση βρίσκεται, καὶ ἐκεῖνο πού εἶναι χρήσιμο μὲ ὅποιον τρόπο χρήσιμο καὶ γιὰ ὅποιον σκοπὸ χρήσιμο καὶ ὅποτε χρήσιμο, λέμε πώς εἶναι ὁμορφο. Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀπὸ κάθε

ἀποψη ἄχρηστο τὸ λέμε ἄσκημο. Μήπως ἔχεις καὶ σὺ τὴν ἴδια γνώμη, Ἴππία;

ΙΠ. Βέβαια.

ΣΩ. Ἐχουμε λοιπὸν δίκιο πού λέμε τώρα ὅτι τὸ χρήσιμο τυχαίνει νὰ εἶναι ἕμορφο περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο;

ΙΠ. Πολὺ σωστά, Σωκράτη.

ΣΩ. Τώρα, ὅ,τι μπορεῖ νὰ φτιάξη τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πράγμα εἶναι καὶ χρήσιμο σ' αὐτὸ ἀκριβῶς πού μπορεῖ νὰ φτιάξη ἀντίθετα, σὲ ὅ,τι δὲν μπορεῖ εἶναι ἄχρηστο. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΙΠ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἡ δύναμη λοιπὸν εἶναι ἕμορφο πράγμα καὶ ἡ ἀδυναμία ἄσκημο - ἢ ὄχι;

ΙΠ. Πάρα πολὺ ὅτι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, Σωκράτη, τὸ μαρτυροῦν καὶ τὰ ἄλλα, περισσότερο ὅμως ἀπὸ ὅλα ἢ πολιτικὴ γιατί στὴν πολιτικὴ καὶ στὴν πόλη του τὸ νὰ ἔχη κανεὶς δύναμη εἶναι τὸ πιὸ ἕμορφο ἀπὸ ὅλα, τὸ νὰ μὴν ἔχη ὅμως δύναμη εἶναι τὸ πιὸ ἄσκημο ἀπὸ ὅλα.

ΣΩ. Σωστά μιλεῖς. Μήπως λοιπὸν γιὰ τὸ ὄνομα τῶν θεῶν, Ἴππία, γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶναι καὶ ἡ σοφία τὸ πιὸ ἕμορφο πράγμα, ἐνῶ ἡ ἀμάθεια τὸ πιὸ ἄσκημο;

ΙΠ. Ἀμὲ τί θαρρεῖς, Σωκράτη;

ΣΩ. Μὴν παίρνης φωτιά, καλέ μου φίλε! Γιατὶ ἐμένα μὲ κρατεῖ κάποιος φόβος, τί τάχα εἶναι αὐτὸ πάλι πού λέμε.

ΙΠ. Γιατὶ σὲ κρατεῖ πάλι φόβος, Σωκράτη; Τούτῃ τῇ φορᾷ τουλάχιστο οἱ συλλογισμοί σου προχώρησαν πάρα πολὺ ἕμορφα.

ΣΩ. Πολὺ θὰ τὸ ἤθελα! Συλλογίσου ὅμως μαζί μου: Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ κἀνῃ κάτι πού οὔτε τὸ ξέρει οὔτε καθόλου τὸ μπορεῖ;

ΙΠ. Ἐξάπαντος ὄχι. Καὶ πῶς θὰ τὸ ἔκανε, ἀφοῦ δὲν τὸ μπορεῖ;

ΣΩ. Ὅσοι λοιπὸν ἀστοχοῦν καὶ ὅ,τι κάνουν καὶ πιάνουν στὰ χέρια τους τὸ κάνουν μὲ κακὸ τρόπο, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, αὐτοὶ δὲν θὰ τὸ ἔκαναν ποτέ, ἀν δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ κάνουν - ἢ ὄχι;

ΙΠ. Τὸ δίχως ἄλλο.

ΣΩ. Ὅστος, ὅσοι τὸ μποροῦν, τὸ μποροῦν γιατί τὸ μποροῦν, ὄχι γιατί δὲν τὸ μποροῦν.

ΙΠ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Ὅλοι ὅμως ὅσοι κἀνουν κάτι, αὐτὸ πού κἀνουν μποροῦν καὶ τὸ κἀνουν.

ΙΠ. Ναί.

ΣΩ. Ὅστος, ὅσοι οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ παιδιὰ ἀκόμα, κἀνουν πολὺ περισσότερο κακὰ παρά καλὰ καὶ ἀστοχοῦν, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν.

ΙΠ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Τότε ὅμως; Αὐτὴ τῇ δύναμη καὶ αὐτὰ τὰ χρήσιμα, ὅσα θὰ ἦταν χρήσιμα γιὰ νὰ κἀνουν κάτι κακὸ, τάχα θὰ τὰ ποῦμε πῶς εἶναι ἕμορφα; ἢ θὰ ποῦμε γι' αὐτὰ πῶς κάθε ἄλλο παρά ἕμορφα εἶναι;

ΙΠ. Κάθε ἄλλο παρά ἕμορφα· αὐτὸ πιστεύω ἐγὼ τουλάχιστο, Σωκράτη.

Ἐκτος ΣΩ. Ὅστε ἡ δύναμη καὶ τὸ χρήσιμο, ὅπως φαίνεται, ὀρισμός. δὲν μπορεῖ, Ἴππία, νὰ εἶναι γιὰ μᾶς τὸ ἕμορφο.

ΙΠ. Ἄν μπορῇ, Σωκράτη, νὰ κἀνῃ καλὰ πράγματα καὶ εἶναι σ' αὐτὰ χρήσιμο.

ΣΩ. Ἐκεῖνο λοιπὸν πάει, χάθηκε, ὅτι δηλαδὴ ἡ δύναμη καὶ τὸ χρήσιμο γενικὰ εἶναι ἕμορφο πράγμα. Μήπως ὅμως, Ἴππία, ἐκεῖνο πού ἤθελε ἡ καρδιά μας νὰ πῆ ἦταν πῶς αὐτὸ πού εἶναι χρήσιμο γιὰ τὸ καλὸ καὶ ἔχει τῇ δύναμη νὰ κἀνῃ κάτι καλὸ τοῦτο εἶναι τὸ ἕμορφο;

ΙΠ. Αὐτὸ πιστεύω ἐγὼ τουλάχιστο.

ΣΩ. Τοῦτο ὅμως εἶναι ὠφέλιμο - ἢ ὄχι;

ΙΠ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὰ ἕμορφα σώματα καὶ οἱ ἕμορφοι θεσμοὶ καὶ ἡ σοφία καὶ ὅσα λέγαμε τώρα δὲ εἶναι ὅλα ἕμορφα, γιατί εἶναι ὠφέλιμα.

ΙΠ. Ὅλοφάνερα.

ΣΩ. Τὸ ὠφέλιμο λοιπὸν μᾶς φαίνεται πῶς εἶναι τὸ ἕμορφο, Ἴππία.

ΙΠ. Ὅπως δὴποτε, Σωκράτη.

ΣΩ. Τὸ ὠφέλιμο ὅμως εἶναι αὐτὸ πού κἀνῃ καλὸ.

III. Αυτό είναι βέβαια.

ΣΩ. Και εκείνο που κάνει κάτι δεν είναι τίποτε άλλο από το αίτιο. Έτσι δεν είναι;

III. Έτσι είναι.

ΣΩ. Όποτε το όμορφο είναι το αίτιο του καλού.

III. Και βέβαια είναι.

ΣΩ. Όμως το αίτιο, Ίππία, και εκείνο που αἰτιό του είναι το αίτιο είναι πράγματα διαφορετικά· γιατί το αίτιο δεν γίνεται να είναι αίτιο του αἰτίου. Κοίταξέ το έτσι: Το αίτιο δεν φανερώθηκε πώς είναι εκείνο που κάνει κάτι;

III. Και βέβαια.

ΣΩ. Από εκείνο λοιπόν που κάνει κάτι άλλο δεν γίνεται παρά μόνο αυτό που γίνεται, όχι όμως αυτό που κάνει – ή όχι;

III. Έτσι είναι.

ΣΩ. Όποτε άλλο πράγμα είναι εκείνο που γίνεται, και άλλο εκείνο που κάνει.

III. Ναι.

ΣΩ. Όποτε το αίτιο δεν είναι το αίτιο του αἰτίου παρά αυτού που γίνεται από αυτό.

III. Και βέβαια.

ΣΩ. Όποτε αν το όμορφο είναι αίτιο του καλού, το καλό θα γινόταν από το όμορφο· και αυτός είναι, όπως φαίνεται, ο λόγος που γνοιαζόμαστε και για τη φρονιμάδα και για όλα τα άλλα όμορφα πράγματα, γιατί το έργο τους και το γέννημά τους, το καλό δηλαδή, είναι κάτι που αξίζει να γνοιαστούμε γι' αυτό, και από όσα βρίσκουμε θα έφτανε κανείς να πη πώς το όμορφο δείχνει σαν να είναι ο πατέρας του καλού.

III. Βεβαιότατα! Ωραία τα λές, Σωκράτη.

ΣΩ. Λοιπόν και αυτό ωραία το λέω, πώς ούτε ο πατέρας είναι γιός ούτε ο γιός πατέρας;

III. Και βέβαια ωραία!

ΣΩ. Και πώς ούτε το αίτιο είναι εκείνο που γίνεται, ούτε πάλι εκείνο που γίνεται είναι αίτιο;

III. Σωστά μιλείς.

ΣΩ. Μά τότε μά τον Δία, αγαπητέ μου, ούτε το όμορφο είναι

καλό ούτε το καλό όμορφο. Ή μήπως, ύστερα από όσα είπαμε πρίν, πιστεύεις πώς μπορεί να γίνη αυτό;

III. Όχι, μά τον Δία, δεν μου φαίνεται.

ΣΩ. Μας ικανοποιεί λοιπόν και θά θέλαμε να λέμε ότι το όμορφο δεν είναι καλό ούτε το καλό όμορφο;

III. Όχι μά τον Δία, αυτός ο λόγος δεν με ικανοποιεί και τόσο!

ΣΩ. Ναί μά τον Δία, Ίππία. Και σέ μένα ο λόγος αυτός άρρσει πολύ λιγότερο από όσους είπαμε πρίν.

III. Έτσι δείχνει.

ΣΩ. Πρίν από λίγο μάς φάνηκε πώς αυτός είναι ο όμορφότερος λόγος, ότι δηλαδή όμορφο είναι το άφελιμο και το χρήσιμο και αυτό που μπορεί να κάνη κάτι καλό. Τώρα όμως φτάνουμε να πιστέψουμε πώς δεν είναι έτσι. Αν μπορή μάλιστα να γίνη, καταντάει να είναι ακόμα πιό γελοῖος από εκείνους τους πρώτους, όπου θαρρούσαμε πώς ή κοπέλα είναι το όμορφο και ένα ένα από αυτά που είπαμε πιό μπροστά.

III. Έτσι φαίνεται.

ΣΩ. Έγώ δεν ξέρω πιά, Ίππία, ποιόν δρόμο να πάρω, τά έχω χαμένα· σύ όμως μήπως έχεις να πής τίποτα;

III. Για την ώρα όχι! Αν όμως, όπως σου έλεγα πρίν από λίγο, σκεφτώ, ξέρω καλά πώς θα το βρω.

Έβδομος ΣΩ. Εκείνο που έγώ ξέρω είναι πώς ή επιθυμία να δρισμός. μάθω δεν με αφήνει να σε περιμένω γι' αργότερα. Θαρρώ μάλιστα πώς τώρα δά βρήκα κάποιον καλό δρόμο. Πρόσεχε! Αν εκείνο που μάς κάνει να χαιρόμαστε – δεν έννοώ βέβαια όλες τις εύχαριστήσεις, μόνο εκείνο που μάς δίνει χαρά με την άκοή και με την όραση – αν αυτό λέγαμε όμορφο, τί λογής θα ήταν ο πόλεμος μας¹; Αν δεν γελιέμαι, και οι όμορφοι άνθρωποι, Ίππία, και τά στολίσματα όλα και οι ζωγραφιές και τά πλαστικά έργα, όσα τυχόν είναι όμορφα, μάς εύχαριστούν όταν τά βλέπουμε. Και

1. Πρβ. 286 d, όπου ή συζήτηση με τον ύποθετικό αντίρρησης παρομοιάζεται με άγώνα πάλι (άναμαχούμενος τόν λόγον).

οί ἤχοι οἱ ἄμορφοι καὶ ἡ μουσικὴ γενικὰ καὶ οἱ λόγοι καὶ τὰ παρα-
μύθια τὴν ἴδια τούτῃ δουλειὰ κάνουν. Ἔτσι, ἂν ἀποκρινόμασταν
σὲ κεῖνον τὸν θρασύ ἄνθρωπο: Τὸ ἄμορφο, λεβέντη μου, εἶναι αὐτὸ
πού δίνει εὐχαρίστηση μὲ τὰ μέσα τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς δράσης, δὲν
θὰ τοῦ κόβαμε, πιστεύεις, τὴ θρασύτητα;

III. Ἐγὼ τουλάχιστο, Σωκράτη, πιστεύω ὅτι τώρα ὁ λό-
γος μας γιὰ τὸ τί εἶναι ἄμορφο εἶναι σωστός.

ΣΩ. Πές μου ὅμως: γιὰ τίς ἀσχολίες τίς ἄμορφες καὶ γιὰ τοὺς
νόμους, Ἰππία, θὰ ποῦμε τάχα πὼς εἶναι εὐχάριστα στὴν ἀκοή
καὶ στὴν δράση, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἄμορφο; Ἡ μήπως εἶναι κάτι
διαφορετικό;

III. Μὰ σὲ τοῦτα, Σωκράτη, μπορεῖ νὰ μὴ δώση προσοχὴ ὁ
ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

ΣΩ. Μὰ τὸ σκόλο, Ἰππία, θὰ δώση - ἐκεῖνος, πού ἐγὼ θὰ
τὸν ντρεπόμουν πιδὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἂν ἔλεγα ἀνοησίες καὶ
καμωνόμουν πὼς κάτι λέω, χωρὶς νὰ λέω τίποτε.

III. Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτός;

ΣΩ. Ὁ Σωκράτης, ὁ γιὸς τοῦ Σωφρονίσκου! Αὐτὸς τὴν ἄδεια
νὰ μιῶ γι' αὐτὰ τὰ πράγματα μὲ τόση εὐκολία, χωρὶς νὰ τὰ ἔχω
ἐξετάσει καλά, δὲν θὰ μοῦ τὴν ἔδινε μὲ πιδὸ μεγάλη προθυμία ἀπὸ
ὅ,τι θὰ μοῦ τὴν ἔδινε ἂν μιλοῦσα γιὰ πράγματα πού δὲν τὰ ξέρω σὰν
νὰ τὰ ξέρω.

III. Καὶ σὲ μένα ὅμως τὸν ἴδιο, μὴ καὶ σὺ τὸ εἶπες, φαίνεται
πὼς ἡ περίπτωσι τῶν νόμων εἶναι κάτι διαφορετικό.

ΣΩ. Ἡσυχά, Ἰππία! Παρ' ὅλο πού ἔχουμε πέσει στὸ ἴδιο
πάλι ἀδιέξοδο, ὅπως λίγο πιδὸ πρίν, γιὰ τὸ τί εἶναι ἄμορφο, πᾶμε
νὰ πιστέψουμε πὼς βρήκαμε κάποιον ἄλλο σωστὸ δρόμο.

III. Τί θέλεις νὰ πῆς, Σωκράτη;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ αὐτὸ πού ἐγὼ τουλάχιστο πιστεύω, ἂν
βέβαια λέω κάτι πού νὰ ἀξίζη. Τοῦτα δηλαδὴ τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς
νόμους καὶ τίς ἀσχολίες δὲν ἀποκλείεται νὰ φανοῦν πὼς δὲν εἶναι
ἔξω ἀπὸ τὴν αἰσθησι πού ἔχουμε μὲ τὴν ἀκοή καὶ μὲ τὴν δράση.
Ἄς κρατηθοῦμε ὅμως σ' αὐτὸν τὸ λόγο, πὼς τὸ εὐχάριστο πού
μᾶς δίνουν οἱ αἰσθήσεις αὐτὲς εἶναι ἄμορφο, χωρὶς νὰ φέρουμε
καθόλου στὴ μέση τὸ ζήτημα τῶν νόμων. Ἄν ὅμως μᾶς ρωτήση

εἶτε τοῦτος πού λέω εἶτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος: Γιὰ ποιὸν τάχα
λόγο, Ἰππία καὶ Σωκράτη, ἀπομονώσατε ἀπὸ τὸ εὐχάριστο γενικὰ
ἐκεῖνο πού εἶναι ἐκεῖ μόνο εὐχάριστο καὶ ἐκεῖ λέτε πὼς εἶναι
ἄμορφο, γιὰ τὸ εὐχάριστο ὅμως πού μᾶς δίνουν οἱ ἄλλες αἰσθήσεις
ἀπὸ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ καὶ τὰ ἐρωτικὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παρό-
μοια, δὲν λέτε πὼς εἶναι ἄμορφο; Ἡ μήπως λέτε πὼς οὔτε εὐχά-
ριστα εἶναι οὔτε μᾶς δίνεται καμιά εὐχαρίστησι ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγ-
ματα, οὔτε ἀπὸ τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὴν δράση καὶ τὴν ἀκοή; -
Τί θὰ ποῦμε, Ἰππία;

III. Ὅπωςδήποτε θὰ ποῦμε, φαντάζομαι, ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ
ἄλλα μᾶς δίνονται εὐχαριστήσεις πολὺ μεγάλες.

ΣΩ. Γιατί τότε, θὰ πῆ, τὴν ὥρα πού εἶναι καὶ αὐτὲς εὐχαρι-
στήσεις ὄχι λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι ἐκεῖνες, τοὺς ἀφαιρεῖτε αὐτὸν τὸ
χαρακτηρισμὸ καὶ δὲν τίς ἀφήνετε νὰ εἶναι ἄμορφες; - Γιατί, θὰ
ποῦμε, ποιὸς θὰ εἶναι αὐτὸς πού δὲν θὰ γελοῦσε μαζί μας, ἂν λέ-
γαμε γιὰ τὸ φαγητὸ πὼς εἶναι ὄχι εὐχάριστο πράγμα ἀλλὰ ἄμορ-
φο, καὶ γιὰ μιὰ εὐχάριστη μυρουδιά πὼς εἶναι ὄχι εὐχάριστη ἀλλὰ
ἄμορφη; Ὅσο γιὰ τὰ ἐρωτικὰ, ὅλοι θὰ τὰ ἐβαζαν μαζί μας λέ-
γοντας πὼς εἶναι κάτι πάρα πολὺ εὐχάριστο, πρέπει ὅμως κανεῖς,
καὶ ἂν τὰ κάνη, νὰ τὰ κάνη μὲ τρόπο πού νὰ μὴν τὰ βλέπη κανέ-
νας, γιατί εἶναι, πιστεύουν, πάρα πολὺ ἄσκημο νὰ τὰ βλέπουν. -
Τὴν ὥρα πού τὰ λέμε αὐτὰ, Ἰππία, τὸ καταλαβαίνω καὶ ἐγὼ,
μπορεῖ νὰ μᾶς ἀπαντήση, ὅτι ἀπὸ ὥρα πολλὴ ντρέπεστε νὰ πῆτε
γι' αὐτὲς τίς εὐχαριστήσεις πὼς εἶναι ἄμορφες, γιατί ὁ κόσμος
ἔχει ἄλλη γνώμη. Ὅμως ἐγὼ δὲν σᾶς ρώτησα τί πιστεύει ὁ πολὺς
κόσμος πὼς εἶναι ἄμορφο, ἀλλὰ τί εἶναι. - Θὰ τοῦ ποῦμε λοιπόν,
φαντάζομαι, αὐτὸ πού βάλουμε γιὰ βάση, ὅτι ἐμεῖς τουλάχιστο λέμε
πὼς ἄμορφο εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ εὐχάριστου πού μᾶς χαρί-
ζει ἡ δράση καὶ ἡ ἀκοή. Σοῦ κάνει ὁ λόγος αὐτός, Ἰππία; ἢ ἔχου-
με καὶ τίποτε ἄλλο νὰ ποῦμε;

III. Ὑστερα ἀπὸ ὅσα εἰπώθησαν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ
ποῦμε αὐτὰ καὶ τίποτε ἄλλο.

ΣΩ. Ὅμορφο τὰ λέτε, θὰ πῆ ὥστε ἂν ἡ εὐχαρίστησι πού
μᾶς δίνεται μὲ τὴν δράση καὶ μὲ τὴν ἀκοή εἶναι ἄμορφο, εἶναι

φανερὸ πὼς ὅσα ἀπὸ τὰ εὐχάριστα τυχαίνει νὰ μὴν ἀνήκουν ἐκεῖ δὲν θὰ ἦταν ὁμορφα. Νὰ τὸ παραδεχτοῦμε;

III. Ναί.

ΣΩ. Μήπως τότε, θὰ πῆ, αὐτὸ ποὺ εἶναι μὲ τὴν ὄραση εὐχάριστο εἶναι εὐχάριστο μὲ τὴν ὄραση καὶ μὲ τὴν ἀκοή; Ἡ, αὐτὸ ποὺ εἶναι εὐχάριστο μὲ τὴν ἀκοή εἶναι εὐχάριστο μὲ τὴν ἀκοή καὶ μὲ τὴν ὄραση; - Κάθε ἄλλο, θὰ τοῦ ποῦμε! Αὐτὸ ποὺ εἶναι μὲ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο εὐχάριστο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ μὲ τὰ δύο. Γιατὶ αὐτὸ μᾶς φαίνεται πὼς θέλεις νὰ πῆς. Ἐκεῖνο ποὺ ἐμεῖς λέγαμε εἶναι ὅτι καὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ εὐχάριστα θὰ ἦταν ὁμορφο καὶ θαντὸ καὶ τὰ δύο μαζὶ. - Ἔτσι δὲν θὰ τοῦ ἀποκριθοῦμε;

III. Βεβαιότατα.

ΣΩ. Τάχα, θὰ πῆ, ἓνα εὐχάριστο ὁποιοδήποτε ξεχωρίζει ἀπὸ ἄλλο εὐχάριστο ὁποιοδήποτε σὲ τοῦτο, ὅτι εἶναι εὐχάριστο; Δὲν ρωτῶ ἂν μία εὐχαρίστηση εἶναι μεγαλύτερη ἢ μικρότερη, ἢ ἂν σὲ περισσότερο ἢ λιγότερο βαθμὸν ἐκεῖνο ποὺ ρωτῶ εἶναι ἂν ξεχωρίζῃ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅτι ἀπὸ τίς εὐχαριστήσεις ἢ μία εἶναι εὐχαρίστηση, ἢ ἄλλη δὲν εἶναι εὐχαρίστηση. - Ἐμεῖς βέβαια δὲν πιστεύουμε πὼς ξεχωρίζει. Ἔτσι δὲν εἶναι;

III. Δὲν τὸ πιστεύουμε, βέβαια.

ΣΩ. Ὡστε, θὰ πῆ, γιὰ κάποιον ἄλλο λόγο καὶ ὄχι γιατί εἶναι εὐχαριστήσεις προτιμήσατε τοῦτες τίς εὐχαριστήσεις ἀπὸ τίς ἄλλες εὐχαριστήσεις. Εἶδατε δηλαδὴ καὶ στίς δύο κάτι τέτοιο, ὅτι δηλαδὴ ἔχουν κάτι ποὺ τίς ξεχωρίζει ἀπὸ τίς ἄλλες, καὶ σ' αὐτὸ στηρίζεστε καὶ λέτε γι' αὐτὲς πὼς εἶναι ὁμορφες. Ἔτσι δὲν εἶναι; Γιατὶ ἢ εὐχαρίστηση μὲ τὴν ὄραση δὲν εἶναι βέβαια γιὰ τοῦτον τὸ λόγον ὁμορφη, ὅτι γίνεται μὲ τὴν ὄραση· γιατί ἂν τοῦτο ἦταν τὸ αἴτιον ποὺ εἶναι ὁμορφη, δὲν θὰ ἦταν ποτὲ ὁμορφη ἢ ἄλλη, αὐτὴ ποὺ γίνεται μὲ τὴν ἀκοή· γιατί δὲν εἶναι εὐχαρίστηση ποὺ γίνεται μὲ τὴν ὄραση. - Ἀλήθεια λές, θὰ ποῦμε - ἢ ὄχι;

III. Ἔτσι βέβαια θὰ ποῦμε.

ΣΩ. Οὔτε πάλι βέβαια ἢ εὐχαρίστηση μὲ τὴν ἀκοή λαχαίνει νὰ εἶναι γιὰ τοῦτον τὸ λόγον ὁμορφη, ὅτι γίνεται μὲ τὴν ἀκοή. Γιατὶ τότε ἢ εὐχαρίστηση μὲ τὴν ὄραση δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ εἶναι ὁμορφη· γιατί δὲν εἶναι εὐχαρίστηση ποὺ γίνεται μὲ τὴν ἀκοή. -

Δὲν θὰ ποῦμε, Ἰππία, πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μιλεῖ σωστά, ὅταν μιλήῃ ἔτσι;

III. Σωστά.

ΣΩ. Καὶ ὅμως εἶναι καὶ οἱ δύο ὁμορφες, ὅπως λέτε. - Ἀλήθεια, ἔτσι δὲν λέμε;

III. Τὸ λέμε.

ΣΩ. Ἐχουν λοιπὸν κάτι ποὺ εἶναι ἴδιο καὶ τίς κάνει νὰ εἶναι ὁμορφες, τοῦτο τὸ κοινόν, ποὺ ὑπάρχει καὶ στίς δύο μαζὶ καὶ στὴν καθεμιὰ χωριστά· ἀλλιῶς δὲν θὰ ἦταν καὶ οἱ δύο μαζὶ ὁμορφες καὶ ἢ καθεμιὰ χωριστά. Ἀποκρίσου σὲ μένα, σὰν νὰ ἀποκρινόσουν σὲ κεῖνον.

III. Ἀποκρίνομαι καὶ εἶμαι τῆς γνώμης πὼς τὰ πράγματα ἔχουν ὅπως τὰ λές.

ΣΩ. Ἄν τώρα οἱ δύο αὐτὲς εὐχαριστήσεις ἔχουν πάθει κάτι κοινόν, ποὺ δὲν τὸ ἔχει ὅμως πάθει ἢ καθεμιὰ χωριστά, δὲν θὰ ἦταν βέβαια τὸ πάθημα αὐτὸ ποὺ τίς κάνει ὁμορφες.

III. Καὶ πὼς θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ πράγμα, Σωκράτη; Καμία ἀπὸ τίς δύο νὰ μὴν ἔχη πάθει τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν, ὅτιδήποτε καὶ νὰ εἶναι αὐτό, καὶ ἔπειτα τὸ πάθημα αὐτό, ποὺ καμία ἀπὸ τίς δύο δὲν τὸ ἔχει πάθει, νὰ τὸ ἔχουν πάθει καὶ οἱ δύο;

ΣΩ. Δὲν πιστεύεις πὼς μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτό;

III. Μὰ τότε δὲν θὰ ἤξερα τί μοῦ γίνεται οὔτε γιὰ τὴ φύση τῶν πραγμάτων αὐτῶν οὔτε γιὰ τίς λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦμε σ' αὐτὰ ποὺ τώρα λέμε.

ΣΩ. Ὁμορφα ποὺ τὰ λές, Ἰππία! Ἐγὼ ὅμως πάω νὰ πιστέψω πὼς βλέπω κάτι ποὺ εἶναι ἔτσι ὅπως κατὰ τὴ δική σου γνώμη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι, ἄλλο ζήτημα ἂν στὴν πραγματικότητα δὲν βλέπω τίποτα.

III. Μὴν πᾶς νὰ πιστέψης, Σωκράτη! Γιατὶ εἶναι σίγουρο πὼς βλέπεις στραβά.

ΣΩ. Καὶ ὅμως πολλὰ τέτοια πράγματα ξεπροβάλλουν στὴν ψυχὴ μου, μὰ δὲν τὰ πιστεύω, γιατί σὺ δὲν τὰ βάζεις στὸ νοῦ σου, ἓνας ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὴ σοφία του ἔβγαλε τὰ περισσότερα χρήματα ἀπὸ τοὺς τωρινούς, καὶ εἶναι σὲ μένα ποὺ ξεπροβάλλουν, ἓναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν ἔβγαλα ποτὲ οὔτε τὰ παραμικρό. Ἀναρω-

τιέμαι μόνο, αγαπητέ μου, μήπως παίζεις μαζί μου και με ξεγελάς θεληματικά· τόσο δυνατά και τόσο πολλά είναι αυτά που ξεπροβάλλουν μέσα μου!

ΙΙΙ. Κανένας, Σωκράτη, δεν θα το μάθη καλύτερα από σένα, αν παίζω ή όχι, από την ώρα που θα καταπιαστώ να μου πής αυτά που ξεπροβάλλουν μέσα σου· γιατί θα γίνω φανερό πώς δεν λές τίποτα· αποκλείεται, ό,τι μήτε εγώ έχω πάθει μήτε σύ, να βρῆς πώς το έχουμε πάθει και οι δύο μαζί ἐμεῖς.

ΣΩ. Πώς το λές αυτό, Ἴππια; Μπορεῖ βέβαια να λές κάτι και να εἶμαι ἐγώ που δεν το καταλαβαίνω. Ἀκουσέ με ὅμως πιδ καθαρά τί εἶναι ἐκεῖνο που θέλω να πῶ: Ἐμένα μου φαίνεται πώς αυτό που ἐγώ μήτε ἔπαθα και ἔχω μήτε εἶμαι, μήτε και σύ, αυτό μπορεῖ να το έχουμε πάθει και οι δύο μαζί· ἄλλα πάλι, που και οι δύο μαζί τὰ πάθαμε και τὰ ἔχουμε, κανένας ἀπὸ τοὺς δύο μας να μὴν τὰ ἔχη.

ΙΙΙ. Τώρα πάλι, Σωκράτη, μοιάζεις με ἄνθρωπο που δίνει ἐξωφρενικὲς ἀπαντήσεις, ἀκόμα χειρότερες ἀπὸ αὐτὲς που ἔδωσες λίγο πιδ πρὶν. Κοίταξε! Ἄν και οι δύο εἶμαστε δίκαιοι, δεν θα ἦταν και ὁ καθένας μας χωριστά; Ἡ ἂν ὁ καθένας μας χωριστὰ εἶναι ἄδικος, δεν θα εἶμαστε και οι δύο; Και ἂν εἶμαστε γεροί, δεν θα ἦταν και ὁ καθένας μας χωριστά; Ἡ ἂν ὁ καθένας μας χωριστὰ εἶχε ἀρρωστήσει ἢ πληγωθῆ ἢ δαρθῆ ἢ πάθει ὀτιδήποτε ἄλλο, τοῦτο δεν θα το εἶχαμε πάθει και οι δύο μας; Και ἀκόμα, ἂν και οι δύο λάχαινε να εἶμαστε, ἄς ποῦμε, μαλαματένιοι ἢ ἀσημένιοι ἢ φιλντισένιοι ἢ, ἂν θέλῃς, ἀπὸ ἀρχοντικὴ γενιά ἢ σοφοὶ ἢ τιμημένοι, ἢ γέροι ἢ νέοι, ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλεις ἀπὸ αὐτὰ που τυχαίνουν στοὺς ἀνθρώπους, τάχα δεν εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτη και καθένας ἀπὸ μᾶς να ἔχη τὸ πράγμα αὐτό;

ΣΩ. Τὸ δίχως ἄλλο, πιστεύω.

ΙΙΙ. Σὺ ὅμως, Σωκράτη, δεν ἐξετάζεις τὰ πράγματα ὡς σύνολα, οὔτε ἐκεῖνοι που συνηθίζεις να συζητῆς μαζί τους, μόνο τὰ δοκιμάζετε¹ ἀπομονώνοντας τὸ ὁμορφο και κατακομματιάζοντας

1. Κατὰ λέξη: τὰ χτυπᾶτε (κρούετε). Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα που τὰ χτυποῦν με τὸ δάχτυλο, γιὰ να ἰδοῦν ἂν εἶναι γερά.

ένα ένα ἀπὸ τὰ ὄντα με τὰ λόγια σᾶς. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο σᾶς ξεφεύγουν οι πολὺ μεγάλες και ἀδιάσπαστες ἐνότητες τῆς οὐσίας¹. Και τώρα τόσο λίγο ἔχεις καταλάβει, ὥστε φαντάζεσαι πὼς ὑπάρχει κάτι, εἴτε πάθημα εἴτε οὐσία², που να βρίσκεται στὰ δύο μαζί πράγματα, ὄχι ὅμως και στὸ καθένα χωριστά· ἢ, ἀντίθετα, στὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο, ὄχι ὅμως και στὰ δύο μαζί. Τόσο ἀσυλλόγιστοι και ἄμυαλοι και ἀπλοῖκοι και ἀνόητοι δείχνετε!

ΣΩ. Μιὰ φορά, ἔτσι εἶμαστε φτιαγμένοι, Ἴππια· ὄχι ὅπως θέλει κανεὶς – αὐτὴν τὴν παροιμία τὴ λένε κάθε τόσο οι ἄνθρωποι – ἄλλὰ ὅπως μπορεῖ. Πάλι καλὰ που ἐσύ με τις νοουθεσίες σου μᾶς ὠφελεῖς ἀδιάκοπα. Ἀφοῦ και τώρα, πρὶν ἀκούσουμε τις νοουθεσίες σου αὐτὲς, πόσο ἀπλοῖκοι δείχναμε θέλεις να σοῦ τὸ φανερώσω ἀκόμα πιδ καθαρά λέγοντάς σου τί σκεφτόμαστε γιὰ τὰ πράγματα αὐτά; Ἡ να μὴν τὸ πῶ;

ΙΙΙ. Αὐτὰ που θα πῆς, Σωκράτη, θα τὰ πῆς σὲ ἄνθρωπο που τὰ ξέρει· γιατί αὐτοὺς που συζητοῦν τοὺς ξέρω ἕναν ἕναν, τί λογῆς ἄνθρωποι εἶναι. Ἄν ὅμως προτιμᾶς, λέγε!

ΣΩ. Και βέβαια τὸ προτιμῶ! Γιατί ἐμεῖς, ἀκριβέ μου φίλε, προτοῦ μᾶς τὰ πῆς αὐτά, ἤμασταν τόσο ἀστόχαστοι, ὥστε εἶχαμε τὴ γνώμη γιὰ μένα και γιὰ σένα ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς εἶναι ἕνας, και πὼς αὐτὸ που εἶναι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς δεν εἶμαστε και οι δύο μαζί· γιατί δεν εἶμαστε ἕνας παρὰ δύο. Τόση ἀφέλεια εἶχαμε! Τώρα ὅμως, ὕστερα ἀπὸ τὸ μάθημά σου, ἔχουμε ἀλλάξει γνώμη και ξέρουμε πὼς ἂν οι δύο μαζί εἶμαστε δύο, ἀναγκαστικὰ και ὁ καθένας μας θα εἶναι δύο· και ἂν ὁ καθένας μας εἶναι ἕνας, ἀναγκαστικὰ και οι δύο μαζί θα εἶμαστε ἕνας· γιατί σύμφωνα με τὴ

1. Μεγάλα ὑμᾶς λανθάνει και διηρηκῆ σώματα τῆς οὐσίας πεφνηκότα (πρβ. 301 e διηρηκεῖ λόγῳ τῆς οὐσίας). Ἐνα ἀπὸ τὰ πιδ δύσκολα χωρία τοῦ διαλόγου. Ὁ Friedländer (Platon², 293 ὑποσ. 16) πιστεύει ὅτι με τὸ σώματα ὁ Ἴππίας ἐνοεῖ τὰ χεροπιαστὰ ἀντικείμενα, ὅπως ἡ ὁμορφή κοπέλα ἢ τὸ χρυσάφι. Ἄλλοι ἀναρωτιοῦνται μήπως ἡ φρ. διηρηκῆ σώματα εἶναι παρμένη ἀπὸ κάποιο ἔργο τοῦ σοφιστῆ.

2. Ἀναφορὰ στὰ παραδείγματα που ἔδωσε πιδ πάνω (301 a). Ἀπὸ αὐτά, τὰ πρῶτα ἀναφέρονται στὴν οὐσία, στὸ τί εἶναι κανεὶς (δίκαιος, ἄδικος, γερός), τὰ δευτέρω στὸ τί παθαίνει κανεὶς (ἀρρωσταίνει, πληγώνεται, δέρνεται κτλ.).

γνώμη τοῦ Ἰππία δὲν μπορεῖ ἐξαιτίας τοῦ ἀδιάσπαστου λόγου τῆς οὐσίας νὰ γίνη ἄλλιως, παρὰ ὅ,τι εἶναι καὶ τὰ δύο μαζὶ, αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ καθένα, καὶ ὅ,τι τὸ καθένα, νὰ εἶναι καὶ τὰ δύο. Ἐμένα πού με βλέπεις ἐδῶ νὰ κάθωμαι μὲ ἔχεις πείσει. Πιὸ πρὶν ὁμως, Ἰππία, θύμισέ μου το πάλι: Ἐγὼ καὶ σὺ εἴμαστε ἕνας, καὶ σὺ εἶσαι δύο, καὶ ἐγὼ δύο;

ΙΙΙ. Τί εἶναι αὐτὰ πού λές, Σωκράτη!

ΣΩ. Αὐτὸ πού λέω! Φοβοῦμαι πὼς σὺ μὲ τὰ λόγια σου δειχνεις καθαρὰ πὼς μοῦ θυμώνεις, ὅταν πιστεύης πὼς λές κάτι σωστό. Ὡστόσο πές μου ἀκόμα: Καθένας ἀπὸ μᾶς δὲν εἶναι ἕνας καὶ δὲν ἔχει πάθει τοῦτο, νὰ εἶναι ἕνας;

ΙΙΙ. Καὶ βέβαια!

ΣΩ. Ἄν ἕνας, θὰ ἦταν τότε καὶ μονὸς ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ἢ μήπως δὲν θεωρεῖς τὸ ἕνα μονό;

ΙΙΙ. Τὸ δίχως ἄλλο!

ΣΩ. Τάχα τότε καὶ οἱ δύο μαζὶ εἴμαστε μονοί, τὴν ὥρα πού εἴμαστε δύο;

ΙΙΙ. Αὐτὸ δὲν γίνεται, Σωκράτη!

ΣΩ. Μαζὶ καὶ οἱ δύο εἴμαστε ζυγοί. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΙΙΙ. Καὶ βέβαια!

ΣΩ. Μήπως τότε, μὴ καὶ οἱ δύο εἴμαστε ζυγοί, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν καὶ καθένας ἀπὸ μᾶς χωριστὰ εἶναι ζυγός;

ΙΙΙ. Ὅχι βέβαια!

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπόλυτη ἀνάγκη, ὅπως τώρα δὲ ἔλεγες, ὅ,τι εἴμαστε καὶ οἱ δύο νὰ εἶναι καὶ ὁ καθένας μας χωριστὰ, καὶ ὅ,τι ὁ καθένας μας χωριστὰ νὰ εἴμαστε καὶ οἱ δύο.

ΙΙΙ. Στὰ πράγματα αὐτὰ δὲν εἶναι, σὲ κείνα ὁμως πού ἔλεγα: πρὶν εἶναι!

ΣΩ. Μοῦ φτάνουν αὐτά, Ἰππία! Γιατὶ καὶ μὲ αὐτὰ μποροῦμε νὰ εἴμαστε ἱκανοποιημένοι, τῆ στιγμῆ πού φανερώθηκε πὼς ἄλλα εἶναι ἔτσι καὶ ἄλλα δὲν εἶναι ἔτσι. Γιατὶ καὶ ἐγὼ ἔλεγα, ἂν θυμᾶσαι ποῦθε ξεκίνησε ὁ λόγος αὐτός, ὅτι ἡ εὐχαρίστηση πού γίνεται μὲ τὴν ὄραση καὶ ἡ εὐχαρίστηση πού γίνεται μὲ τὴν ἀκοή δὲν εἶναι ὁμορφες ἀπὸ αὐτὸ πού λαχαίνει ἡ καθεμία τους νὰ τὸ ἔχη πάθει, ὅχι ὁμως καὶ οἱ δύο μαζὶ, οὔτε νὰ τὸ ἔχουν πάθει καὶ οἱ δύο μαζὶ,

ὅχι ὁμως καὶ ἡ καθεμία χωριστά, παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνο πού παθαίνουν καὶ οἱ δύο μαζὶ καὶ ἡ καθεμία χωριστά: γιατί εἶχες συμφωνήσει πὼς καὶ οἱ δύο μαζὶ εἶναι ὁμορφες καὶ ἡ καθεμία χωριστά. Γι' αὐτὸ θαρροῦσα ὅτι μὲ τὴν οὐσία πού παρακολουθεῖ καὶ τὰ δύο, ἂν βέβαια καὶ τὰ δύο εἶναι ὁμορφα, μὲ τούτη πρέπει αὐτὰ νὰ εἶναι ὁμορφα, ὅχι ὁμως μὲ ἐκείνη πού λείπει στὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο. Καὶ τώρα ἀκόμα τὸ ἴδιο πιστεύω. Πές μου ὁμως, σὰν νὰ ξεκινοῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πάλι: Ἡ εὐχαρίστηση πού γίνεται μὲ τὴν ὄραση καὶ ἡ εὐχαρίστηση πού γίνεται μὲ τὴν ἀκοή, ἂν εἶναι καὶ οἱ δύο μαζὶ καὶ ἡ καθεμιά χωριστά ὁμορφες, τάχα ἐκεῖνο πού τις κάνει ὁμορφες δὲν παρακολουθεῖ καὶ τις δύο αὐτὲς μαζὶ καὶ τὴν καθεμία χωριστά;

ΙΙΙ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Τάχα, ἐπειδὴ καὶ ἡ καθεμία χωριστὰ εἶναι εὐχαρίστηση καὶ οἱ δύο μαζὶ, γιὰ τοῦτο εἶναι καὶ ὁμορφες; Γιὰ τὸν ἴδιον ὁμως λόγο καὶ οἱ ἄλλες ὅλες δὲν θὰ ἦταν λιγότερο ἀπὸ αὐτὲς ὁμορφες. Ἡ ὅχι; Γιατὶ καὶ αὐτὲς φανερώθηκαν πὼς δὲν εἶναι καθόλου λιγότερο εὐχαριστήσεις ἀπὸ τοῦτες, ἂν τὸ θυμᾶσαι.

ΙΙΙ. Τὸ θυμᾶμαι.

ΣΩ. Γιατὶ αὐτὲς ὁμως γίνονται μὲ τὴν ὄραση καὶ μὲ τὴν ἀκοή, γιὰ τοῦτο εἴπαμε πὼς εἶναι ὁμορφες.

ΙΙΙ. Ναι, ἔτσι εἴπαμε.

ΣΩ. Κοίταξε λοιπὸν ἂν μιλῶ σωστά: Ὅσο ἐγὼ θυμᾶμαι, λέγαμε πὼς ὁμορφο εἶναι τοῦτο, τὸ εὐχάριστο - ὅχι κάθε εὐχάριστο, μόνο αὐτὸ πού γίνεται μὲ τὴν ὄραση καὶ μὲ τὴν ἀκοή.

ΙΙΙ. Σωστά.

ΣΩ. Λοιπὸν αὐτὸ τὸ πάθημα ἀκολουθεῖ καὶ τις δύο μαζὶ, ὅχι ὁμως καὶ τὴν καθεμία χωριστά. Ἔτσι δὲν εἶναι; Γιατὶ, αὐτὸ πού λέγαμε πρὶν, τὸ καθένα χωριστὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν γίνεται ἀπὸ τὰ δύο μαζὶ, μόνο τὰ δύο μαζὶ γίνονται ἀπὸ τὰ δύο μαζὶ, ὅχι ὁμως τὸ καθένα χωριστά. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΙΙΙ. Ἔτσι.

ΣΩ. Ὡστε τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ χωριστὰ δὲν εἶναι ὁμορφο ἐξαιτίας αὐτοῦ πού δὲν ἀκολουθεῖ τὸ καθένα χωριστά: γιατί ὅ,τι ἀνήκει καὶ στὰ δύο μαζὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸ καθένα χωριστά. Σύμφωνα

λοιπόν με αυτά που βάλουμε για βάση έχουμε το δικαίωμα να ποῦμε για τὰ δύο μαζί πὼς εἶναι ὁμορφα, γιὰ τὸ καθένα ὅμως χωριστὰ δὲν έχουμε τὸ δικαίωμα. Ἡ πὼς ἀλλιῶς νὰ ποῦμε; Δὲν εἶμαστε ἀναγκασμένοι νὰ τὸ ποῦμε ἔτσι;

III. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Νὰ ποῦμε λοιπόν πὼς και τὰ δύο μαζί εἶναι ὁμορφα, γιὰ τὸ καθένα ὅμως χωριστὰ νὰ μὴν τὸ ποῦμε;

III. Καὶ τί μᾶς ἐμποδίζει σ' αὐτό;

ΣΩ. Τοῦτο, καλέ μου, μοῦ φαίνεται πὼς μᾶς ἐμποδίζει, ὅτι μερικὰ παθήματα γίνονται στὸ ἓνα καὶ στὸ ἄλλο πράγμα ἔτσι: ἂν δηλαδὴ γίνονται καὶ στὰ δύο μαζί, νὰ γίνονται καὶ στὸ καθένα χωριστὰ· καὶ ἂν στὸ καθένα χωριστὰ, νὰ γίνονται καὶ στὰ δύο μαζί— ὅλα ὅσα σὺ ἀράδιασες¹. Ἔτσι δὲν εἶναι;

III. Ναι.

ΣΩ. Ὅσα ὅμως ἐγὼ ἀράδιασα, ὄχι. Καὶ σ' αὐτὰ ὅμως βρήκαμε αὐτὲς τὶς ἔννοιες: 'τὸ καθένα χωριστὰ' καὶ 'τὰ δύο μαζί'. Ἔτσι δὲν εἶναι;

III. Ἔτσι.

ΣΩ. Σὲ ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο πιστεύεις, Ἰππία, πὼς ἀνήκει τὸ ὁμορφο; Σ' αὐτὰ που σὺ ἔλεγες; Ἄν ἐγὼ εἶμαι δυνατὸς καὶ σὺ, τότε καὶ οἱ δύο μαζί· καὶ ἂν ἐγὼ δίκαιος καὶ σὺ, τότε καὶ οἱ δύο μαζί· καὶ ἂν καὶ οἱ δύο, τότε καὶ ὁ καθένας μας χωριστὰ. Ἔτσι καὶ ἂν ἐγὼ εἶμαι ὁμορφος καὶ σὺ, τότε καὶ οἱ δύο μαζί· καὶ ἂν καὶ οἱ δύο μαζί, τότε καὶ ὁ καθένας μας χωριστὰ. Ἔτσι; Ἡ μήπως τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ποῦμε²— ὅπως γιὰ μερικὰ πράγματα, που καὶ τὰ δύο μαζί εἶναι ζυγά, χωριστὰ ὅμως τὸ καθένα μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλοτε μονὸ καὶ ἄλλοτε ζυγὸ· ἀκόμα, κάθε ἀριθμὸς χωριστὰ νὰ εἶναι ἀσύμμετρος, καὶ οἱ δύο ὅμως μαζί ἄλλοτε νὰ εἶναι σύμμετροι καὶ ἄλλοτε ἀσύμμετροι, καὶ ἄλλα ἀμέτρητα παρόμοια, αὐτὰ που καὶ ἐγὼ εἶπα πὼς ξεπροβάλλουν μέσα μου³. Σὲ ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο βάζεις τὸ ὁμορφο; Ἡ μήπως ὅ,τι πιστεύω ἐγὼ

1. Πρβ. 301 a.

2. Συμπλήρωσε: ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι δυὸ πράγματα μαζί ὁμορφα, ὄχι ὅμως καὶ τὸ καθένα χωριστὰ.

3. Πρβ. 300 c.

γι' αὐτό, τὸ πιστεύεις καὶ σὺ; Γιατὶ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι μεγάλος παραλογισμὸς καὶ οἱ δύο νὰ εἶμαστε ὁμορφοι, ὄχι ὅμως καὶ καθένας μας χωριστὰ· ἢ καθένας μας χωριστὰ, ὄχι ὅμως καὶ οἱ δύο μαζί— ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο παρόμοιο. Αὐτὸ προτιμᾶς, ὅπως ἐγὼ, ἢ τὸ ἄλλο;

III. Ἐγὼ βέβαια αὐτό, Σωκράτη.

ΣΩ. Καὶ καλὰ κάνεις, Ἰππία· γιατί ἔτσι γλιτώνουμε καὶ ἀπὸ περισσότερη ἀναζήτηση· γιατί ἂν τὸ ὁμορφο ἀνήκει σ' αὐτὴ τὴν ομάδα, ἀποκλείεται πιά ἡ εὐχαρίστηση που γίνεται με τὴν ὄραση καὶ με τὴν ἀκοή νὰ εἶναι ὁμορφο· γιατί αὐτὸ που γίνεται με τὴν ὄραση καὶ με τὴν ἀκοή τὰ κάνει ὁμορφα ὅταν εἶναι μαζί· ὅταν εἶναι χωριστὰ, ὄχι. Αὐτὸ ὅμως ἦταν ἀδύνατο, ὅπως συμφωνήσαμε καὶ ἐγὼ καὶ σὺ, Ἰππία.

III. Ἀλήθεια, συμφωνήσαμε.

ΣΩ. Ὡστε εἶναι ἀδύνατο ἡ εὐχαρίστηση με τὴν ὄραση καὶ με τὴν ἀκοή νὰ εἶναι ὁμορφο, ἐπειδὴ, ἂν γίνῃ ὁμορφο, δίνει κάτι ἀπὸ αὐτὰ που εἶναι ἀδύνατο νὰ ὑπάρχουν.

III. Ἔτσι εἶναι.

Ἄγδοος ΣΩ. Λέγετε λοιπόν πάλι, θὰ πῆ, ἀπὸ τὴν ἀρχή, μιὰ ὀρισμὸς. καὶ σ' αὐτὸ πέσατε ἔξω: Τί λέτε πὼς εἶναι τὸ ὁμορφο που βρίσκεται στις δύο αὐτὲς εὐχαριστήσεις μαζί καὶ που γι' αὐτὸ τὶς τιμήσατε πιὸ πολὺ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ τὶς εἶπατε ὁμορφες; Ἐγὼ νομίζω, Ἰππία, πὼς ἀναγκαστικά θὰ ποῦμε γι' αὐτὲς πὼς εἶναι οἱ πιὸ ἄβλαβες ἀπὸ τὶς εὐχαριστήσεις καὶ οἱ πιὸ καλές— καὶ οἱ δύο μαζί καὶ ἡ καθεμία χωριστὰ. Ἡ μήπως σὺ ἔχεις κάτι ἄλλο νὰ πῆς που τὶς κάνει νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὶς ἄλλες;

III. Ἐξάπαντος ὄχι! Πραγματικά εἶναι οἱ πιὸ καλές.

ΣΩ. Τοῦτο λοιπόν, θὰ πῆ, λέτε πὼς εἶναι τὸ ὁμορφο, ἢ ὠφέλιμη εὐχαρίστηση; Ἔτσι μοιάζει, θὰ πῶ ἐγὼ. Καὶ σὺ;

III. Καὶ ἐγὼ.

ΣΩ. Ὡστε τὸ ὠφέλιμο, θὰ πῆ, εἶναι ἐκεῖνο που κάνει τὸ καλό· ἐκεῖνο ὅμως που κάνει καὶ ἐκεῖνο που γίνεται φάνηκαν πρὶν ἀπὸ λίγο πὼς εἶναι πράγματα διαφορετικά, καὶ ἔτσι ἡ συζήτησή μας γέμισε στὴν προηγουμένη αἰχμητήση. Ἡ ἔνι: Γιατὶ οἷτε τὸ

καλό θά μπορούσε νά εἶναι ὁμορφο οὔτε τὸ ὁμορφο καλό, ἂν βέβαια τὸ καθένα τους εἶναι κάτι ἄλλο. — Τὸ δὶχως ἄλλο ἔτσι εἶναι, θά ποῦμε, Ἴππία, ἂν ἔχουμε μυαλό· γιατί δὲν ἐπιτρέπεται νά μὴ συμφωνήσουμε μὲ ὅποιον μιλεῖ σωστά.

Ἐπίλογος. III. Μὰ τέλος πάντων, Σωκράτη, τί φαντάζεσαι πὼς εἶναι ὅλα μαζί αὐτὰ πού λέμε; Θρύμματα καὶ τρίμματα λόγων, ὅπως τώρα δά ἔλεγα, καμωμένα κομματάκια κομματάκια. Ἐκεῖνο ὅμως πού καὶ ὁμορφο εἶναι καὶ πολὺ ἀξίζει εἶναι νά μπορῇ κανεὶς νά ἐτοιμάσῃ ἕναν καλὸ καὶ ὁμορφο λόγο μπροστὰ στὸ δικαστήριο ἢ στὸ βουλευτήριο ἢ μπροστὰ σὲ καμιὰν ἄλλη ἐξουσία, ὅπου ἔχει νά μιλήσῃ, καὶ νά πείσῃ, καὶ ἔπειτα νά φύγῃ παίρνοντας μαζί του βραβεῖα — ὄχι τὰ πιδὸ μικρά, μόνο τὰ πιδὸ μεγάλα: Τῆ σωτηρία καὶ τῆ δικῆ του καὶ τῆς περιουσίας του καὶ τῶν φίλων του. Ἀπὸ αὐτὰ πρέπει κανεὶς νά πιαστῇ γερὰ, καὶ τοῦτες τίς μικρολογίες νά τίς παρατήσῃ μιὰ γιὰ πάντα· ἀλλιῶς θά φανῇ πὼς εἶναι ἕνας πολὺ ἀνόητος ἄνθρωπος, πού καταπιάνεται μὲ φλυαρίες καὶ μωρολογίες, καλῶρα σὰν ἐμᾶς τώρα.

ΣΩ. Καλέ μου Ἴππία, σὺ βέβαια εἶσαι νά σὲ μακαρίζῃ κανεὶς, πού ξέρεις μὲ τί πρέπει νά καταπιάνεται ἕνας ἄνθρωπος, καὶ ἔχεις καὶ ὁ ἴδιος καταπιαστῇ μὲ τρόπο πού νά ἱκανοποιῇ, ὅπως λές. Ἐμένα ὅμως μὲ κρατεῖ, ὅπως φαίνεται, μιὰ μοίρα ἀπὸ θεοῦ, νά παραδέρνω καὶ νά μὴ βρίσκω ποτὲ δρόμο, καὶ ὅταν προβάλλω τὸ ἀπροχώρητο πού βρίσκομαι μιλώντας σὲ σᾶς τοὺς σοφοὺς, νά μὲ ἀποπαίρνετε, μόλις τὸ προβάλλω. Μοῦ λέτε δηλαδὴ, αὐτὰ πού καὶ τώρα σὺ μοῦ λές, ὅτι καταγίνομαι μὲ πράγματα ἀνωφέλευτα καὶ ἀσήμαντα καὶ πού δὲν ἀξίζουν τίποτα. Ὅταν ὅμως πάλι πάω μὲ τῆ δικῆ σας γνώμη καὶ ἀρχίσω νά λέω αὐτὰ πού καὶ σεῖς λέτε, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνο πού ἀξίζει πάνω ἀπὸ ὅλα εἶναι νά μπορῇ κανεὶς νά ἐτοιμάζῃ ἕναν καλὸ καὶ ὁμορφο λόγο καὶ νά τὰ βγάζῃ πέρα μπροστὰ στὸ δικαστήριο ἢ σὲ καμιὰν ἄλλη συγκέντρωση, τότε καὶ τί κακὸ δὲν ἀκούω ἀπὸ ἄλλους μερικοὺς ἐδῶ καὶ ἀπὸ τοῦτον τὸν ἄνθρωπο, πού μὲ βάζει μπροστὰ κάθε στιγμῇ· ἔλαχε, βλέπεις, νά εἶναι πολὺ στενὸς συγγενῆς μου καὶ νά μένη στὸ ἴδιο μὲ μένα

σπίτι. Ὅταν λοιπὸν μᾶ στὸ σπίτι μου καὶ μὲ ἀκούσῃ νά λέω αὐτὰ τὰ πράγματα, μὲ ρωτᾷ ἂν δὲν ντρέπωμαι πού ξεθαρρεύομαι νά μιλῶ γιὰ τίς ὁμορφες ἀπασχολήσεις, τὴν ὥρα πού φάνηκε πὼς οὔτε ἂν γιὰ τὸ ὁμορφο ξέρω τί εἶναι αὐτὸ καθαυτό. Καὶ ὅμως, πὼς γίνεται νά ξέρῃς, λέει, γιὰ ἕνα λόγο ἂν ἐτοιμάστηκε ὁμορφα ἢ ὄχι, εἴτε γιὰ μιὰ ἄλλη ὁποιαδήποτε πράξη, τὴν ὥρα πού ἀγνοεῖς τὸ ὁμορφο; Καὶ τῆ στιγμῇ πού βρίσκεσαι σὲ τέτοια σύγχυση, φαντάζεσαι πὼς εἶναι προτιμότερο γιὰ σένα νά ζῆς καὶ ὄχι πιδὸ καλὰ νά ἔχῃς πεθάνει; — Εἶναι τῆς τύχης μου — αὐτὸ πού λέω — βαριά λόγια νά ἀκούω ἀπὸ σᾶς καὶ νά μὲ βάζετε μπροστὰ, βαριά καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον. Ὡστόσο ἴσως εἶναι ἀνάγκη νά τὰ τραβῶ ὅλα αὐτά· γιατί ποὺς ξέρει ἂν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν δὲν ἔχω ὠφέλεια; Λοιπὸν ἐγὼ πιστεύω, Ἴππία, πὼς ἔχω ὠφελῆθῃ ἀπὸ τῆ συναναστροφή μὲ σᾶς τοὺς δύο· γιατί πιστεύω πὼς ξέρω τί θέλει νά πῇ ἢ παροιμία πὼς τὰ ὁμορφα εἶναι δύσκολα.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Οἱ φιλοσοφικοὶ προβληματισμοὶ ποὺ προκαλεῖ ὁ πλατωνικὸς αὐτὸς διάλογος δὲν θὰ ἦταν, νομίζουμε, σκόπιμο νὰ ἀναλυθοῦν πλατιά στὰ κεφάλαια ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ποὺ ἄλλο σκοπὸ δὲν ἔχουν ἀπὸ τὸ νὰ κατατοπίσουν γενικὰ τὸν μορφωμένο, ὅχι ὅμως εἰδικὸ ἀναγνώστη – ὅποιον θὰ ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τὸ ἔργο αὐτὸ καὶ νὰ τὸ χαρῆ ὡς σύνολο, χωρὶς νὰ νιώθῃ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ εἰδικὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει καὶ νὰ τὸ συγκρίνῃ μὲ τὶς προσπάθειες πρῶτα τῶν νεώτερων αἰσθητικῶν γιὰ τὸν ὀρισμὸ τοῦ ὁμορφου, μὲ τὴν ὑπόλοιπη δημιουργία τοῦ φιλοσόφου ἔπειτα, γιὰ νὰ μπορέσῃ – ἂν τὸ μπορέσῃ ποτὲ – νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὴ θέση ποὺ παίρνει μέσα στὴν πορεία τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ.

Ἀλήθεια, τὸ ἐρώτημα πῶς προχώρησε ἡ σκέψη τοῦ Πλάτωνα, ἀπὸ τὸ συγκλονιστικὸ βίωμα τῆς καταδίκης τοῦ δασκάλου του τοῦ Σωκράτη στὰ 399 π.Χ., ὡς τὰ 347, ποὺ πεθαίνει, εἶναι ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ ὄλο καὶ ξαναγυρίζουν στὴν ἔρευνα. Πέρα ἀπὸ τὴ χοντρικὴ διάκριση σὲ ἔργα τῆς νεανικῆς, τῆς ὄριμης καὶ τῆς γεροντικῆς ἡλικίας – στὸ κεφάλαιο αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν πολλὲς διαφωνίες – ἡ ἐντατικὴ προσπάθεια γιὰ τὸν κάθε διάλογο, ἂν ὅχι νὰ χρονολογηθῇ μὲ ἀκρίβεια, τουλάχιστο νὰ πάρῃ τὴ θέση του μέσα στὴ σειρά τῶν πλατωνικῶν ἔργων, δὲν κατόρθωσε νὰ ὀδηγήσῃ σὲ ἀναμφισβήτητα συμπεράσματα – οὔτε μὲ τὴν ἀνάλυση τοῦ φιλοσοφικοῦ του περιεχομένου οὔτε μὲ τὴ διερεύνηση τῶν ὑφολογικῶν του στοιχείων.

Τὸ ἴδιο πολυσυζητημένο εἶναι τὸ πρόβλημα ἂν ὀλόκληρο τὸ σῶμα τῶν πλατωνικῶν διαλόγων, ὅπως τὸ παρουσιάζει ἡ παράδοση, δίνῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἔργα γνήσια, ἢ ἂν γιὰ ὀρισμένα ἀπὸ αὐτὰ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεχτοῦμε ὅτι γράφηκαν ἀπὸ ἄλλους, ἄμεσους ἢ ἔμμεσους μαθητὲς τοῦ φιλοσόφου, ποὺ ἢ παραγωγὴ τους εἶτε σκόπιμα εἶτε τυχαῖα ἐντάχτηκε μέσα στὸ

ἔργο τοῦ δασκάλου. Ἡ ὑπερκριτικὴ στάση τῶν φιλολόγων τοῦ περασμένου πρὸς πολὺ αἰώνα μετὰ τὴν πάντα βολικὴ λύση, ὅποιο ἔργο παρουσιάζει προβλήματα νὰ τὸ νοθεύουμε καὶ νὰ ἡσυχάζουμε – ἄς θυμηθοῦμε τί τράβηξε μετὰ τὴν μέθοδο αὐτὴ ὁ Ὀμηρος –, ἦταν φυσικὸ νὰ ὀδηγήσῃ σὲ ὑπερβολές. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὴν Ἔβδομη Ἐπιστολή, μιὰν ἀπὸ τίς πρὸς συγκλονιστικὰς ἐξομολογήσεις τοῦ Πλάτωνα, ὡς πρὶν ἀπὸ μισὸν ἀκόμα αἰώνα ἐλάχιστοι ἦταν ποὺ τὴν πίστευαν γνήσια.

Αὐτὸ βέβαια δὲν θὰ πῆ πὼς οἱ διάλογοι ποὺ μᾶς παραδόθηκαν ὡς πλατωνικοὶ εἶναι χωρὶς ἐξαίρεση γραμμένοι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα τὸν ἴδιον. Γιὰ μερικοὺς – ὄχι πολλοὺς – ἡ καταδίκη δείχνει ἀνέκκλητη· γιὰ ἄλλους ὑπάρχει ἀκόμη πολλὴ ἀμφισβήτηση – μέσα σ' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸν «Ἰππία τὸν Μείζονα».

Λίγοι δὲν εἶναι οἱ ἐπιστήμονες ποὺ νοθεύουν τὸ διάλογο – ὡς τὰ νεώτερα ἀκόμα χρόνια – οὔτε οἱ λόγοι ποὺ προβάλλουν, γιὰ νὰ μᾶς τὸν κάνουν ὑποπτο. Δὲν εἶναι ἡ γλωσσικὴ του μορφή ποὺ προκαλεῖ τίς ἀμφιβολίας· ἐκεῖνο ποὺ τοῦ καταμαρτυροῦν εἶναι ἀτέλειες στὴ σύνθεσιν ἀσυχώρετες· στοχασμοὶ ποὺ ἀποκλείεται νὰ εἶναι πλατωνικοί, γιὰτὶ δὲν ἐντάσσονται εὐκόλα στὴν πορεία τῆς σκέψης τοῦ φιλοσόφου, ὅπως τὴν ξέρουμε ἀπὸ τὸ ἄλλο του ἔργο· περιχοπὲς ποὺ δύσκολα καταλαβαίνουμε τὸ σκοπὸ τῆς παρουσίας τους· ἀδέξια μίμηση ἄλλων, γνήσιων διαλόγων· ἱστορικὲς ἀνακρίβειες, ὅπως ὅταν παρουσιάζῃ τὸν Πιττακὸ καὶ τὸν Βίαντα νὰ μὴν τοὺς ἀπασχολῇ ἡ πολιτικὴ (281 c), καὶ ἄλλα. Ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὴν γνώμη τοῦ μεγάλου Wilamowitz, ποὺ τὸν νοθεύει χωρὶς δισταγμοὺς: Ἐκ τῶν Σωκράτη τοῦ «Ἰππία» λείπει λείπει τὸ σωκρατικὸ ἦθος, καὶ ἀπὸ τὸ διάλογο γενικὰ ἡ πλατωνικὴ σπιθόβολη ἐξυπνάδα καὶ χάρη¹.

Ὅπως δὲν ἔπαυσε, οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς δὲν συμφωνοῦν μετὰξὺ τους γιὰ τὸ πότε καὶ ἀπὸ ποιοὺν πρέπει νὰ γράφηκε τὸ ἔργο. Ὁ Wilamowitz τὸ χαρακτηρίζει δουλικὴ καὶ ἀσήμαντη μίμηση, γραμμένη μέσα στὴν Ἀκαδημία στὰ χρόνια ἀκόμη τοῦ Πλάτωνα ἀπὸ κάποιον μαθητὴ του. Ἄλλοι θεωροῦν τὸ συγγραφέα ὀπαδὸ

1. U. v. Wilamowitz – Moellendorff, *Platon* 2 (1920) 328εξ.

τῆς Ἀκαδημίας πάλι, ποὺ ἔγραψε ὁμοίως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰδρυτῆ τῆς. Ἄλλοι πίστευαν πὼς ἀνακάλυψαν στὸ διάλογο ὄρους ἀριστοτελικούς, καὶ γι' αὐτὸ τὸν χρονολογοῦν στὰ χρόνια τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἄλλοι τέλος προχωροῦν ἀκόμα πρὸς κάτω καὶ θεωροῦν τὸ ἔργο συνειδητὴ πλαστογραφία.

Ἀπέναντι στὴν ὁμάδα τῶν ἀρνητῶν τῆς ἀξίας καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ «Ἰππία» ὑψώνονται – ὅλο καὶ περισσότερες στὰ νεώτερα χρόνια – οἱ φωνές αὐτῶν ποὺ ὑπερασπίζονται μετὰ θερμὴ τὴν αὐθεντικότητά του: οὔτε ἡ σύνθεσίν του εἶναι ἀτεχνή, οὔτε οἱ στοχασμοὶ τόσο ἀσυμβίβαστοι μετὰ τὴν πορεία τῆς πλατωνικῆς σκέψης· οὔτε μίμηση ὑπάρχει, ἀδέξια μάλιστα, ἄλλων διαλόγων, οὔτε οἱ – ἀναμφισβήτητες – ἱστορικὲς ἀνακρίβειες εἶναι μοναδικὲς μέσα στὸ πλατωνικὸ ἔργο. Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν «Μενέξενον», ὅπου ἡ περίφημη Ἀσπασία, ἡ γυναίκα τοῦ Περικλέους, παρουσιάζεται νὰ ἔχη συνθέσει ἕνα ἐπίσημο ἐπιτάφιο λόγο γιὰ τοὺς Ἀθηναίους νεκροὺς τοῦ 386 καὶ νὰ τὸν μαθαίνει στὸν Σωκράτη – σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ ὁ Σωκράτης ἦταν πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια νεκρὸς καὶ ἡ Ἀσπασία δὲν μποροῦσε νὰ ζῆ πιά. Ἡ ἀδιαφορία τοῦ Πλάτωνα γιὰ τὴν πιστὴ ἀπόδοση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας – καλύπτεται: τὸ συνειδητὸ παιχνίδι μαζί τῆς ἀποτελεῖ ἕνα κεφάλαιο τῆς πλατωνικῆς ἐρευνας, ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀναπτύξουμε ἐδῶ. Ὅσο γιὰ τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Wilamowitz, ἀφήνουμε τὸν ἀπροκατάληπτο ἀναγνώστη νὰ κρίνῃ ἂν ἀπὸ τὸ διάλογο αὐτὸν ἀπουσιάζῃ ἡ πλατωνικὴ χάρη καὶ τὸ σπιθόβολημα τοῦ μυαλοῦ. Γιὰ τὸ ἦθος πάλι τοῦ Σωκράτη, ποὺ διαφέρει λείπει ἀπὸ τὸ ἦθος τοῦ Σωκράτη ποὺ διαλέγεται ἐδῶ μετὰ τὸν Ἰππία, ἔχουμε τὴν γνώμη πὼς γιὰ μιὰ τόσο αἰνιγματικὴ μορφή καὶ τόσο παρασχηματισμένη ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του – τὸν ἴδιο τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Εὐκλείδη, τὸν Ἀντισθένη, τὸν Αἰσχίνην¹ κ.ἀ. – τὸ καλύτερο ποὺ ἔχουμε νὰ κάνουμε εἶναι νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ἀγνοιά μας. Καὶ ἀνάμεσα στὸν πλατωνικὸ Σωκράτη ὁμοίως, ὅπως προβάλλει στοὺς

1. Στὸν 390 τόμο τῶν Ὁξυρυγγιανῶν Παπύρων (1972) δημοσιεύεται ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν σωκρατικὸν διάλογο «Μιλτιάδης» τοῦ Αἰσχίνου (ἀρ. 2889 καὶ 2890).

ἄλλους διαλόγους, καὶ στὸν Σωκράτη τοῦ «Ἰππία» δὲν νομίζουμε πὼς ὑπάρχει διαφορὰ στὸ ἦθος ἀξιόλογη.

Ὁ Χρῆστος Καρούζος πίστευε στὴ γνησιότητα τοῦ διαλόγου¹. Γνήσιο τὸν πιστεύει καὶ ὁ συνεργάτης του, μόνον πού δὲν νομίζει πὼς ἡ ἐξουχιστικὴ ἀνάπτυξη τῶν στοιχείων πού βεβαιώνουν τὴν αὐθεντικότητά τοῦ ἔργου θὰ ἐξυπηρετοῦσε τοὺς σκοποὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ².

Ὅπως δὲποτε, καὶ ἀνάμεσα στοὺς ὁπαδοὺς τῆς γνησιότητος δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία γιὰ τὸ πότε γράφηκε ὁ «Ἰππίας», οὔτε γιὰ τὸ σκοπὸ πού γράφηκε, οὔτε γιὰ τὴ σχέση του μεῖς ἄλλους διαλόγους πού περιέχουν στοιχεῖα κοινά. Ποιοὶ ἦταν οἱ καιροὶ σκοποὶ πού κυνηγοῦσε ὁ φιλόσοφος γράφοντας τὸν «Ἰππία» – ἀπλῆ σάτιρα γιὰ νὰ γελοιοποιηθῇ ὁ σοφιστής, ὅπως γίνεται καὶ μετὰ τὸν «Ἰππία τὸν Ἐλάσσονα»; αὐτοκριτικὴ σὲ προηγούμενα ἔργα του; ἕνα εἶδος προεξαγγελίας τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν; – δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο νὰ τὸ διαπιστώσουμε σήμερὰ, ἔτσι μάλιστα πού ὁ διάλογος δὲν καταλήγει σὲ θετικὸ συμπέρασμα – σὰν τοὺς νεανικοὺς διαλόγους τοῦ φιλοσόφου, τὸν «Λάχη», τὸν «Χαρμίδη», τὸν «Εὐθύφωνα», τὸν «Λύση», πού μάταια καὶ αὐτοὶ ἀναζητοῦν ἕναν ὀρισμὸ γιὰ τὸ τί εἶναι ἀνδρεία, τί σωφροσύνη, τί ὄσιο, τί φιλία. Παιδὲς ἐτάζει ἔτσι εὐκόλα τοὺς νεφρούς καὶ τὴν καρδιά ἐνὸς μεγάλου δημιουργοῦ; Ὅσο γιὰ τὴ σχέση τοῦ «Ἰππία» μετὰ τὸ ἄλλο πλατωνικὸ ἔργο πιστεύουμε πὼς ἡ πιὸ πιθανὴ θεωρία εἶναι αὐτὴ πού τὸν τοποθετεῖ μετὰ τοὺς ἀπορητικούς διαλόγους τῆς νιότητος καὶ

1. Πρβ. Χρήστου Καρούζου, *Ἀρχαία Τέχνη, Ὀμιλίες – Μελέτες* (Ἀθήνα 1972) σ. 43 καὶ 57. – Ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες γνήσιο θεωροῦν τὸν διάλογο καὶ ὁ Σπ. Μωραΐτης στὴν ἐκδόσή του (1908) 156εξ., ὁ Ε. Παπανοῦτσος, *Αἰσθητικὴ* (1948) 15, ὑποσ. 1 καὶ ὁ Μ. Ἀνδρόνικος, *Ὁ Πλάτων καὶ ἡ τέχνη* (1952) 6, ὑποσ. 8. Ὁ Ι. Θεοδωρακόπουλος (*Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους* Γ 2 [1972] 456) δὲν δείχνει νὰ εἶναι ἀπόλυτα βέβαιος γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ ἔργου.

2. Γιὰ ὅποιον ἐπιθυμεῖ νὰ μελετήσῃ βαθύτερα τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος παραπέμπουμε στὶς ἐργασίες τοῦ P. Friedländer, *Platon* 2 (21957) 97εξ., τῆς M. Soreth, *Der platonische Dialog Hippias Maior* (1953) καὶ τῆς A. Capelle, *Platonisches im Größeren Hippias*, *Rhein. Museum* 99, 1956, 178εξ. Βλέπε καὶ ὑποσ. 1 τῆς ἀκόλουθης σελίδας.

λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν «Φαίδωνα», ὅπου ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν προβάλλει ὀλοκληρωμένη¹.

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τὶς συσχετίσεις μετὰ τοὺς ἄλλους διαλόγους καὶ τὸ ἄλυτο κατὰ τὴ γνώμη μας ἐρώτημα γιὰ τοὺς βαθύτερους σκοποὺς τῆς συγγραφῆς. Ὁ «Ἰππίας», ἔτσι πού προβάλλει μπροστά μας σὰν ἕνας ἀκεραιωμένος διάλογος, μετὰ ἀρχὴ καὶ τέλος, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ τὸν πλησιάσουμε κατὰ πρῶτον λόγον ὡς ἔργο αὐτόνομο· ἀκόμα νὰ τὸν γνωρίσουμε ὄχι μόνον ὡς φιλοσόφημα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔργο τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ὅσο δύσκολο καὶ ἂν εἶναι τὸ ξεχώρισμα μορφῆς καὶ περιεχομένου.

Ὅταν μιλοῦμε γιὰ τὸν Πλάτωνα, ὁ νοῦς μας πάει ἀμέσως στὴ θεωρία τῶν ἰδεῶν πού διαμόρφωσε σὲ μιὰν ὀρισμένη περίοδο τῆς ζωῆς του. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ κέντρο τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ὅταν τὴν ἀντικρίσουμε ὡς σύνολο, βρίσκεται ἐδῶ. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅμως πὼς ἔχουμε νὰ κάνουμε μετὰ ἕνα στοχαστὴ πού δὲν ἔγραψε οὔτε ἕνα συστηματικὸ φιλοσοφικὸ ἔργο, ὅπως θὰ κάνη μιὰ γενιὰ ἀργότερα ὁ Ἀριστοτέλης καὶ εἶχαν κάνει πιὸ παλιὰ οἱ προσωκρατικοί. Στὸν Πλάτωνα ἡ πορεία πρὸς τὴν ἀλήθεια δὲν μεθοδεύεται μετὰ τὸν ὀρθόδοξο γιὰ τὴ φιλοσοφία τρόπο πού ξέρουμε, ὁ στοχαστὴς νὰ προάγῃ τοὺς συλλογισμοὺς του μονολογώντας. Στὸν Πλάτωνα ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῶν θεωριῶν του εἶναι βέβαια ὁ δάσκαλός του· ἂν ὅμως εἶναι κάτι πού ἀποστρέφεται ὁ Σωκράτης περισσότερο ἀπὸ καθετὶ, αὐτὸ εἶναι ὁ μονόλογος· γιὰτὶ μόνον στὸν διάλογο ὁ στοχασμὸς τοῦ ἐνὸς ὁμιλητῆ σκοντάβει ἄμεσα πάνω στὴ ζωερὴ ἀντίρρηση τοῦ ἄλλου, καὶ μόνον ἀπὸ τὸν λόγον καὶ τὸν ἀντίλογον θὰ βγῇ στὸ τέλος ἡ ἀλήθεια – ἂν βγῇ καὶ τότε. Διαβάζοντας τὸν Πλάτωνα δὲν ἀκοῦμε μιὰ μόνον φωνὴ νὰ

1. Πρβ. Albin Lesky, *Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας*, μετὰφρ. Ἀγ. Τσοπανάκη (21972) 723. Τὴ μελέτη τοῦ J. Malcolm, *On the Place of the Hippias Major in the Development of Plato's Thought*, *Archiv für Geschichte der Philosophie* 50, 1968, 189εξ., δὲν μπόρεσα νὰ τὴ συμβουλευτώ. Ὅπως δὲποτε καὶ ὁ Malcolm θεωρεῖ τὸ ἔργο μεταβατικὴ βαθμίδα ἀπὸ τὴν πρώτη στὴ δεύτερη συγγραφικὴ περίοδο τοῦ Πλάτωνα. Οὔτε τοῦ H. J. Horn ἡ διατριβή: *Hippias Maior, Untersuchungen zur Echtheitsfrage des Dialogs* (1964) μοῦ ἦταν προσιτή.

παλεύη νὰ βγάλη στὸ φῶς τὴν ἀλήθεια, ἀκούμε πολλές. Ὁ φιλόσοφος μας εἶναι πολὺφωνος: *Τὸ δέ γε πολύφωνον τοῦ Πλάτωνος (οὐ πολύδοξον)*¹.

Καὶ ἔπειτα τὰ στοιχεῖα τῆς μορφῆς. Μόνο ἂν ἀντικρίσουμε τὸν Πλάτωνα καὶ ὡς τεχνίτη τοῦ λόγου: ἂν μελετήσουμε προσεχτικὰ ποιά πρόσωπα βάζει κάθε φορά νὰ συζητοῦν καὶ σὲ ποῖο τοπίο τὰ ἐντάσσει· πῶς χτίζει γενικὰ τοὺς διαλόγους του καὶ πῶς τοὺς διαφοροποιεῖ, ἔχει μόνο στὶς φιλοσοφικὲς ἰδέες, ὅσο προχωροῦν τὰ χρόνια καὶ ἡ σκέψη τοῦ φιλοσόφου βαθαίνει, ἀλλὰ καὶ στὴ μορφή· πῶς ἀνομοιώνει τοὺς ἐφήβους πού διαλέγονται μὲ τὸν Σωκράτη· πῶς χαρακτηρίζει τὸν ἴδιο τὸ δάσκαλό του καὶ τοὺς ἀντίμαχούς του τοὺς σοφιστές· πῶς ἐντείνει ἢ χαλαρώνει τὴ δραματικότητα τῆς σύγκρουσής των· πῶς δείχνει νὰ παίζει ἐκεῖ πού σοβαρολογεῖ καὶ νὰ σοβαρολογῇ ἐκεῖ πού παίζει· πῶς, παράλληλα, παίρνει τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ του καὶ τῆς χαρίζει τόση λάμψη καὶ λυγερὰ καὶ δύναμη – μόνο ἂν πάρουμε ὅλους αὐτοὺς τοὺς δρόμους, γιὰ νὰ πλησιάσουμε τὸ πλατωνικὸ ἔργο, θὰ μᾶς συχωρεθῇ ἴσως ἡ τόλμη νὰ ποῦμε στὸ τέλος πῶς κάτι ξεδιαλύναμε ἀπὸ τὸ μυστήριό πού σκεπάζει τὴ δημιουργία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πῦθ μεγάλους ἐργάτες τοῦ στοχασμοῦ καὶ τοῦ λόγου.

2

Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος καὶ Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος: στὰ μοναδικὰ αὐτὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου προβάλλουν δύο κόσμοι διαμετρικὰ ἀντίθετοι. Ὁ ἓνας παλεύει σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ ἀγαλόνευστα νὰ ἀνιχνεύσῃ τὴν ἀλήθεια καὶ ἔχει φτάσει νὰ πιστεῦῃ πῶς δὲν ἀξίζει νὰ ζῆ, ἂν κάποτε παραιτηθῇ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν (304 e). ὁ ἄλλος, σὰν σοφιστὴς πού εἶναι, κρατιέται στὴν ἐπιφάνεια τῶν φαινομένων καὶ μὲ τὴν πρόχειρη αὐτὴ γνώση, ἔτσι πού τὴν ἔχει ἀυξήσει σὲ πλάτος βοηθημένος καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη του μνήμη (285 e), ἔχει φτάσει νὰ πιστεῦῃ πῶς κατέχει τὴ σοφία ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐέρει – καὶ τί δὲν ξέρει! Ἀστρονομία, γεωμετρία, μαθηματικά,

γλωσσολογία, τὴ μυθολογία, τὴν παλιὰ ἱστορία (285 c d). εἶναι καὶ διπλωμάτης στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας του καὶ, πάνω ἀπ' ὅλα, μὲ τοὺς λόγους πού συντάσσει καὶ ἀπαγγέλλει, διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς στοὺς νέους (281 a b, 283 c, 286 a). Ὁ Σωκράτης μὲ τὴν ὄψη τοῦ Σιληνοῦ, ξυπόλυτος καὶ μὲ τὸ ἴδιο τριμμένο ἱμάτιο χειμῶνα καλοκαίρι, τριγυρίζει στὰ γυμνάσια καὶ στὶς παλαῖστρος τῆς Ἀθήνας, πού ποτὲ δὲν τὴν ἄφησε, ἔξω ἀπὸ τίς φορές πού πῆρε μέρος σὲ ἐκστρατεία (Πλάτ. Κρίτ. 52 b). ὁ σοφιστὴς, ὁμορφος (281 a), ντυμένος καὶ ποδεμένος μὲ πολυτέλεια (291 a), πιστεύοντας πῶς τὸ ροῦχο κάνει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸν ἄνθρωπο (294 a), περιφέρει τὴν ἐπιτηδευμένη κομψότητά του καὶ τὴ σοφία του σὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Σωκράτης φτωχός, χωρὶς νὰ ἔχη ποτὲ κανένα ὑλικὸ κέρδος ἀπὸ τὴ διδασκαλία του (300 d). ὁ Ἴππίας πλούσιος καὶ πάντα περήφανος γιὰ τὰ κέρδη πού ἔχει ἀπὸ τίς δημόσιες ὁμιλίες του καὶ τίς συναντήσεις του μὲ τοὺς νέους (282 d e. Πρβ. 300 d). Γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἐρώτημα τί εἶναι τὸ ὁμορφο ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀρισμούς πού δίνει εἶναι: τὸ χρυσάφι! (289 e).

Κατὰ τὴ γνώμη του, ὁ Σωκράτης μὲ τὴν ἄσκοπη προσπάθειά του νὰ φτάσῃ ὡς τὴν οὐσία τοῦ ὁμορφου – αὐτὸ τὸ καλόν, ὃ τί ποτέ ἐστίν – ἀποδιοργανώνει τίς μεγάλες καὶ ἀδιάσπαστες ἐνότητες τῆς οὐσίας (301 b), ὅ,τι λέει δὲν εἶναι παρὰ μικρολογίες καὶ μαυρολογίες ἄχρηστες· ἐνῶ ἓνας ὀλοκληρωμένος λόγος, σὰν αὐτοὺς πού συνθέτει ἐκεῖνος, μπροστὰ σ' ἓνα δικαστήριό ἢ σὲ κάποιον ἄλλη δημόσια ἀρχή, βεβαιώνει ἐμπρακτὰ τὴ χρησιμότητά του, ἔτσι πού κατορθώνει νὰ σώσῃ ἀπὸ κινδύνους καὶ ζημίες τὸν ὁμιλητὴ, τὴν περιουσία του καὶ τοὺς δικούς του ἀνθρώπους (304 a b). Καὶ ὁ Ἴππίας στὴν ἀλαζονεία του, καθὼς μάλιστα ὁ Σωκράτης μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία του τὸν βάζει κάθε τόσο στὰ στενά, παρ' ὅλες τίς προσπάθειές του νὰ τοῦ ξεφύγῃ (πρβ. 295 a, 297 e), γίνεται ἀπότομος καὶ σκαιὸς μαζί του. (Πρβ. 301 b c, 304 a b). Ἀντίθετα ὁ Σωκράτης ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ διαλόγου τοῦ φέρνεται μὲ τὴν πῦθ μεγάλη εὐγένεια καὶ στέκει μπροστὰ στὸν ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη τῶν Ἑλλήνων σοφὸ σὰν ἓνας ἀδέξιός, ἀνίδεος καὶ ἀσήμαντος ἄνθρωπος. Φυσικὰ εἰρωνεύεται, μὲ τόση ὁμῶς λεπτότητα, πού ὁ ἄλλος δὲν τὸ καταλαβαίνει. Ἡ

1. Στοβ. 2, 7, 3 f.

μήπως θα έπρεπε να ποῦμε πὼς ὁ πραγματικὸς Ἴππίας, ὅπως δὴ ποτε ἔξυπνος, ὅταν μερικὲς φορές ἢ εἰρωνεῖα γίνεται ἐκδηλη, θὰ τὸ καταλάβαινε τὸ δίχως ἄλλο; Ὁπως δὴ ποτε, ὁ Ἴππίας τοῦ διαλόγου, σὰν πλάσμα τοῦ Πλάτωνα ποὺ εἶναι, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ὑποταχθῆ στὴ θέληση τοῦ πλάστη του, ποὺ τὸν βάζει ὄχι μόνον νὰ μὴ διαβλέπη τὴν εἰρωνεῖα στὰ λόγια τοῦ συζητητῆ του, ἀλλὰ καὶ νὰ κολακεύεται ἀπὸ αὐτά.

Τὸ ἴδιο ἀμφίβολο εἶναι ἂν ὁ πραγματικὸς Ἴππίας θὰ ἔδινε τόσο ἀστόχαστες ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα τοῦ Σωκράτη, ὅπως ὅταν λ.χ. παρουσιάζεται νὰ μὴν μπορῆ νὰ ξεχωρίσῃ ἓνα συγκεκριμένο ὄμορφο πράγμα ἀπὸ τὸ ὄμορφο καθαυτὸ (287 d). Ἡ γενικὴ ὁμῶς εἰκόνα τοῦ σοφιστῆ, καθὼς μᾶς τὴ δίνει ὁ διάλογος, μὲ τὴν οἴηση, τὴν αὐταρέσκεια καὶ τὴ φιλοχρηματία του, δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πλαστή. Καὶ οἱ ἄφθονες παρηγήσεις ὁμῶς καὶ τὰ ρητορικὰ σχήματα τῶν λόγων του¹ πρέπει νὰ ἀποδίδουν πιστὰ τὸ ὕφος του, ἂν καὶ δὲν μᾶς ἔχει διασωθῆ σχεδὸν κανένα αὐτοῦσιο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἔργα ποὺ ἀναφέρεται πὼς ἔγραψε ὁ Ἴππίας. Ἐξέρουμε καὶ ἀπὸ ἄλλοῦ πόσο ἄρεσε στὸν Πλάτωνα καὶ πόσο εὐκόλο τοῦ ἦταν νὰ μιμῆται τῶν ἄλλων τὸ ὕφος.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ πετυχημένα εὐρήματα τοῦ Πλάτωνα στὸ διάλογό μας ἦταν νὰ βάλῃ τὸν Σωκράτη νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ ἓνα πλαστὸ πρόσωπο, συγγενὴ καὶ συγκαταϊκὸ του τάχα, ἓναν

1. Πρβ. πλείστα καὶ περὶ πλείστον (281 b), εἴωθα τοὺς παλαιούς τε καὶ προτέρους ἡμῶν προτέρους τε καὶ μᾶλλον ἐγκωμιάζειν... εὐλαβοῦμενος μὲν φθόνον τῶν ζώντων, φοβούμενος δὲ μῆνιν τῶν τετελευτημένων (282 a), Πρωταγόρου ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος (282 d), ἐκμεμαθημένοι τε καὶ ἐκμεμελητημένοι (285 e), πάμπολλα νόμιμα καὶ πάγκαλα (286 b), μηδέποτε μηδαμῶ μηδενί (291 d), παντὶ καὶ πανταχοῦ... ἀνδρὶ πλουτοῦντι, ὑγιαίνοντι, τιμωμένῳ..., ἀφικομένῳ... τοὺς γονέας τελευτήσαντας καλῶς περιστεύλαντι... καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ταφῆναι (291 d e), τὸ μὲν δυνατόν εἶναι πάντων κάλλιστον, τὸ δὲ ἀδύνατον πάντων αἰσχιστον (296 a), οὕτως ἀλογίστως καὶ ἀσκέπτως καὶ ἐδήθως καὶ ἀδιανοήτως διάκεισθε (301 c). Καὶ ὁ Σωκράτης θὰ δοκιμάσῃ πότε πότε νὰ εἰρωνευτῆ τὸ ὕφος αὐτό: *ἰοῦ ἰοῦ, ὦ Ἴππία, ἢ θαυμασίως τε καὶ μεγαλειῶς καὶ ἀξίως σαιτοῦ εἰρηκας* (291 e). Πρβ. καὶ τὸν «Πρωταγόρα» 337 c - 338 b, ὅπου παρουσιάζεται πάλι ὁ Ἴππίας νὰ μιλῇ. — Στὴ μετάφραση ἔγινε προσπάθεια νὰ κρατηθοῦν τὰ παιχιδία αὐτὰ τοῦ λόγου, ὅσο ἦταν δυνατό.

ἄνθρωπο τοῦ λαοῦ, μὲ καθόλου καλοὺς τρόπους, γκρινιαρῆ, στριμμένο, ποὺ δὲν γνιιάζεται παρὰ γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ μόνον γιὰ τὴν ἀλήθεια¹. Αὐτοῦ τοῦ ἀνάποδου ἀνθρώπου τὶς γνῶμες θὰ παρουσιαστῆ νὰ ἀναμεταδίδη τῶρα ὁ Σωκράτης, γιὰ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Ἴππία. Ἐκεῖνος ἀποπαίρνει λέει καὶ τὸν ἴδιο τὸν Σωκράτη συχνὰ καὶ, ἔτσι ἀνάγωγος ποὺ εἶναι, τὸν προπηλακίζει κάθε φορά ποὺ ὁ Σωκράτης, ὀχυρωμένος πίσω ἀπὸ τὶς γνῶμες τῶν σύγχρονων 'σοφῶν', δοκιμάζει νὰ τοῦ ἐκθέσῃ τὴ γνώμη ποὺ ἔχει γιὰ τὰ διάφορα ζητήματα. Ἔτσι ὁ Σωκράτης παρουσιάζεται νὰ μὴν εὐθύνεται γιὰ ὅ,τι τῶρα λέει, ἀφοῦ δὲν εἶναι παρὰ τὸ φερέφωνο ἐνὸς ἄλλου. Ὁ ἴδιος δείχνει νὰ σέβεται πολὺ τὸν Ἴππία καὶ θὰ ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ τὸν θαυμάζῃ γιὰ τὴ σοφία του, φτάνει καὶ ἐκεῖνος νὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ ἀποστομῶσῃ τὸν ἀνυπόφορο συγγενὴ του, ποὺ καθὼς μένει στὸ ἴδιο μαζί του σπῆτι δὲν τὸν ἀφήνει μὲ τὸν ἐλεγχό του οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ ἀνασάνῃ. Σ' αὐτὸν τὸν ἀνώνυμο πέφτει καὶ ἡ εὐθύνη νὰ χρησιμοποιοῦν τόσο χυδαῖα παραδείγματα, ὅπως ἡ χύτρα καὶ ἡ κουτάλα της, ἀκόμα καὶ ὅταν τὸ θέμα εἶναι ὑψηλὸ (288 d).

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς πίσω ἀπὸ τὸν ἀκούραστο κυνηγὸ τῆς ἀλήθειας, ποὺ ὁ Ἴππίας δὲν θὰ τὸν ἀναγνώριζε, ἀκόμα καὶ ἂν μάθαινε τὸ ὄνομά του (290 e), κρύβεται ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης — αὐτὸς ποὺ στέκει τῶρα μπροστά του καὶ τοῦ μιλεῖ! Ἡ σκηνοθεσία ὡστόσο αὐτῆ, ποὺ κρατιέται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος², δίνει στὸν Σωκράτη τὴν ἐλευθερία νὰ ἐκφράζῃ ἀνοιχτὰ τὴ γνώμη του γιὰ τοὺς ἀσύστατους ἰσχυρισμοὺς τοῦ Ἴππία, ἀκόμα καὶ νὰ τὸν ἀπειλῇ μὲ ξυλοδαρμὸ (292 a), χωρὶς νὰ τὸν προσβάλλῃ οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἔλεγχος καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ ἀπευθύνονται

1. 286 e, 288 d, 289 e, 290 e, 304 d.

2. Μόνον μιὰ στιγμὴ ἀφήνεται νὰ διαφανῇ ἡ ἀλήθεια (298 b c), ὅταν ὁ Σωκράτης, στὴν ἀπόπειρα τοῦ Ἴππία νὰ ἀγνοήσουν τὶς ἐνδεχόμενες ἀντιρρήσεις τοῦ ἀγνωστοῦ τρίτου, τονίζει μὲ ἔμφαση ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του ποὺ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μιλῇ γιὰ κάτι ποὺ δὲν τὸ ξέρει σὰν νὰ τὸ ξέρε: (*αἰσχυνοίμην ἂν*) Σωκράτη τὸν Σωφροῦσκου, ὅς ἐμοὶ οὐδὲν ἂν μᾶλλον ταῦτα ἐπιτρέποι ἀνερευνῆτα ὄντα θραδίως λέγειν ἢ ὡς εἰδῶτα ἃ μὴ οἶδα. Ὁ Ἴππίας οὔτε τῶρα δείχνει νὰ ταυτίσῃ τὸν ἀγνωστο μὲ τὸν Σωκράτη.

τυπικά στον Σωκράτη – άλλο ζήτημα αν ό,τι κακό ακούει ο Σωκράτης είναι για να το ακούσει ο σοφιστής.

3

‘Ιππίας ό καλός τε και σοφός. Έτσι χαιρετίζει το σοφιστή ό Σωκράτης, μόλις τον βλέπει. Τα εισαγωγικά αυτά λόγια είναι σαν να δίνουν το πρόγραμμα του διαλόγου. ‘Ο ‘Ιππίας θεωρεί βέβαια τον έαυτό του και σοφό και όμορφο. Πέρα όμως από αυτό όλόκληρος ό διάλογος στρέφεται γύρω από το θέμα του καλού, που υποτίθεται πως ό σοφός ‘Ιππίας μπορεί να το λύσει εύκολα. Στο τέλος του διαλόγου θα ακουστή πάλι ή βασική έννοια που απασχόλησε τόσες ώρες τους δύο άντρες: *την γάρ παροιμίαν ό τίποτε λέγει, το χαλεπά τὰ καλά, δοκῶ μοι εἰδέναι.*

‘Ο διάλογος αρχίζει φυσικά και άβίαστα. Καλωσορίζοντας τον ‘Ιππία, μόλις φτασμένος στην ‘Αθήνα, ό Σωκράτης του παραπονιέται πως δεν έρχεται συχνά στην πόλη τους. Και όταν ό σοφιστής προβάλλη τις πολλές του άσχολίες και τις διπλωματικές του υπηρεσίες, ό Σωκράτης αναρωτιέται γιατί τάχα οί παλιοί φιλόσοφοι δεν άνακατεύονταν στην πολιτική ούτε γύρευαν να κερδίσουν χρήματα από τη σοφία τους. ‘Ο ‘Ιππίας άποκρίνεται πως εκείνων το μυαλό δεν έφτανε να άσχοληθούν και με τα ιδιωτικά και με τα δημόσια πράγματα. “Όσο για τα χρήματα, καυχιέται πως ό ίδιος κερδίζει περισσότερα από όσα δύο μαζί άλλοι σοφιστές. ‘Ο Ισχυρισμός αυτός προκαλεί τον άμέριστο έπαινο του Σωκράτη: αντίθετα με τους παλιούς οί σημερινοί ξέρουν, λέει, ότι ό σοφός πρέπει πρώτα απ’ όλα να είναι σοφός για τον έαυτό του, άκόμα ότι σοφός είναι αυτός που βγάζει όσο μπορεί περισσότερα χρήματα. Την ειρωνεία που κρύβεται στα λόγια αυτά ό ‘Ιππίας δεν την καταλαβαίνει.

Φυσικά, συνεχίζει ό Σωκράτης, τα πιο πολλά θα τα έχης κερδίσει στη Σπάρτη, άφοϋ πηγαίνεις τόσο συχνά εκεί και ή σοφία σου βρίσκει τόση άναγνώριση. Έπειδή όμως αυτό δεν συμβαίνει, γιατί οί Λακεδαιμόνιοι δεν έμπιστευόνται τους γιούς των

στον ‘Ιππία, οί συλλογισμοί όδηγοϋν στο συμπέρασμα ότι οί Λακεδαιμόνιοι, οί ξακουστοί για την εύνομία τους, πηγαίνουν αντίθετα με το νόμο – ή, κάτι που έξυπακούεται μόνο, ότι δεν είναι ό ‘Ιππίας που θα μπορούσε να τους μορφώσει καλύτερα.

“Όταν ό σοφιστής αναφέρει ότι έχει συντάξει έναν πολύ όμορφο λόγο που παρουσιάζει τον γερο-Νέστορα στην Τροία να συμβουλεύη τον Νεοπτόλεμο, το γιό του ‘Αχιλλέα, για το ποιές είναι οί όμορφες άπασχολήσεις που βοηθοϋν έναν νέο να βγάλη καλό όνομα (286 a), ό Σωκράτης θυμάται πως πριν από λίγες μέρες, όταν έτυχε να παινήσει μερικά πράγματα για όμορφα και να κατηγορήσει άλλα για άσχημα, ‘κάποιος’ τον άποπήρε ρωτώντας πως τολμάει να μιλή για τα όμορφα και για τα άσχημα πράγματα, την ώρα που άγνοεί τί είναι το όμορφο αυτό καθαυτό. Και επειδή δεν είχε λέει τί να του άποκριθῆ, βρίσκει τώρα την εύκαιρία να φωτιστῆ από τον ‘Ιππία. Παίρνει λοιπόν την άδεια να μιλή αυτός για λογαριασμό του ‘κάποιου’, ώστε από τις άπαντήσεις του ‘Ιππία να μάθη πως να άντικρούη τον άλλον, όταν βρεθῆ πάλι κάτω από τον άυστηρό έλεγχο του. ‘Ο ‘Ιππίας τον διαβεβαιώνει πως γι’ αυτόν ή άπόκριση είναι τόσο εύκολη, ώστε δεν αξίζει να γίνεται λόγος: έτσι του δίνει χωρίς δισταγμό τον π ρ ὶ ο όρισμό του όμορφου: το όμορφο είναι μια όμορφη κοπέλα, *παρθένος καλή καλόν* (287 e). Έγστερα από συζήτηση ό ‘Ιππίας αναγκάζεται να παραδεχτῆ ότι και άλλα πράγματα είναι όμορφα, μια φοράδα, μια λύρα, μια χύτρα: ούτε και ή όμορφη κοπέλα μπορεί να είναι το όμορφο καθαυτό, άφοϋ και εκείνη, όταν παραβληθῆ με τις θεές, θα φανῆ άσχημη (288 a - 289 d). ‘Ακολουθεί ό δ ε υ τ ε ρ ο ς όρισμός του ‘Ιππία: το όμορφο είναι το μάλαμα (289 e). Και αυτός όμως γρήγορα θα άποδειχτῆ σφαλερός: γιατί τότε όμορφο θα ήταν και το φίλνισι και ή πέτρα, άκόμα και μια κουτάλα από ξύλο συκιάς, φτάνει να κάνη καλά τη δουλειά της (290 a - 291 c). ‘Ο σοφιστής καταφεύγει σ’ έναν νέο όρισμό, τον τ ρ ί τ ο, που αυτή τη φορά άνταποκρίνεται άπόλυτα στα ιδανικά του αρχαίου “Έλληνα: όμορφο για έναν άντρα είναι να φτάση σε βαθιά γεράματα, πλούσιος, γερός, τιμημένος, και, όταν πεθάνη, τα παιδιά του να τον θάψουν άρχοντικά, όπως και αυτός είχε κάμει σε πιο παλιά χρόνια

για τους δικούς του γονείς (291 d). Ἐδῶ ὁ Σωκράτης φοβᾶται πὼς ἂν τὸ πῆ αὐτὸ δὲν θὰ ξεφύγη τὸν ξυλοδαρμὸ ἀπὸ τὸ συγγενή του. Πρῶτα πρῶτα γιατί τὸ ἐρώτημα εἶναι τὸ κάλλος αὐτό, ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἄμορφο ὄχι μόνο τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τὴν πέτρα καὶ τὸ ξύλο καὶ τὴν κάθε δουλειὰ καὶ τὸ κάθε μάθημα. Ἐπειτα, θὰ ἦταν ἄμορφο ὁ Ἀχιλλέας ἢ ὅποιος ἄλλος γιὸς θεοῦ νὰ θάψῃ τοὺς γονεῖς του; (292 a – 293 c).

Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα θὰ δοκιμάσῃ ὁ ἀνώνυμος ἀντιρρησίας – πάντα μὲ τὸ στόμα τοῦ Σωκράτη – νὰ πάρῃ πάνω του τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ διαλόγου. Αὐτὸ μού τὸ κάνει, λέει ὁ Σωκράτης, καὶ ἄλλοτε, ὅταν, ἀφοῦ πρῶτα μὲ φέρῃ σὲ ἀδιέξοδο, μὲ λυπᾶται, ἔτσι ἀπραγὸς ποὺ εἶμαι, καὶ ἀποφασίζῃ νὰ ἀνοίξῃ αὐτὸς τὴ συζήτηση (293 d). – Ὁ βαθύτερος λόγος ποὺ ἔσπρωξε τὸν Πλάτωνα στὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶναι, φαίνεται, ἡ ἐπιθυμία του νὰ χωρίσῃ χτυπητὰ τοὺς ὀρισμοὺς ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν καὶ πλησιάζουν κάπως τὸν ὀρθὸ ὀρισμὸ τοῦ ἄμορφου – ἄλλο ζήτημα ἂν δὲν τὸν φτάνουν – ἀπὸ τοὺς προηγούμενους τοῦ Ἰππία, ποὺ ἡ ἀπλοϊκότητά τους εἶναι φανερὴ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἀποφεύγεται καὶ ἡ μονοτονία νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ὁ Ἰππίας μόνο ποὺ δίνει τοὺς ὀρισμοὺς.

Τέταρτος ὀρισμὸς: ὁ Σωκράτης ξαναγυρίζει σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶχαν πεῖ γιὰ τὸ μάλαμα, πὼς ὅπου ταιριάζει εἶναι ἄμορφο, ὅπου δὲν ταιριάζει, ἄσκημο. Μήπως τὸ ἄμορφο δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ταιριαστὸ (τὸ πρέπον); Ὁ Ἰππίας συμφωνεῖ. Τί ὀνομάζουμε ὁμῶς ταιριαστὸ: αὐτὸ ποὺ ὅταν προστεθῇ σ' ἕνα πράγμα τὸ κάνει νὰ φαίνεται ἄμορφο, ἢ ἐκεῖνο ποὺ τὸ κάνει νὰ εἶναι ἄμορφο; Στὴν ἀπόκριση τοῦ Ἰππία ὅτι τὸ ταιριαστὸ κάνει τὰ πράγματα νὰ φαίνονται ἄμορφα, ὁ Σωκράτης ἀντιλέγει πὼς τὸ ταιριαστὸ καταντᾶ ἔτσι ἕνα ξεγέλασμα, τὴν ὥρα ποὺ κάνει τὰ πράγματα νὰ φαίνονται ἄμορφα, εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι: ἐνῶ αὐτοὶ γυρεύουν ἐκεῖνο ποὺ κάνει ὅλα τὰ ἄμορφα πράγματα νὰ εἶναι ἄμορφα. Ἄν πάλι τὸ ταιριαστὸ τὰ κάνει καὶ νὰ εἶναι καὶ νὰ φαίνονται ἄμορφα, τότε δὲν θὰ εἶχαμε τόση ἄγνοια καὶ τόση ἀμφισβήτηση ἀνάμεσα καὶ στὰ ἄτομα καὶ στὶς πολιτεῖες γιὰ τὸ ποιὸς ἀπὸ τίς συνήθειες καὶ ἀπὸ τίς ἀσχολίες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πραγ-

ματικά ἄμορφα. Ἐτσι βγαίνει τὸ συμπέρασμα πὼς, ἂν τὸ ταιριαστὸ κάνει τὰ πράγματα νὰ εἶναι ἄμορφα, τότε αὐτὸ εἶναι βέβαια τὸ ἄμορφο ποὺ ζητοῦμε, ὄχι ὁμῶς ἐκεῖνο ποὺ τὰ κάνει νὰ φαίνονται ἄμορφα. Ἄν πάλι τὰ κάνει νὰ φαίνονται ἄμορφα, ἀποκλείεται νὰ εἶναι τὸ ἄμορφο (293 d – 294 e).

Ὁ Σωκράτης προτείνει μὲ κάποιον δισταγμὸ ἕναν π έ μ π τ ο ὀρισμὸ: ἄμορφο εἶναι τὸ χρήσιμο ὅ,τι μπορεῖ νὰ φτιάχνῃ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο πράγμα, εἶναι χρήσιμο σ' αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ μπορεῖ νὰ φτιάσῃ ὅ,τι πάλι δὲν ἔχει τὴ δύναμη αὐτὴ, εἶναι ἄχρηστο. Ἐτσι φαίνεται πὼς ἡ δύναμη εἶναι ἄμορφο πράγμα καὶ ἡ ἀδυναμία ἄσκημο. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ τὸ δέχεται χωρὶς ἐπιφύλαξη ὁ Ἰππίας: τὸ ἴδιο, λέει, καὶ στὴν πολιτικὴ, τὸ νὰ ἔχη κανεὶς δύναμη εἶναι τὸ πιὸ ἄμορφο ἀπ' ὅλα. Ὅταν ὁμῶς, ἀντιλέγει ὁ Σωκράτης, βλέπουμε πὼς οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ παιδιὰ ἀκόμα ἀστοχοῦν καὶ κάνουν περισσότερα κακὰ παρά καλὰ – καὶ γιὰ νὰ τὰ κάνουν θὰ πῆ πὼς τὸ μποροῦν – θὰ ποῦμε πὼς ἡ δύναμή τους αὐτὴ γιὰ τὸ κακὸ εἶναι ἄμορφο; Ὁχι βέβαια! Ἀποκλείεται λοιπὸν ἡ δύναμη καὶ τὸ χρήσιμο γενικὰ νὰ εἶναι τὸ ἄμορφο (295 c – 296 d).

Ὁ Ἰππίας δοκιμάζει νὰ στενέψῃ τὸν ὀρισμὸ: ἡ δύναμη εἶναι ἄμορφη, ὅταν τὴ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ καλὸ μόνο. Πάνω στὰ λόγια αὐτὰ τοῦ σοφιστῆ στηρίζεται ὁ Σωκράτης, γιὰ νὰ δώσῃ τὸν έ κ τ ο ὀρισμὸ τοῦ ἄμορφου: αὐτὸ ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ κάνει τὸ καλὸ καὶ εἶναι χρήσιμο σ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ὠφέλιμο. Ὁμορφο λοιπὸν εἶναι τὸ ὠφέλιμο. Ἐδῶ προβάλλει ὁμῶς μιὰ ἄλλη δυσκολία: τὸ ὠφέλιμο (– ἄμορφο) εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνει καλὸ, αὐτὸ θὰ πῆ: τὸ ἄμορφο εἶναι τὸ αἷτιο τοῦ καλοῦ. Αἷτιο ὁμῶς καὶ ἀποτέλεσμα εἶναι πράγματα διαφορετικά, δὲν γίνεται λοιπὸν τὸ ἄμορφο νὰ εἶναι καλὸ οὔτε τὸ καλὸ ἄμορφο. Ἐνα τέτοιο συμπέρασμα δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ οὔτε τὸν Ἰππία οὔτε τὸν Σωκράτη, καὶ ἔτσι ὁ ὀρισμὸς πὼς τὸ ἄμορφο εἶναι τὸ ὠφέλιμο καὶ τὸ χρήσιμο ὀδηγεῖ πάλι σὲ ἀδιέξοδο (296 d – 297 d).

Ὁ Σωκράτης ἐπιχειρεῖ νέον ὀρισμὸ, τὸν έ β δ ο μ ο: τὸ ἄμορφο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μᾶς εὐχαριστεῖ μὲ τὴν ἀκοή καὶ μὲ τὴν ὄραση. Ὁ Ἰππίας βιάζεται πάλι νὰ συμφωνήσῃ. Ἀμέσως ὁμῶς ἔρχεται ἡ ἀντίρρηση τοῦ Σωκράτη: Ὑπάρχουν καὶ ἀσχολίες

ἁμορφες καὶ νόμοι ἁμορφοί, γι' αὐτὰ ὅμως θὰ ἦταν δύσκολο νὰ ποῦμε πῶς εἶναι εὐχάριστα στὴν ἀκοή καὶ στὴν ὄραση. Καὶ ἂν, λέει, κατορθώσουμε νὰ παραμερίσουμε τὴ δυσκολία αὐτὴ μὲ κάποιον τρόπο – πῶς, δὲν μᾶς τὸ φανερώνει – μένει τὸ ἐρώτημα γιατί ἀποφεύγουμε νὰ ὀνομάσουμε ἁμορφες ὅσες ἡδονές – καὶ ἔντονες μάλιστα – ἔρχονται ἀπὸ τὶς ἄλλες αἰσθήσεις, ὅπως τὸ φαγητό, τὸ πιετό, τὰ ἐρωτικά. Καὶ ὅταν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἰππίας ἐπιμένουν ὅτι ἁμορφο ὀνομάζουμε μόνο τὸ εὐχάριστο ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ὄραση καὶ τὴν ἀκοή, ἀρχίζουν ἄλλες δυσκολίες: Τὸ εὐχάριστο ἀπὸ τὴν ὄραση δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εὐχάριστο καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοή καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοή οὔτε τὸ εὐχάριστο ἀπὸ τὴν ἀκοή νὰ εἶναι εὐχάριστο καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοή καὶ ἀπὸ τὴν ὄραση. Πρέπει λοιπὸν οἱ ἡδονές αὐτές νὰ ἔχουν κάτι τὸ ἰδιαίτερο ποῦ τὶς κάνει ἁμορφες, κάτι ποῦ τὸ ἔχουν καὶ οἱ δύο μαζὶ καὶ ἡ καθεμία χωριστά· γιατί, ἂν τὸ ἔχουν καὶ οἱ δύο μαζὶ, ὄχι ὅμως καὶ ἡ καθεμία χωριστά, τότε ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἀπὸ αὐτὸ ἁμορφες (297 e – 300 b).

Ὁ Ἰππίας στὸν τελευταῖο ἰσχυρισμὸ τοῦ Σωκράτη ἀντιδρᾷ ἔντονα: Πῶς γίνεται, κάτι ποῦ ἔχουμε καὶ οἱ δύο μαζὶ – δίκαιο ἢ ἀδικο φρόνημα, υγεία, ἓνα ὁποιοδήποτε πάθημα – νὰ μὴν τὸ ἔχη καὶ ὁ καθένας μας χωριστά; Ὁ Σωκράτης ἀντιπροβάλλει ἄλλες περιπτώσεις, ὅπου ἡ κοινὴ ιδιότητα δὲν ἀνήκει καὶ στὸν καθένα χωριστά: ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἰππίας, νὰ ποῦμε, μαζὶ ἀποτελοῦν ἓνα ζυγὸ ἀριθμὸ, ὁ καθένας χωριστὰ ὅμως εἶναι μονός. Γενικά; δύο πράγματα μαζὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ζυγά, τὸ καθένα ὅμως χωριστὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ζυγὸ, μπορεῖ καὶ μονό. Τὸ ἴδιο μπορεῖ ἓνας ἀριθμὸς νὰ εἶναι ἀσύμμετρος, μαζὶ μὲ ἄλλον ὅμως νὰ εἶναι ἄλλοτε ἀσύμμετρος καὶ ἄλλοτε σύμμετρος.

Οἱ δύο ἡδονές ποῦ εἴπαμε πῶς εἶναι ἁμορφες, γιὰ νὰ εἶναι ἁμορφες καὶ οἱ δύο μαζὶ καὶ ἡ καθεμία χωριστά, πρέπει νὰ εἶναι ἁμορφες μὲ τὴν οὐσία ἐκείνη ποῦ ὑπάρχει καὶ στὶς δύο – ποιά εἶναι αὐτή; Τὸ ὅτι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡδονή; Μὰ τότε θὰ ἔπρεπε καὶ οἱ ἡδονές ἀπὸ τὰ ἄλλα αἰσθητήρια νὰ εἶναι ὄχι λιγότερο ἁμορφες. Μὲ τὴ διαπίστωση ὅτι τὸ ἁμορφο βρίσκεται στὶς εὐχαριστήσεις ποῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν ὄραση καὶ τὴν ἀκοή ἀποδίδουμε τὸ γνῶρισμα αὐτὸ καὶ στὶς δύο, ὄχι ὅμως καὶ στὴν καθεμία

χωριστά, ἂν ἐντάξουμε τὴν περίπτωση αὐτὴ στὰ παραδείγματα ποῦ ἔδωσε ὁ Σωκράτης. Ἄν εἶναι ἔτσι, καὶ τὰ δύο μαζὶ ἐπιτρέπεται νὰ τὰ ποῦμε ἁμορφο, τὸ καθένα ὅμως χωριστὰ ὄχι.

Σὲ ποιὰν ἀπὸ τὶς δύο ὁμάδες ἀνήκει τὸ ἁμορφο; Σ' αὐτὴν ποῦ παρουσίασε ὁ Ἰππίας, ὅπου ὅ,τι ἀνήκει καὶ στὰ δύο μαζὶ ἀνήκει ἀναγκαστικά καὶ στὸ καθένα χωριστά; ἢ στὴν ὁμάδα τοῦ Σωκράτη, ὅπου μπορεῖ μία ιδιότητα νὰ τὴν ἔχουν δύο μαζὶ πράγματα, ὄχι ὅμως ἀναγκαστικά καὶ τὸ καθένα χωριστά; (300 b – 303 d).

Ἡ ἀπορία αὐτὴ ὀδηγεῖ στὸν ὅ γ δ ο ο καὶ τελευταῖο ὄρισμό: Οἱ ἡδονές ποῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν ὄραση καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοή εἶναι ἁμορφες, γιατί εἶναι οἱ πιὸ ἄβλαβες καὶ οἱ πιὸ καλές ἀπὸ τὶς ἡδονές, μὲ ἄλλα λόγια: τὸ ἁμορφο εἶναι ἡδονὴ ὠφέλιμη. Ὅπως ὅμως φάνηκε πιὸ πρὶν (296 e ἐξ.), τὸ ὠφέλιμο εἶναι τὸ αἴτιο τοῦ καλοῦ, κάτι λοιπὸν διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτό. Ἔτσι, οὔτε ὁ ὄρισμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῆ (303 e – 304 a).

Ὁ διάλογος τελειώνει χωρὶς θετικὸ συμπέρασμα, μὲ τὴ διαμαρτυρία τοῦ Ἰππία ὅτι ὅσα λέει ὁ Σωκράτης εἶναι ροκανίδια λόγων, ψιλὰ ψιλὰ κομμένα, καὶ φλυαρίες, καὶ μὲ τὴν ὁμολογία τοῦ Σωκράτη ὅτι αὐτόν, ἀντίθετα μὲ τὸν 'μακάριο' Ἰππία, κάποια θεοῦ μοῖρα τὸν ἀναγκάζει νὰ παραδέρνη μέσα στὴν ἀπορία. Καὶ ὅταν ἀποφασίζη νὰ καταφύγη στοὺς σοφοὺς τῆς ἡμέρας, ἀκούει ὅσα ἔκουσε λίγο πιὸ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἰππία: ὅσα πραγματεύεται εἶναι, τοῦ λένε, ἡλίθια τε καὶ σμικρὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια. Ὅταν πάλι ἀποφασίζη νὰ πάη μὲ τὴ δική τους γνώμη, ἔρχεται ἡ σειρά τοῦ συγγενῆ καὶ συγγατοικοῦ του νὰ τὸν ὀνειδίσῃ: πῶς τολμᾷ νὰ μιλή γιὰ τὶς ἁμορφες ἀσχολίες, τὴ στιγμή ποῦ δὲν ξέρει τί εἶναι τὸ ἁμορφο καθ'αυτό;

Καὶ ὅμως ὁ Σωκράτης, ὅσους ὀνειδισμοὺς καὶ νὰ ἀκούη καὶ ἀπὸ τὴ μεριά τῶν σοφῶν καὶ ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ συγγενῆ του, μιὰ φορὰ τοὺς χρωστάει λέει χάρη, ἐπειδὴ νιώθει πῶς βγαίνει ὠφελιμὸς ἀπὸ τὴ συναναστροφή τους· γιατί δὲν ξεχνάει τὴν παροιμία ὅτι τὰ ἁμορφο εἶναι δύσκολα, χαλεπὰ τὰ καλὰ (304 a – e). – Καλὰ ἀπὸ τὸ συγγενῆ ἀπὸ τοῦ Ἰππία ὅμως τὶς προχειρολογίες τί ὠφέλεια μπορεῖ ἀλήθεια νὰ ἔχη; Ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ λόγια

φιλοφροσύνης μόνο, επειδή ο Σωκράτης δεν θα ήθελε να αφήσει το σοφιστή να φύγει ταπεινωμένος ύστερα από τόση άγωνα συζήτηση; "Αν όμως στα λόγια αυτά κρύβεται κάποια αλήθεια, τί θα πη πώς ο Σωκράτης βγαίνει ωφελημένος; Νομίζω πώς δεν θα ήταν τολμηρό να πούμε πώς εδώ ακούμε τον Πλάτωνα τον ίδιο να υποδηλώνει πώς η ζήτηση της αλήθειας μπορεί - ίσως και πρέπει - να ξεκινήσει από τις πρόχειρες, εμπειρικές του κοινού ανθρώπου γνώμες - άλλο ζήτημα αν εδώ τις αντιπροσωπεύει ο σοφιστής -, για να προχωρήσει έπειτα όλο και πιο βαθιά¹ να υπογραμμίζει από πάνω τη σημασία του φιλοσοφικού διαλόγου, ακόμα και όταν στο τέλος το πρόβλημα κρατιέται άλυτο· ότι δηλαδή μια τέτοια προσπάθεια, και όταν καταλήγει σε αδιέξοδο, δεν πήγε στα χαμένα, γιατί στο μεταξύ υποχρέωσε τους συζητητές να ασκήσουν τη νόησή τους όσο πιο έντατικά μπορούσαν· ότι η έναγωνία διαλεκτική πορεία προς την αλήθεια δεν έχει μικρότερη παιδευτική αξία από την εύρεσή της. Νομίζουμε πώς, αν ο φιλόσοφος έδινε σημασία στα θετικά μόνο πορίσματα της έρευνάς του, δεν θα δημοσίευε τη σειρά των διαλόγων του, όπου στο τέλος της συζήτησης το πρόβλημα όρθώνεται άλλη μια φορά άλυτο.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ
ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ 1973 ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΜΜ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ ΚΑΙ ΥΙΩΝ, ΘΕΣ-
ΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥ-
ΔΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙ-
ΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΕ 2.000
ΑΝΤΙΤΥΠΑ

1. Ο Χρήστος Καρούζος, ό.π. 44, υποστηρίζει πειστικά τη γνώμη ότι στον «Ίππια» ο Σωκράτης «συζητεί και άναιρεί γνώμες που είχαν διατυπωθεί πραγματικά από άλλους ανθρώπους στα χρόνια εκείνα, έστω και αν δεν τις (γράφει: τους) κατονομάζει». Από τη συνέχεια φαίνεται ότι αναφέρεται στους όρισμούς που δίνει ο συγγενής του Σωκράτη. Πραγματικά του Ίππια οι όρισμοί, οι δυο πρώτοι τουλάχιστο, είναι τόσο άπλοϊκοί, ώστε να μην μπορούν να άποτελούν σοβαρές προσπάθειες όρισμού του όμορφου.

Διευθύνσεις:

Τυπογραφείον Έμμ. Σφακιανάκη και Γιών, Φρ. Ρούζβελτ 102, Θεσσαλονίκη

Στέμνη Καρούζου, Δεινοκράτους 73-75, Άθήναι 601

Ι. Θ. Κακριδής, Άγγελάκη 31, Θεσσαλονίκη

Ίνστιτούτον Νεοελληνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιον, Θεσσαλονίκη.